

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDEKİ BAŞKANLIK SİSTEMİ
VE
TÜRKİYE'YE UYARLANMASI

125452

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİROL ALPAÇ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DANIŞMANLIK MERKEZİ

125452

ANA BİLİM DALI: ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER

PROGRAMI : SİYASİ TARİH

DANIŞMAN : PROF. DR. ÖMÜR ŞAKİR BABOĞLU

KOCAELİ,2001

TC.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDEKİ BAŞKANLIK SİSTEMİ

VE

TÜRKİYE'YE UYARLANMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

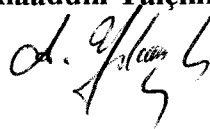
Tezi Hazırlayan : BİROL ALPAÇ

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarih ve No:18/10/2001
2001-15

Prof.Dr
Ö.Şakir Bababoğlu

Yard.Doç Dr.
Alaaddin Yalçınkaya.

Yard.Doç.Dr
Bedri Gencer

KOCAELİ , 2001

ÖNSÖZ

Asırlardan beri devlet bazında insanların yönetme ve yönetilme ile ilgili siyasi ve idari noktada sorunları bulunmaktadır. Mevcut parlamenter sistemin deneyim ve örnek olarak yaklaşık yedi yüzyıldan beri dünyada uygulanıyor olması ve cumhuriyetimizin ilanından günümüze kadar Türkiye'de de uygulanması yürütme açısından hükümet sorunlarını da beraberinde getirmektedir.

Abraham Lincoln 'ün de dediği gibi "**Halkın halk tarafından halk için idare edilmesi**" ve güçlü , kararlı ve adaletli bir hükümetin tesisi için henüz iki yüzyıldan beri Amerika' da uygulanmakta olan Başkanlık sisteminin Türkiye ye uyarlanması noktasında uzun süredir yapılan bu çalışma yeni bir hükümet sistemi arayışı içinde olanlara bir öneri niteliği taşıyan bu çalışmanın başlangıç aşamasında örnek olacağını umuyorum.

Bu eserin ortaya çıkmasında, öncelikle büyük katkısı olan babacan tavırlarıyla değerli hocam , Prof. Dr. Sn. Ömür Şakir Babaoğlu'na ve bu çalışmanın şekillenmesinde katkısı bulunan değerli hocam Yard. Doç. Dr. Sn. Alaaddin Yalçınkaya 'ya ve Yard. Doç. Sn. Dr. Emin Gürses 'e ve konuyla ilgili diğer hocalarıma , ayrıca bu çalışmanın bilgisayardan yazıya dökülmesinde yardımcı olan Sn. Mahmure Alp'e şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET

ABSTRACT

KISALTMALAR

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

I-BAŞKANLIK SİSTEMİ.....4

GENEL OLARAK.....4

II- BAŞKANLIK SİSTEMİNİN OLUŞUM DÖNEMİ.....6

a) Tarihi Gelişim.....6

b) Federasyon Dönemine Kadar Olan Geçiş Süreci.....8

III-BAŞKANLIK SİSTEMİNİN YAPISAL DURUMU.....13

FEDERAL ANAYASA.....13

a) Federal Anayasanın Yasal Niteliği.....13

b) Anayasanın Değiştirilmesi.....15

c) Amerikan Anayasasında Yapılan Değişiklikler.....16

Haklar Bildirgesi.....16

Birinci Değişiklik.....17

İkinci değişiklik.....17

Üçüncü Değişiklik.....17

Dördüncü değişiklik.....17

Beşinci değişiklik.....17

Altıncı değişiklik.....18

Yedinci değişiklik.....18

Sekizinci değişiklik.....	18
Dokuzuncu değişiklik.....	18
Onuncu değişiklik.....	19
On birinci değişiklik.....	19
On ikinci değişiklik.....	19
On üçüncü değişiklik.....	20
On dördüncü değişiklik.....	20
On beşinci değişiklik.....	22
On altıncı değişiklik.....	22
On yedinci değişiklik.....	23
On sekizinci değişiklik.....	23
On dokuzuncu değişiklik.....	24
Yirminci değişiklik.....	24
Yirmi birinci değişiklik.....	26
Yirmi ikinci değişiklik.....	26
Yirmi üçüncü değişiklik.....	27
Yirmi dördüncü değişiklik.....	27
Yirmi beşinci değişiklik.....	28
Yirmi altıncı değişiklik.....	29
d- Federal Yapı.....	30
1) Federal Devletin Yetkileri.....	30
2) Federe Devletin Yetkileri.....	31
3) Ortak Yetkiler.....	31

IV-AMERİKA BİRLEŞİK DEVLERİ'NDEKİ BAŞKANLIK HÜKÜMETİ SİSTEMİ'NİN TEMEL ORGANLARI.....32

GENEL OLARAK.....32

A) YÜRÜTME (Başkan).....33

- a) Başkanlık Seçimi Ve Süresi.....34
- b) Başkana Ait Görev Ve Yetkileri.....36

Başkan Yardımcısı Ve Başkana Yardımcı Kuruluşlar.....39

- a) Başkan Yardımcısı.....39
- b) Bakanlar (Sekreterler).....40

2) YASAMA ORGANI (Kongre).....41

- a) Senato.....41
- b) Senatonun Yetkileri.....42
- c) Temsilciler Meclisi.....42
- d) Kongrenin Çalışma Şekli.....42
- e) Kongrenin Yetkileri.....43
- f) Başkan (Yürütme) İle Kongrenin (Yasama Organı) Karşılıklı Yetkileri.....43
- g) Başkan (Yürütme) İle Kongre (Yasama Organı) Arasındaki İlişki.....45
- h) Başkan (Yürütme) İle Kongre (Yasama Organı) Arasındaki Demokratik Yetkiler.....45

3) YARGI ORGANI.....46

GENEL OLARAK.....46

- a) Amerikan Yargı Sisteminin Şematik Yapısı.....47
- b) Federal Mahkeme Ve Federe Mahkemelerin Yetkileri.....48

V-AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE BAŞKANLIK SİSTEMİNİN İŞLEYİŞ BİÇİMİ.....49

- a) Amerika Birleşik Devletleri'nde Karar Alma Süreci.....49
- b) Amerika Birleşik Devletleri'nde Siyasi Partiler.....50
- c) Parti Örgütlerinin Yapısı.....50
- d) Federatif Başkanlık Seçim Sistemi.....51
- e) Baskı Grupları.....51
- f) Lobiler.....52
- g) Sosyo-ekonomik Durum.....52
- h) Sosyo-kültürel Yapı.....53

VI-BAŞKANLIK SİSTEMİNİN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİ.....55

- a) Olumlu Yönleri.....55
- b) Olumsuz Yönleri.....57

Amerika Birleşik Devletleri Başkanlarının Yıllara Göre Başarı Grafiği.....59

VII- PARLAMENTER SİSTEMDE ELEŞTİRİLEN YÖNLER.....61

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK ANAYASA SİSTEMİNDE YÜRÜTME.....63

1876'dan Günümüze Kadar Olan Türk Siyasal Sistemleri.....63

- a) Birinci Meşrutiyet (23 Aralık 1876).....63
- b) İkinci Meşrutiyet (23 Temmuz 1908).....64
- c) 20 Ocak 1921 Tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu.....65
- d) 20 Nisan 1924 Tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu.....65
- e) 1961 Anayasası Dönemi.....67
- f) 1982 Anayasası Dönemi.....68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALTENATİF BAŞKANLIK SİSTEMİ OLARAK YARI BAŞKANLIK SİSTEMİ.....70

Yarı Başkanlık Sistemini Uygulayan Ülkeler.....71

- a) Fransa'da Yarı Başkanlık Sistemi.....71
- b) Avusturya'da Yarı Başkanlık Sistemi.....72
- c) Finlandiya'da Yarı Başkanlık Sistemi.....72
- d) İzlanda'da Yarı Başkanlık Sistemi.....73

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAŞKANLIK SİSTEMİNİN TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....74

Başkanlık Sistemi Ve Türkiye.....74

- a) Başkanlık Sisteminin Türkiye'ye Uygulanabilmesi için Geçerli Sebepler.....74
b) Başkanlık Sisteminin Uygulanmasından Çıkabilecek Sonuçlar.....76

SONUÇ

EKLER

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ANAYASASI.....I

MADDE 1.....II

YASAMA ORGANI.....II

TEMSİCİLER MECLİSİ.....III

SENATO.....V

KONGRENİN ÖRGÜTLENİŞİ.....VII

KONGREYE VERİLEN YETKİLER.....XII

KONGREYE YASAKLANAN YETKİLER.....XVI

EYALETLERE YASAKLANAN YETKİLER.....XVIII

MADDE 2.....XIX

YÜRÜTME ORGANI.....XIX

MADDE3.....XXIV

YARGI ORGANI.....XXIV

MADDE 4.....XXVII

EYALETLERİN BİRBİRİ İLE İLİŞKİLERİ.....XXVII

FEDERAL - EYALET İLİŞKİLERİ.....XXIX

MADDE 5.....XXX

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ.....XXX

MADDE 6.....XXXI

ULUSAL BORÇLAR.....XXXI

MADDE 7.....XXXI

ANAYASANIN ONAYLANMASI.....XXXII

YARALANILAN YAYINLAR

ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

Ülkemizde artık siyasetin bir tıkanma noktasına gelmek üzere olduğu açıkça görülmeye başlanmıştır. Hükümet sistemleri siyasal sistemlerden daha farklıdır ve bu farklılık üç ayrı bölüme ayrılır. Bunlar yasama yürütme ve yargıdır.

Acaba başkanlık sistemiyle Türkiye daha iyi yönetilebilir mi? Bu soruna çözüm arayan bu tez , Başkanlık Sistemini ve önemini açıklayan dört ayrı bölümden oluşmaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerindeki başkanlık sistemi kuvvetler ayrılığına dayanan bir siyasi sistemdir. Başkanlık hükümeti sistemi, hükümetin üç organı tarafından yönetilir.

Dünyanın ilk yazılı anayasası Amerika Birleşik Devletleri Anayasasıdır. Bu konu ile ilgilenen diğer ülkeler için bir örnek teşkil etmektedir.

Kuvvetler ayrımı gereği başkanlık sistemi federalizm, denetim ve dengeleme unsurlarını içerir.

Bu tezde başkanlık sisteminin Türkiye'ye uyarlanması noktasında örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri başkanlık hükümeti sistemi anlatılmıştır.

ABSTRACT

It is obviously seen that the politics in our country is on the on brink of arriving at an impasse. Governmental systems are more different tha political systems and this diversity is separated into three parts. These are legislative, executive and judical organs.

I wonder if Turkey could be governed better than now. This thesis that is looking for a solution consists of four sections which explain the presidential system and its importance .

The presidential system in the United States Of America is a govenmental system which is based on separation of powers. The Parliamentary system is different from the presidential system . The presidential governmental system is governed by the three organs of the government.

The constitution of the United States Of America is the first written constitution in the world. It has been an example to govern for the other countries which are intersted in this subject.

According to the separation of powers, the presidential system consist of federalism and " checkc and balances ".

In this thesis, for the adaptation of this system to Turkey, the presidential governmental system has been describing as an advisable example.

KISALTMALAR

A.B.D	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı geçen eser
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
ihid	: İdare Hukuku ve İlimler Dergisi
y.y.	: Yüzyıl
A.Ü. , S.B.F.D.	: Ankara Üniversite Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
A.Ü., H.F.D.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.M.M.	:Büyük Millet Meclisi
c.	: Cilt
C.I.A.	: Central Intelligence Agency
Çev.	: Çeviren
İ.H.F.D.	: İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi
S.	: Sayı
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.İ.D.	: Türk İdare Dergisi

GİRİŞ

Bu tezin konusu son yıllarda ve Türkiye'de hükümetlerin siyasi gündemini ve ülke yönetiminde ortaya çıkan bir takım sıkıntıları demokratik platformda irdeleyerek ve ayrıca Amerika Birleşik Devletlerindeki başkanlık sistemini inceleyerek Türkiye'ye uyarlamaya çalışma noktasında yapılmış akademik bir araştırma çalışmasıdır.

Dolayısıyla hükümet yönetimlerinde öncelikle yürütmenin güçlendirilmesi ve yürütme, yargı ve yasama arasındaki ilişkilerin hem birbirinden bağımsız olması hem de nihai karar aşamasında birbirlerine denetim ve dengeleme prensibi dahilinde devlet yönetiminde bağlı olmaları önem arz etmektedir. Bu durumda gerçekleşmesi ve Türkiye'ye uyarlanmasına örnek teşkil edecek olan rejim "*Başkanlık Sistemi*"dir".

Başkanlık sistemi on yedinci yüzyılda ki koşullara tarihsel perspektifte sosyo-ekonomik, siyasi ve coğrafi şartlar açısından bakıldığında Amerika kıtasında ortaya çıkmıştır. Ve bugüne kadar dünyada tek örnek olarak başarıyla yaklaşık iki yüz yıldan beri Amerikalılar tarafından uygulanmaktadır. Bununla birlikte Başkanlık sistemi diğer ülkelerde de uygulanmaktadır. Başkanlık sisteminin uygulandığı bu ülkelerde hem sosyal hem de siyasal koşullara bağlı olarak başarılı olması değişebilmektedir.

Ayrıca bazı ülkelerde sosyokültürel ve siyasal koşulları nedeniyle başkanlık sistemi yerine yarı başkanlık sistemini tercih etmişlerdir. Yarı başkanlık sisteminin parlamenter sistem ile başkanlık sisteminin birleşmesiyle ortaya çıkmış yeni hükümet sistemidir. Ülkemizde ise Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar çok partili bir dönemden geçildiğinden bu yana parlamenter sistem içerisinde kurulan hükümetler çoğunlukla koalisyon hükümetleri olmuş ve sonuç itibarıyla de güçlü bir iktidar sergileyememişlerdir. Bu bakımdan demokrasi adına bir kayıp sayılacak üç askeri müdahale, yani askeri ihtilaller yapılmıştır. Bu ihtilallerin dışında güçlü bir iktidar, güçlü bir hükümet, yani sorunsuz olarak bir devlet yönetimi çok fazla olamamıştır. 1980 askeri darbesinden sonra 1982 yılında tekrar demokratik rejime geçilmiş ve olması gereken ilk demokratik hükümeti oluşturan ANAP hükümeti, diğer

hükümetlerde olduğu gibi meclis çoğunluğu ve güvenoyu sorunuyla karşılaşmamıştır.

Fakat daha sonraki hükümetler koalisyon hükümetleri şeklinde devam etmiş ve siyasi pazarlıklar neticesinde sosyoekonomik ve siyasi krizlere neden olmuştur.

Ülkemizin sürekli yaşadığı hükümet sorunlarının altında yatan neden olarak güçlü bir yürütmenin olmayışdır. Bu sorunların giderilmesi açısından mevcut parlamenter sistemin değiştirilerek başkanlık sistemine geçilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyim. Bu itibarla son yıllarda Türkiye'de rejim tartışmaları gündeme gelmektedir. Esasen mevcut parlamenter sisteme alternatif olarak önerilen başkanlık sistemine, Türk halkı tarihi açısından pek de yabancı değildir. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunun yönetiminde babadan oğula geçen padişahlık dışında bir benzerlik vardır.

Hükümet sistemi açısından bir umut olarak görülen başkanlık sistemini dünyada çeşitli akademik çevrelerdeki bilim insanlarının bu konuya ilgi göstererek bilimsel çalışmalarda bulunmuşlar ve halen de bu araştırma çalışmaları günümüzde yürütülmektedir. Bu araştırmalar, siyaset bilimciler, sosyal bilimciler ve tarihçiler tarafından hassasiyetle üzerinde durulmaktadır. Kimilerine göre başkanlık sistemi olumlu, kimilerine göre ise olumsuz olarak görülmektedir.

Türkiye'de de bu konu üzerinde çeşitli akademik çevrelerde kısıtlı da olsa yapılmış araştırma çalışmaları mevcuttur. Ayrıca konuya ilgi gösteren bazı politikacılarımız da vardır.

Bu araştırmada, başlangıçta karmaşık gibi görülen başkanlık sistemi, kuvvetler ayrımı prensibine dayanarak *Yürütme* (Başkan), *Yasama* (Kongre) ve *Yargı* organları açısından ele alıp, aralarındaki farklılıkları, yetkileri ve başkanlık sistemini parlamenter sistemden ayıran özelliklerine, üstünlüklerine, olumlu ve olumsuz taraflarına değinilmiştir. Ayrıca konuyu daha iyi kavrayabilmek açısından Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerine rastlayan Birinci Meşrutiyetten 1982 anayasasına kadar geçen dönemlere de değinilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin başkanlık sisteminin daha iyi anlaşılabilmesi için bu güne kadar yapılmış olan çoğu araştırmalarda eksik görülen *Amerika Birleşik Devletleri Anayasası* bu çalışmada tam metin halinde *Ekler* kısmında verilmiştir.

Konu başlığı olan Amerika Bileşik Devletleri Başkanlık Sisteminin Türkiye'ye Uyarlanabilmesi araştırmasının gayesi daha iyi bir hükümet sistemini ortaya çıkarıp, Türk Milletine sunmaktır. Aksine, buradaki gaye Amerika Birleşik Devletleri Anayasası çerçevesinde başkanlık sistemini aynen uygulamak değildir. Türkiye'ye ve Türk halkına layık olduğu daha iyi bir hükümet sisteminin getirilmesi hedeflenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

I-BAŞKANLIK SİSTEMİ

GENEL OLARAK

Dünyada başkanlık hükümeti sisteminin sürekli ve demokratik açıdan düzenli uygulandığı tek ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir. Bu açıdan Amerika'da modern anlayış çerçevesinde başkanlık sisteminin oluşmasında ilk yüz sene içinde özellikle Washington Jackson ve Lincoln döneminde anayasal gelişmeler başkanların görev ve yetkilerinde önemli rol oynamıştır. Bu arada yirminci yüzyılda başkanın görev ve yetkileri devam etmiştir. Özellikle Franklin Roosevelt, Truman Eisenhower ve Kennedy gibi başkanlar zamanında yürütme açısından olumlu gelişmeler sağlanmıştır. Bu sistemi uygulayan diğer ülkeler ise zaman içinde demokrasi dışına çıkmışlardır. Başkanlık hükümeti sisteminin A.B.D.'de başarılı olmasının sebepleri arasında en önemli kısım federatif yapıda olmasıdır. Şayet başkan görevi suistimale yada anti-demokratik bir davranış içinde bulunursa başta federe devletlerin yetkili organları tüm siyasi ve sivil kuruluşlar başkanın yanlış tutum ve kararını engellemek için fren ilkesini uygularlar. Siyasi tarih açısından Amerika'da bu tür örneklere sıkça karşılaşıyoruz. Eğer Amerika'da federal yapı olmasaydı ve bu durum yerine kuvvetli bir merkezi idare olsaydı o zaman fren ilkesini uygulamada güçlük çekilirdi.¹

Başkanlık sisteminin parlamenter sistem gibi tarihsel açıdan uzun bir gelişim süreci yoktur. Mayıs 1787'de Philadelphia'da toplanan kurucular meclisinin kararı ile oluşmuş bir sistemdir.²

Anayasa hemen yazılmamıştır. Yeni hükümet sistemi denendikten sonra yani birtakım başarısızlıklar ortaya çıktıktan sonra Philadelphia'da kongre toplandı. Yoğun geçen tartışmalar sonucu bugünkü anayasanın oluşumunda üç temel prensip olan Monark (Başkan), Aristokrat (Senato) ve Demokrat (temsilciler meclisi)

¹ Atilla Özer, Başkanlık Hükümeti Sistemi ve Bu Sistemin Türkiye Açısından Uygulanabilirliği, Ankara , 1998, s.15

² Orhan Aldıkaçtı , Modern Demokrasilerde ve Türkiye'de Devlet Başkanlığı , (Doçentlik tezi) İstanbul , 1960 , s.142

anlayışı ortaya çıkmıştır.³ Bilindiği gibi Amerikan anayasası dünyanın ilk yazılı anayasası olma niteliğini taşıırken, 1787 yılında yazılan bu anayasa 1992 yılına kadar tam 27 kez değiştirilerek fonksiyonel olarak daha da hayatiyet kazanmıştır.⁴ ABD'deki başkanlık sisteminin başarısı sadece anayasaya dayalı değildir. Bu bir siyasal bütünlüktür. Bu çerçevede siyasi partiler baskı grupları ve seçim sisteminin yapısal özellikleri mevcut siyasal yapı ile bir etkileşim ve uzlaşma sonucunda siyasal bir kültür ortaya çıkmaktadır. Bunun da siyasi sistemin başarısında payı vardır. Üzerinde yaşadığımız dünyada insanlık tarihi boyunca coğrafi ve jeopolitik açıdan insanlar türlü mücadeleler göstermişlerdir. Bunun en yoğun örneklerinden biri ülkelerin yönetim biçimleri olmuştur. Asırlar boyunca denenerken günümüze kadar gelen ve toplumlar içinde sosyoekonomik ve kültürel etkinliğe haiz yönetim sistemlerinden biri olan başkanlık sisteminin anayasal, hukuki açıdan ve etkisi altında siyasal yaklaşımları hem işlevsel hem de yapısal olarak incelemeye çalışacağız. Bu bakımdan federal sistemin ortaya çıkış noktasında, tarihsel derinlikte toplumsal bir ihtiyaçtan doğduğunu ve çeşitli siyasi evrelerini inceleyeceğiz. Yani, bir siyasi olayın bütününde ortaya çıktığı o toplumun sosyoekonomik ve kültürel yapısını da içerdiğini unutmamamız gerekli. Bu bakımdan üç ana bölümde inceleyeceğiz.

- **Başkanlık Sisteminin Oluşum Dönemi**
- **Başkanlık Sisteminin Yapısal Niteliği**
- **Başkanlık Sisteminin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi**

Dolayısıyla bu sistemin Türkiye'ye uyarlanabilmesi için Türkiye'deki sosyoekonomik ve kültürel şartlara göre değerlendirmek gerekiyor.⁵

³ Partide Acheson (Çeviren : Birol Egeran) Amerika Federal Hükümeti ve Çalışma Mekanizması , İstanbul , 1961 , s.9

⁴ Atilla Özer a.g.e. , s. 8

⁵ Gerekeçeli Anayasa Önerisi ; Ankara Üniversitesi , Siyasal Bilimler Fakültesi Yayını , Ankara , 1992 s. 230

II- BAŞKANLIK SİSTEMİNİN OLUŞUM DÖNEMİ

a) Tarihi Gelişim

Öncelikle şunu belirtmekte fayda var. Terim olarak 'Başkanlık Sistemi' İngiliz gazetecilerin Amerikan iç savaşı öncesi Amerikan hükümetinin rejimini açıkça ifade edebilmek için kullandıkları isimdir⁶. İnsanların yaşamlarını düzene koyan sistemler yine insanların kendileri tarafından oluşturulan anayasalar ve yasalarla belirli bir siyasal sisteme oturtulmuştur. Dolayısıyla bir sistemin tarihi gelişimini öğrendikten sonra, onun hakkında bir hüküm vermek mümkün olabilir. Amerikan başkanlık sisteminin tarihsel gelişimini dört ayrı dönemde incelemeye çalışacağız. I. dönem 1763 Paris antlaşmasına kadar süren 'Fikri Hazırlık Dönemi' ve bu dönemde kolonilerin oluşum süreci görülmektedir. II. dönem ise bağımsızlık mücadelesindeki 'Aksiyon Dönemidir. Bu Dönemde 1776 da bağımsızlık bildirisinin ilanı ile sona ermiştir. Üçüncü dönem olarak adlandırdığımız 'Konfederasyon Dönemi' 1783 tarihine kadar sürer. Dördüncü dönem yani 1787 de federal anayasanın yapılmasıyla 'Federasyon Dönemi'ne geçilmiş olur.⁷

Şimdi Amerikan siyasi tarihinin hükümet sistemini oluşturan evreleri incelemek üzere geçmişten günümüze bir tarih yolculuğu yapalım.

A.B.D. topraklarına ilk göç 17.y.y.'da on üç Amerikan kolonisinin İngiltere'ye karşı ayaklanarak 4 temmuz 1776 da 'Bağımsızlık Bildirisi'ni ilan etmişlerdir.⁸ Dolayısıyla on üç devlet olabilme hakkını da elde etmişlerdir. Daha sonra 1777 yılında konfederasyon maddelerini içeren ortaklı bir otorite kurmuşlardır.⁹ Konfederasyon sisteminin güçsüz bir devlet olarak zayıf bir ortak otoritenin federasyonu ile güçlü bir merkezi otoriteye dönüştürülmesi için 1787 yılında Philadelphia'da 10 devletin gönderdiği delegeler 'Philadelphia Konvansiyonu adı altında toplanmışlardır.¹⁰ Küçük devletlerin delegelerinin anti-federalist tutumlarına rağmen George Washington'un tüm çabalarıyla bir toplantı düzenlenmiş

⁶ Halil Şıvgın , Türkiye İçin Umut , Krizden Çıkış Yeniden Yapılanma ve Başkanlık Sistemi , Ankara , 1997 , s. 52

⁷ Murat Yanık , Başkanlık Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği , İstanbul , 1997 s. 5

⁸ Ömer Uğur Gençcan . Başkanlık Rejimi , Ankara , 1997 , s. 5

⁹ Esat Çam , Devlet Sistemleri , İstanbul 1982 , s. 95

¹⁰ Esat Çam , Siyaset Bilimine Giriş , İstanbul , 1995 , s. 593

ve bu toplantıda büyük devletlerin delegeleri merkezi otoritenin gelişimini istiyorlardı. Küçük devletlerin delegeleri de anti-federalist bir çerçevede bağımsızlıklarını istiyorlardı.55 delegeli bir konvansiyonun 13 delegesi kendi bölgelerine geri dönmesi ve 3 delegenin çekimser kalmasıyla geriye kalan 39 delegenin olumlu oyu ile anayasa kabul edilerek yürürlüğe girmeye hak kazanmıştır.Amerika Birleşik Devletleri'nin bugünkü mevcut anayasası 17 Eylül 1787 tarihinde kabul edilmiştir.1 Ocak 1789 da yürürlüğe girmiştir.¹¹

18.yüzyıl İngiltere'sinin sınırlı monarşik rejimi Amerika Birleşik Devletleri için örnek oluşturmuştur. Buna da sınırlı monarşik rejimin cumhuriyete dönüştürülmüş hali diyebiliriz. Kral bakanları yönetir,parlamento da kralın onayladığı yasaları yapardı. Bununla birlikte anayasayı hazırlayanlar bu kuvvetlere güven açısından bir endişe içindeydiler.¹² Bu güvensizliğe dayalı olarak 1787 anayasasıyla konfederasyon devrinde bulunmayan dört temel unsur ortaya çıkmıştır.

Bunlar ;

- 1) **Kuvvetler Ayrımı**
- 2) **Federalizm**
- 3) **Kontrol ve Denge**
- 4) **Yargı Denetimi**¹³

Diğer bölümlerde federal anayasanın oluşumuna kadar geçen süreç içerisinde tarihsel perspektifte 'Sömürge Dönemi'ni Amerika'ya yapılan göçlerin ve kolonilerin oluşumunu açıklamaya çalışalım.

¹¹ Esat Çam , a .g .e ,s. 95

¹² Erdoğan Teziç , Anayasa Hukuku (Genel esaslar) İstanbul , 1991 , s. 425

¹³ Esat Çam , a .g .e , s. 92

b) Federasyon Dönemine Kadar Olan Geçiş Süreci

Geçiş sürecini Amerika kıtasına göçlerden kolonilerin oluşumuna ve bağımsızlık bildirisinin ilanına kadar görmek mümkündür.

Avrupa'ya yapılan göçler 17.yüzyıldan itibaren yeni keşfedilmiş olan Amerika kıtası tüm dikkatleri üzerine çekmiş,başta İngilizler olmak kaydıyla İspanyollar,Portekizliler,İtalyanlar yani kısaca tüm Avrupa ülkeleri burayı işgal etmeye başlamışlardır. Daha sonra kolonileri oluşturan ülkeler arasında ortalama 2/3'ünü İngilizler 1607 tarihlerinde günümüzde Virginia diye bilinen bu eyalet civarlarında o gün için New England adındaki bölgeye yerleşmişlerdir. İspanyollar ve Portekizliler Güney Amerika'ya yerleşmişlerdir. Bu arada İtalyanlar da yerleşmeye başlamışlardır. Ayrıca sırasıyla İskoçlar, Almanlar, İrlandalılar, Hollandalılar ve diğer ülkeler yer almaktadır¹⁴.

Ancak buranın yerli halkı olan kıvıll derilileri ,yeni yerleşen göçmenler buralarda yaşam haklarını ellerinden alıp,sadece ormanlarda yaşamlarını sürdürme zorluğu içinde bırakıp bir anlamda genel yaşam haklarını ellerinden almışlardır

Bu yeni kıtaya göç edenlerin göç sebepleri arasında dinsel çatışmalardan özgürlük arayışı içinde olanlar zenginlik ve macera peşinde koşanlar da bulunmaktadır. Kuzey-Güney savaşlarının çıkmasına sebep oluşturacak öğeler arasında Amerika'nın kuzeyine yerleşenler Özgürlükçü. dindar kesim,güneyine yerleşenler ise aristokrat zengin kesim ve orta Amerika'ya yerleşenler de her iki unsurdan kendilerine pay çıkarmaya çalışanlardır diyebiliriz

17.yüzyılın ortalarından itibaren İngiltere'den göç eden İngiliz sömürgelerinin sayısı 13'ü bulmuştur. İngilizler arasında küçük siyasi farklılıklar olmasına rağmen özgürlük peşinde koşan İngilizler göç esnasında deniz yolculuğunda ülkelerindeki yönetim eksikliklerini de göz önünde bulundurarak yeni topraklarda yaşam adına yeni idari sistemi kurmak için bu konuda ortak temel prensiplere vardıkları bilinmektedir¹⁵.

¹⁴ Murat Yanık , a .g. e , s. 6

¹⁵ Charles Crozat , Amme Hukuku Dersleri , İstanbul 1949 , s. 42

Bu aşamadan sonra kolonilerin kurulması dönemi gelmektedir. Bu dönemde kurulacak her devletin bir anayasası olması bakımından Amerikan siyasi tarihinde düşünce devrimi diyebileceğimiz bir dönem olmuştur.

Görünümde İngiltere'ye bağlı olan bu koloniler aslında halkın egemenliği ve yerel yönetim açısından biraz daha serbesttiler¹⁶.Koloniler döneminde İngiltere kralı tarafından atanan yürütmenin başında bulunan bir governör yani yönetici bulunuyordu. Bu dönemde geleceğe yönelik toplumu oluşturan kozmopolit bir yapı mevcuttu¹⁷.Eğitim konusuna gelince önemli sayılabilecek atımlar olmuştur. Bunun en hatırlanabilir örneği 1636 da eğitilmiş din görevlisi yetiştirmek amacıyla Harvard kolejini kurmuşlardır. Ayrıca okuma ve yazmayı öğrenmeyi de zorunlu hale getirmişlerdir. Kısacası eğitimde bir canlılık dönemini başlatmışlardır¹⁸.

Bununla birlikte İngiliz adası Amerika kıtasına olan uzaklığından dolayı koloniler üzerindeki etkisini giderek kaybetmeye başlamış ve İngiltere parlamentosuna rağmen kendi yönetimlerini sağlamaya başlamışlardı. Koloniler kendilerini ilgilendiren olumsuzluklar karşısında ortak hareket etmeye başlamışlardır. Böylece koloniler Amerikanın yerli halkına ve İngiltere'nin yaptırımlarına karşı koymak için ve ayrıca ticari alanda Hollanda ve Fransa ile yarışabilmek için konfederasyon oluşturma noktasında fikir birliğine varmışlardır¹⁹. Bu amaçla 1643 yılında ilk kez konfederasyon kurma teşebbüsleri net bir sonuç vermese de daha sonra ki kurulacak olan konfederasyon çalışmalarına iyi bir tecrübe olmuştur.Bu arada 1763 yılında Paris antlaşmasının yapılmasına neden olan İngiltere'nin Kanada da Fransa'ya karşı 'Yedi Yıl Savaşları'nın kazanılmasıdır. Ancak İngiltere bağımsızlık noktasında elde ettiği başarı neticesinde Amerika'da daha sıkı politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Bu da bağımsızlık hareketlerinin hızlanmasına sebep olmuştur. İngiltere'nin koloniler üzerindeki baskıcı hareketleri,kolonilerin birbirlerine yakınlaşmalarını sağlamıştır. Bu bağlamda on iki koloninin 55 temsilcisi Philadelphia kongresinde bir uzlaşma ve birliktelik

¹⁶ İlhan Arsel , Anayasa Hukukunun Umumi Esasları , Ankara , 1955 , s. 200

¹⁷ Ayferi Göze , Siyasal Düşünceler ve Yönetimler , İstanbul , 1989 , s. 200

¹⁸ İhid , sf. 46

¹⁹ Ayferi Göze , a .g. e , s.488

sağlayarak 'Haklar ve Şikayetler Bildirisi' yayınlamışlardır²⁰. Bu bildiri de Amerikan halkının da İngiliz halkı gibi aynı haklara sahip oldukları belirtilir.

Henüz bir siyasi yetki olmayan Philadelphia'da toplanan bu ikinci büyük kongre resmi bir hükümet edasıyla davranır ve konfederasyonun yürürlük kazandığı tarihe kadar (1781) hizmet verir. Ayrıca bu kongre A.B.D. adını alan bir devletler topluluğunun ilk milli hükümeti olmuştur²¹

Daha sonra kongrenin oluşturduğu gönüllü askerlerden askeri bir ordu meydana getirildi. Bu ordunun başına da George Washington getirilmiştir. Bağımsızlık mücadelesi devam ederken ortaya çıkan iç savaş yerini dış savaşa bırakmıştır. Fransa Amerika'ya hem maddi hem de askeri olarak destek vermiştir. Fransız ordusu Amerika adına İngiltere'ye karşı savaşmıştır. İngilizler hem karada hem denizde yapılan savaşları kaybetmiştir. Bunun sonucu olarak 1783 de Amerika Birleşik Devletleri'ni tanımak zorunda kaldılar²².

Daha sonra 1776 mayısında kongre İngiltere'nin yetkililerinin Amerikan halkının üzerinden kalktığını belirterek 13 devletin katılımıyla 4 temmuz 1776 da bağımsızlıklarını ilan ederler. Bu tarih Amerikan milletinin tarih sayfalarında doğum yıldönümü olarak yer almıştır²³. O dönemde 13 koloni anayasalarını yaparak 13 bağımsız devlet olma hakkını elde etmişlerdir. Bağımsızlıklarını ilan etmelerine rağmen anayasa eksikliği ve bu arada savaşın iyiden iyiye kızışması karşısında büyük birlik oluşturmaya zorunlu kılıyordu. Bu nedenle 1 temmuz 1781 de 13 maddeden oluşan ve Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk anayasasını oluşturan bir konfederasyon kurulur. Anayasaya göre bağımsız devletler kendilerini temsilen uygun gördükleri ve yetkiye sahip olan kongre tarafından temsil edilmesini içeriyor. Ancak bu konfederasyon çeşitli sosyokültürel, ekonomik ve dinsel sorunlar yaşıyordu. Dış ülkelere karşı bir bütünlük içinde savunulamıyordu. Kısacası konfederasyonda genel anlamda bir sıkıntı vardı. Bu sorunlar yaşanırken güçlü bir merkezi hükümete ihtiyaç duyuluyordu. Ayrıca, eyaletler yönetim noktasında idari

²⁰ Murat Yanık , a .g. e , s. 13

²¹ Ayferi Göze , a .g. e , s. 494

²² Fahir Armaoğlu , 20. Y.Y. Siyasi Tarihi , Ankara , 1994 , s. 63

²³ Orhan Aldıkaçtı , Anayasa Hukukunun Gelişmesi ve 1961 Anayasası , s. 145

organ biçimine dönüştürülmesinin sorunları gidereceğine inanılıyordu. Bunu savunan aydın kişilere '*Federalist*' deniliyordu.²⁴

Özetle konfederasyon sisteminin yetersizliği ortaya çıkınca bu ortak otoritenin güçsüzlüğü karşısında bir federasyon güçlü bir merkezi otoritenin oluşturulması için 1787 yılında Philadelphia'da federasyona ilk adım sayılabilecek bir toplantı yapmaya karar vermişlerdir.²⁵ Uzun tartışmalardan sonra konfederasyon maddelerinin değişimi için yapılan kurultayda 17 Eylül 1787 tarihinde 55 delegenin 39'unun kabul oyu ile yeni bir anayasa kabul edilmiştir. Yaklaşık 10 yıllık bir konfederasyon sürecinin ardından federal sisteme geçerek oluşturulan yeni anayasa çerçevesinde yapılan başkanlık seçimini George Washington kazanmıştır 1789.²⁶

Federalizm olarak da kullanılan yada anayasanın devamı olarak kullanılan federalizmde temel unsur federal devlet ile federe devletler arasında hükümet iktidarının paylaşılmasıdır. Federal hükümet merkezî devlet otoritesiyle tüm ülkeye hükmederken her devleti egemenlik ve bağımsızlık yönünden koruyabilmektedir

Ancak askeri ve dış ilişkiler bakımından yetkiler konfederasyona devredilmiştir. Kuvvetler ayrımı gereğince federal devlet ile federe devletlerin arasında olduğu gibi her bir devletin yasama yürütme ve yargı organları bağımsızdır. Dört yıllığına seçilen başkan kongreyi dağıtma yetkisi yokken kongrede devlet başkanını başkanlıktan alamaz. Denetleme ve denge unsuru olarak yetkinin tek elde olmasını engeller. Sözelimi yasa yapma yetkisine sahip olan kongrenin yanı sıra devlet başkanının bu yasayı da veto etme hakkı da vardır. Kongrenin de bu vetoyu etkisiz kılmak için her iki mecliste bu yasanın kabulü için 2/3 oy çoğunluğu gerekmektedir. Ayrıca kongrenin yaptığı yasa anayasaya uygun değilse anayasa mahkemesi yüksek şurası iptal yoluna da gidebilir. Dışişleri alanında başkanın yetilerini de kongre denetler. Görünüşte bağımsız olan anayasa mahkemesinin üyelerini de denetim ve denge unsuru gereğince devlet başkanı tayin eder. Bunu da senato onaylar. Yani üç hükümet organı denetim ve denge görevini yapmaktadır. Kısaca federalizm gereği yönetimi oluşturan bu üç organ,

²⁴ Murat Yanık , a .g. e , s. 10

²⁵ Esat Çam , a .g. e , s. 593

²⁶ Murat Yanık , a .g. e , s. 19

- a- Yürütme** (Başkan)
- b- Kongre** (Senato ve Temsilciler Meclisi)
- c- Yargı** (Yüksek Mahkeme)

olarak Amerikan federal sisteminin yönetiminde üçlü bir sacayağı durumundadır. Federal ve federe devletler düzeyinde ki çıkarılacak yasalar, anayasaya uygun olmak durumundadır. Aksi takdirde iptali gibi durumlarda anayasa mahkemesi yüksek şura denge ve denetim çerçevesinde üzerine düşen görevi yapmak zorunda kalır.

III- BAŞKANLIK SİSTEMİNİN YAPISAL DURUMU

FEDERAL ANAYASA

a) Federal Anayasanın Yasal Niteliği

Federal anayasa büyük devletlerle küçük devletlerin ortak paydalarda birleşmeleriyle ortaya çıkmış bir uzlaşmadır. Tarihi gelişim bölümünde de belirtildiği gibi büyük devletlerin federal sistemi istemeleri ve küçük devletlerin de anti-federal çerçevede bağımsızlıklarından ödün vermeden bir orta yolu bularak bir anayasa oluşturmuşlardır. Bu arada federal devlet karşısında federe devletlerin isteklerine cevap verme şeklinde haklarını genişleten ön anayasadaki ilk değişiklik 1791 de yapılmıştır. Yapılan bu anayasal değişiklikle Amerika Birleşik Devletleri halkı arasındaki sosyokültürel ,dinsel ve etnik ayrımların haklar açısından bir ayrım olmaksızın eşitlik sağlanmış,siyahi halka da haklar tanınmış,başkanın seçilmesi halinde arka arkaya iki kez görev yapabilmesi oy kullanmada kadın erkek eşitliği gibi değişikliklerden bahsedebiliriz.1787 anayasası değişiklik öncesi federal otorite açısından pek yetkin değilken yapılan ilk on değişiklikten sonra bir gelişme sağlanmıştır. İlk yazılı anayasa özelliğini taşıyan 1787 anayasası çeşitli düzeltmelerden sonra konfederasyon döneminde bulunmayan dört önemli temel prensibi ortaya koymuşlardır. Bunlar ;

Federalizm

Kuvvetler ayrımı

Denetim ve denge

Yargı denetimidir²⁷.

Amerikan anayasası kuvvetler ayrımı çerçevesinde 'Kuvvetler Ayrımı'na 'Denetim Ve Denge' ilkesiyle farklı bir bakış açısı getirmiştir. Dolayısıyla kuvvetler ayrımı ilkesi federalizm ile daha iyi bir işlerlik kazanmıştır. Başkanlık sisteminin yapısal özelliklerini hukuk sisteminden ve siyasal kurumlardan esinlenerek ortaya çıkmış özgün bir yönetim modelidir.²⁸Amerikan federal anayasasının 7 maddeden oluşan kısa bir yasa olduğu görüşü hakim olsa da bu maddeler bölümlere ayrılarak

²⁷ Esat Çam , a .g. e , s. 95

²⁸Cem Yaşin , Başkanlık Sistemi , Ankara 1997 , s. 46

detaylara inilmektedir. Ayrıca 26 kez değişikliğe gidilmiş, anayasayı tamamlayıcı bazı kanun maddeleri de eklenmiştir. Şimdi, **Amerikan anayasasının temel 7 maddesini** kısaca görelim.

1) Yasama organının düzenlenmesini içerir. Çeşitli bölümlere ayrılarak yasama yetkilerinin detaylarını kapsar.

2) Yürütmeyi düzenleyerek çeşitli bölümlere ayrılmış başkan ve yardımcısıyla ilgili statüleri düzenler.

3) Üç kısımdan oluşan bu madde yargı organını düzenler.

4) Federal devlet ile federal devletler arasındaki ilişkileri düzenler.

5) Anayasanın değiştirilmesi ile ilgili durumu (şekli) düzenler.

6) Çeşitli hükümlerle ilgili düzenlemeleri ve anayasaya uygunluk denetimini içerir

7) Anayasadaki onaylanma ile ilgili prosedürü açıklar.

Federal anayasa, Amerika Birleşik Devletleri anayasasının beşinci maddesi gereği sert kuvvetler ayrımını içeren ve federe devletlerin birbirlerine ve bu devletlerin de federal devlete olan güvensizlikleri sonucu ortaya sert bir anayasa çıkmıştır. Bu durumda anayasanın değişimi için birçok federe devletin onayı gerektiğinden dolayı anayasanın değişimi de çok zordur²⁹.

Yönetimde üç ayrı organ olarak görünen bu sistemdeki ulusal bütünlük için anayasal bir zorunluluk olan dayanışma söz konusudur. Daha önce de bahsedildiği gibi federal anayasa ve yasalar federe anayasa ve yasalardan üstündür. Yasalarda yapılacak olan düzenlemeler federal anayasaya ters düşecek bir değişiklik söz konusu olamaz. Ancak olası aykırı bir düzenleme olduğunda bu yüksek mahkeme

²⁹Murat Yanık, a .g. e, s. 23

yetkisi dahilinde incelenir. Fakat şunu da belirtmekte fayda var. Yüksek mahkemenin bu tarz inceleme yapma yetkisi 1787 anayasasında bir hükme bağlanmamıştır³⁰. Bu tür bir uygulama yargıç Marshall tarafından 1803 yılında ortaya konmuştur. Bu nedenle Amerikan demokrasisinde olumlu yönden katkıları bulunan yargıçlardan dolayı 1937’li yıllarda o döneme ‘Yargıçlar Hükümeti’ adı verilmiştir³¹.

Yüksek mahkemenin dışında federe devletin mahkemeleri de federe kanunların federe anayasaya uygun olup olmadığı noktasında denetlemelerde bulunabilirler. Bunun yanı sıra federal anayasaya uygunluğunu ise ancak yüksek mahkemenin inceleme yetkisi vardır. Yüksek mahkeme federe devletlerin mahkemelerinin sonuçlanan davalarını da denetler³². Yüksek mahkeme yönetimde sanki bir veto organıymış gibi de düşünülebilir. Yani başkanın onayı ile yürürlüğe giren bir kanun yüksek mahkeme tarafından uygun görülmediği için engellenebilir. Dolayısıyla hükümetin izlemiş olduğu idari politika sekteye uğrayabilir³³.

b) Anayasanın Değiştirilmesi

Amerikan anayasası halkın özgür iradesini temsil ettiği için halka dayanan bir iradeyle değiştirilebilir³⁴. Zaten anayasanın beşinci maddesi bu tür değişiklikler içindir. Anayasa değişiklik teklifi hazırlanması ve onaylanması olarak iki aşamada yapılır. Değişiklik önerisinde bulunan federal kongredeki senato ve temsilciler meclisinde 2/3 oranında kabul görmesi gerekiyor. Federe devletler değişiklik önerisinde bulunduğu zaman federe devletlerin toplamının 2/3’ünün kabul oyuyla değişiklik teklifleri hazırlanır. Bu değişikliğin onayı ise federe devletlerin yasama organlarının yada anayasa değişikliği için oluşturulmuş meclislerin ¾’ünün onayıyla gerçekleşir. Federal anayasanın oluşturulması sürecinde federalistler federe devletlere değişiklikler hakkında söz vermişlerdi. Bu bağlamda 1791 yılında on maddelik “*Haklar Bildirisi*” federe devletlerin ¾’nün kabulü ile anayasaya

³⁰ Yaşar Gürbüz , Anayasalar İstanbul , 1991 , s. 33

³¹ Tarık Zafer Tunaya , Siyasi Kurumlar ve Anayasa Hukuku , İstanbul , 1980 , s. 464

³² İhid , s. 16

³³ Murat Yanık , a .g. e , s. 25

³⁴ Alexis Tockueville , Amerika’da Demokrasi (Çeviren ; Tamer Timur) İstanbul , 1962

eklenmiştir³⁵.Kuvvetler ayrılığı olgusuna gelince esasen federal anayasada yada federe devletlerin anayasasında bu hususta açıkça bir prensip yoktur.

Ancak uygulamada kuvvetler ayrılığı prensibi üç organ tarafından uygulanılmaktadır. Fakat bu üç ayrı organ anayasada birbirinden bağımsız olarak belirtilmiştir³⁶.

Ancak şunu da göz ardı etmemek gerekiyor. Kuvvetler ayrılığı prensibi bu üç ayrı organın birbirine olan hem işbirliği olgusunu sağlamakta hem de birbirlerini dengeleme ve denetleme noktasında bir işlevsellik kazandırmaktadır.

c) Amerikan Anayasasında Yapılan Değişiklikler

Haklar Bildirgesi

"Haklar Bildirgesi olarak da bilinen ilk 10 değişiklik 25 Eylül 1789 yılında önerilmiş ve 15 Aralık 1791 yılında onaylanmıştır. Başlangıçta değişiklikler yalnızca federal yönetim için geçerli olmuştur. Fakat ondördüncü değişiklik hiçbir eyaletin hiçbir kişiyi " yasal gerekler yerine getirilmeden " yaşamından , özgürlüğünden ve malından yoksun edemeyeceğini belirtmektedir .Yüksek Mahkeme , bu sözleri Haklar Bildirgesinin büyük çoğunluğunun bütün eyaletler için de geçerli olduğu biçiminde yorumlanmıştır."³⁷

Anayasanın ilk düzenlenmiş halinin beşinci maddesi gereğince kongre tarafından önerilip bazı eyaletler tarafından da onaylanan Amerika Birleşik Devletleri Anayasasında değişiklik yapılarak eklenen maddeler aşağıda aynen verilmiştir.

³⁵ Recai Galip Okandan , Umumi Amme Hukuku , İstanbul , 1966 ,

³⁶ King Edward –Joseph Hawley , Amerikan Hukuk Sisteminin Umumi Hatları (Çev. : İlhan Lutem) A.Ü.H.F.D. , c. 17, 1960 , s.1

³⁷ Açıklamalı Amerika Birleşik Devletleri Anayasası , Birleşik Devletler Tanıtma Dairesi, 1987

Birinci Değişiklik

***Din , söz ve basın özgürlüğü ;
Toplanma ve başvuru hakkı.***

***Kongre, dini bir kuruma saygı gösteren ya da serbest ibadeti yasaklayan ;
ya da söz özgürlüğünü, basın özgürlüğünü ; ya da halkın sükunet içinde toplanma
ve şikayete neden olan bir halin düzeltilmesi için hükümete dilekçe verme hakkını
kısıtlayan bir yasa yapmayacaktır.***

İkinci Değişiklik

Silah taşıma hakkı

***Düzenli bir milis gücü bir eyaletin güvenliği için zorunlu olduğundan ,
halkın silah bulundurma ve taşıma hakkı.***

Üçüncü Değişiklik

Askerlerin evlere yerleştirilmesi

***Hiçbir asker , barış zamanında sahibinin rızası olmadan ; savaş zamanında
da yasanın belirlediği şekle uyulmadan bir eve yerleştirilmeyecektir.***

Dördüncü Değişiklik

Arama ve tutuklama müzekkereleri

***Kişilerin , üstlerinin , evlerinin , belgelerinin ve eşyasının gereksiz
aranması ve bunlara el konulmasına karşı bağışıklıkları ihlal edilmeyecek ve
yemin ve beyanla desteklenen , muhtemel bir nedene dayanan ve özellikle
aranacak yeri , ve tutuklanacak kişi ile el konacak eşyaları belirlemeyen bir
müzekkere çıkarılmayacaktır.***

Beşinci Değişiklik

Ceza Davalarında Haklar

Kara ve Deniz Kuvvetlerinde , ya da savaş veya kamuya yönelik tehdit sırasında görevde bulunan milis kuvvetlerinde ortaya çıkacak davalar dışında hiç kimse büyük jüri raporu ya da iddianamesi olmadan ölüm cezasını gerektiren ya da onur kırıcı başka bir suçtan sorumlu tutulmayacak ; hiç kimse , aynı suç nedeniyle iki kere idam cezası ya da bir organını yitirme tehlikesi ile karşı karşıya bırakılmayacak ; herhangi bir ceza davasında kendi aleyhinde tanıklık yapmaya zorlanmayacak ; ve yasal gerekler yerine getirilmeden , yaşamı , özgürlüğü ya da malından yoksun bırakılmayacak ; özel mülk , hakça bir tazminat ödenmeden kamulaştırılmayacaktır.

Altıncı Değişiklik

Adil Ve Tarafsız Yargılanma Hakkı

Bütün ceza davalarında sanık , suçun işlendiği eyalet ve daha önce yasaca saptanacak bölgenin tarafsız bir jürisi tarafından hızlı ve kamuya açık yargılanmak , suçlamanın türü ve nedeni konusunda bilgi sahibi olmak ; kendi aleyhindeki tanıklarla yüzleştirilmek ; kendi lehinde tanıklar sağlamak için tanıkların zorla mahkemeye getirilmesi , ve savunma için bir avukat tutma hakkına sahip olacaktır.

Yedinci Değişiklik

Hukuk Davalarında Haklar

Anlaşmazlık konusu miktarın 20 Doları aştığı genel örf ve adet hukuku davalarında bir jüri tarafından yargılanma hakkı saklı kalacak ve bir jüri tarafından bir olay Birleşik Devletlerin herhangi bir mahkemesinde örf ve adet hukuku kuralları dışında , yeniden görülmeyecektir.

Sekizinci Değişiklik

Kefalet , Para Cezası ve Cezalar

Çok yüksek kefalet istenmeyecek , aşırı para cezaları konmayacak , insafsız ve olağandışı cezalar verilmeyecektir.

Dokuzuncu Değişiklik

Halkın Saklı Hakları

Bazı hakların Anayasada sıralanmış olması halkın diğer haklarının reddedilmesi ya da küçümsenmesi olarak yorumlanmayacaktır.

Onuncu Değişiklik

Eyaletlerin ve Halkın Saklı Yetkileri

Anayasa tarafından Birleşik Devletlere verilmeyen ya da Anayasa tarafından eyaletlere yasaklanmayan yetkiler , eyaletlere ya da halka aittir.

On birinci Değişiklik

Eyaletler Aleyhine Açılan Davalar

Birleşik Devletlerin yargı yetkisi , Birleşik Devletler eyaletlerinden birine karşı diğer bir eyalet vatandaşları , ya da yabancı bir devlet vatandaşı ya da uyruğu olanlar tarafından açılmış ya da devam etmekte olan her türlü hukuk ve emsal davalarını kapsayan biçimde yorumlanmayacaktır."

On ikinci Değişiklik

Başkanın ve Başkan Yardımcısının Seçilmesi

Seçmenler kendi eyaletlerinde toplanacak ve gizli oyla en az biri kendiler ile aynı eyalette oturmakta olmayan Başkan ve Başkan yardımcısını seçecekler; oy pusulalarında başkan olarak kimi, ayrı pusulalarda da başkan yardımcısı olarak kimi seçtiklerini belirtecekler, ve Başkanlık için oy verilmiş bütün kişilerin, başkan yardımcılığı için oy verilmiş bütün kişilerin adlarını ve bunların her birinin aldığı oy sayısını gösteren iki ayrı liste yapacaklar ve imzalayıp onaylanan bu listeleri kapalı zarfla, Birleşik Devletler hükümet merkezinde Senato başkanına gönderecekler ; Senato Başkanı, Senato ve Temsilciler Meclisinin huzurunda bütün belgeleri açacak ve ondan sonra oylar sayılacak;--Başkanlık için en çok oya sahip kişi, eğer bu sayı tayin edilmiş bütün seçmen sayısının çoğunluğunu oluşturuyorsa, Başkan olacaktır; eğer hiç kimse böyle bir çoğunluğa sahip olmazsa, o zaman Temsilciler Meclisi Başkanlık için aday listesinde

belirtilenlerden, üç kişiyi geçmemek üzere en yüksek oya sahip olanlar arasından başkanı gizli oyla derhal seçecektir. Ancak başkan seçerken, oylar eyaletlere göre verilecek ve her eyalet temsilcisinin bir oyu olacak; bu amaç için yeter sayı eyaletlerin üçte ikisinden bir üye ya da üyelerden oluşacak , ve seçim içinde bütün eyaletlerin çoğunluğu gerekecektir . Başkanın seçme hakkı Temsilciler Meclisine geçtiğinde Meclis (İzleyen Mart Ayının dördüncü gününden önce) başkan seçmezse , o zaman Başkan Yardımcısı , tıpkı Başkanın ölümü ya da başka bir anayasal ehliyetsizliğinde olduğu gibi başkanlık görevini yüklenenecektir.— Başkan Yardımcısı olarak en çok oy alan kişi eğer bu sayı tayin edilmiş bütün seçmen sayısının çoğunluğunu oluşturuyorsa , Başkan Yardımcısı olacak ve eğer hiç kimse bu çoğunluğa sahip olmazsa , o zaman Senato listede en çok oy almış iki kişiden birini Başkan Yardımcısı seçecektir ; bu amaçla yeter sayı Senato üyesi toplam sayısının üçte ikisinden oluşacak , ve seçim için toplam sayının çoğunluğu gerekecektir . Ancak Anayasanın Başkanlık için yeterli nitelikte görmediği bir kişi Birleşik Devletler Başkan Yardımcılığı için de yeterli nitelikte olmayacaktır."

On üçüncü Değişiklik

Bölüm 1

Köleliğin Kaldırılması

Birleşik Devletlerde ya da Birleşik Devletler yetkisi altındaki yerlerde hak ederek mahkum edilmiş kişinin cezasının karşılığı olma dışında , kölelik ya da zorla çalıştırma yaptırılmayacaktır.

Bölüm 2

Kongre , uygun yasalarla bu maddeyi uygulamak yetkisine sahip olacaktır."

"On dördüncü Değişiklik

Bölüm 1

Medeni Haklar

Birleşik Devletlerde doğmuş ya da onun uyruğuna geçmiş ve Birleşik Devletler yetkisine tabi herkes , Birleşik Devletlerin ve oturdukları eyaletin vatandaşıdır. Hiçbir eyalet , Birleşik Devletler vatandaşlarının ayrıcalık ve bağımsızlıklarını kısıtlayacak yasa yapmayacak ya da uygulamayacak ve hiçbir eyalet yasal gerekler yerine getirilmeden bir kişiyi yaşamundan , özgürlüğünden ya da malından yoksun etmeyecek ; ya da kendi yargı yetkisi içindeki bir kişiyi yasaların eşit koruması dışında bırakmayacaktır.

Bölüm 2

Temsilciler Meclisi Üyeleri , eyaletler arasında , (vergi alınmayan Kızılderililer dışında) her eyaletin sayılan , tüm nüfus oranına göre paylaştırılacaktır. Ancak her eyalette oturan , 21 yaşında ve Birleşik Devletler vatandaşı olan erkekler , ayaklanmaya katılma ya da başka bir suç dışında , başkan ve başkan yardımcısını seçecek olan seçmenleri , kongre üyelerini , bir eyaletin yürütme yargı ve organı yetkililerini , ya da o eyaletin yasama meclisi üyelerini belirlemek için yapılacak bir seçimde oy kullanma hakkından mahrum edilir ya da bu hak kısıtlanırsa bu eyaletin temsilcilerine esas olan sayı , bu erkeklerin sayısının bu eyalette 21 yaşındaki tüm erkek sayısı oranına göre azaltılacaktır.

Bölüm 3

Kongre üyesi , Birleşik Devletlerin Memuru , ya da Eyalet Yasama Meclisi üyesi ya da eyalet yürütme , ya da yargı organı memuru olarak Birleşik Devletler Anayasasına sadakat andı içtikten sonra Birleşik Devletlere karşı başkaldırma ya da ayaklanmaya katılan ; ya da Birleşik Devletler düşmanlarına yardım ve kolaylık sağlayan bir kimse kongrede Senato ya da Temsilciler Meclisi Üyesi , ya da Başkan ve Başkan Yardımcısı için ikinci seçmen olmayacak , Birleşik Devletlerde ya da herhangi bir eyalette sivil ya da askeri hiçbir görev almayacaktır. Ancak kongre , her iki mecliste üçte iki çoğunlukla alınacak kararla böyle bir ehliyetsizliği kaldırabilir.

Bölüm 4

Başkaldırma ya da ayaklanmaları bastırmadaki hizmetler karşılığı verilen aylık ve ikramiyeleri ödemek için yapılan borçlar dahil , Birleşik Devletlerin yasal şekilde yüklenmiş olduğu kamu borçlarının sağlamlığından şüphe edilmeyecektir .Ancak , ne Birleşik Devletler ve ne de herhangi bir eyalet , Birleşik Devletlere karşı bir başkaldırma ya da ayaklanmaya yardım için yapılmış bir borç ya da taahhüdü , ya da bir kölenin kaybı ya da azad edilmesi nedeniyle bir tazminat isteğini üstlenmeyecek ya da ödemeyecektir ; bu tür bütün borç , taahhüt ve tazminat istekleri yasa dışı ve hükümsüz kabul edilecektir.

Bölüm 5

Kongre , uygun yasalarla bu madde hükümlerini uygulatma yetkisine sahip olacaktır.

On beşinci Değişiklik

Bölüm 1

Siyahların Oy Hakkı

Birleşik Devletler vatandaşlarının oy kullanma hakkı ırk , renk , ya da daha önce köle olarak çalışmış olma nedeniyle Birleşik Devletler ya da herhangi bir eyalet tarafından reddedilmeyecek ya da kısıtlanmayacaktır.

Bölüm 2

Kongre , uygun yasalar ile bu maddeyi uygulatma yetkisine sahip olacaktır.

On altıncı Değişiklik

Gelir Vergileri

Kongre , eyaletler arasında bir paylaşırma yapmaksızın ve herhangi bir nüfus sayımını ya da hesaplamayı dikkate almaksızın , hangi kaynaktan sağlanırsa sağlansın , bütün gelirlere vergi koyma ve toplama yetkisine sahip olacaktır.

On yedinci Değişiklik

Senatörlerin Doğrudan Seçimi

1) Birleşik Devletler Senatosu , her eyalette o eyaletin halkı tarafından altı yıl için seçilen iki Senatörden oluşacak ve her Senatörün bir oyu olacaktır. Her eyaletteki seçmenler , eyalet yasama kurullarının en kalabalık meclisinin seçmenlerinde aranan niteliklere sahip olacaktır.

2) Bir eyaletin Senatodaki temsilcilerinde bir boşalma halinde , bu eyaletin yürütme makamı bu boşlukları doldurmak üzere seçim emrini verecektir : Ancak , o eyalet halkı , yasanın öngördüğü şekilde yapılacak seçimle , boşlukları dolduruncaya kadar eyalet yasama meclisi eyalet yürütme makamına , bu yerlere geçici atamalar yapma yetkisini verebilir.

3) Bu değişiklik , anayasanın bir parçası olarak , yasallaşmasından önce seçilmiş bir Senato üyesinin seçimini ya da görev süresini etkileyecek biçimde yorumlanmamalıdır.

On sekizinci Değişiklik

Bölüm 1

Alkollü İçki Yasağı

(Bu maddenin onaylanmasını izleyen bir yılın sonundan başlayarak , sarhoş edici içkilerin , içmek amacı ile Birleşik Devletler içinde yapılması , satılması ve taşınması , bu tür içkilerin Birleşik Devletlere ithali ya da Birleşik Devletlerden ve onun yetkisi altındaki bütün bölgelerden ihracı yasaklanmıştır.

Bölüm 2

Kongre ve eyaletler bu maddeyi uygun yasalarla uygulatmak için birbirini tamamlayan yetkiye sahip olacaktır.

Bölüm 3

Anayasada öngördüğü gibi , kongre tarafından eyaletlere sunuluşunu izleyen yedi yıl içinde , eyalet yasama meclisleri tarafından onaylanıp anayasanın bir parçası haline gelmediği takdirde , bu madde hükümsüz olacaktır.)

On dokuzuncu Değişiklik

Bölüm 1

Kadınların Oy Hakkı

Birleşik Devletler vatandaşlarının oy kullanma hakkı , Birleşik Devletler ya da herhangi bir eyalet tarafından cinsiyet nedeniyle reddedilmeyecek ta da kısıtlanmayacaktır.

Bölüm 2

Kongre , uygun yasayla bu maddeyi uygulatma yetkisine sahip olacaktır.

"Yirminci Değişiklik

Bölüm 1

Başkan ve Kongrenin Görev Süreleri

Başkan ile Başkan Yardımcısı'nın görev süreleri , bu madde onaylanmış olmasaydı , sürelerinin sona ermiş sayılacağı yılın Ocak ayını üçüncü günü öğleyin ve Senato ile Temsilciler Meclisi üyelerininki de Ocak ayının üçüncü günü öğleyin sona erecek ; ve onların yerine seçilenlerin görev süreleri de o zaman başlayacaktır.

Bölüm 2

Kongre her yıl en az bir kere toplanacak ve bu toplantı , yasa ile başka bir gün saptanmamış iseler , Ocak ayının üçüncü günü öğleyin başlayacaktır.

Bölüm 3

Eğer Başkanın görev süresinin başlaması için saptanmış tarihte , yeni seçilen Başkan ölmüş olursa , yeni seçilen Başkan Yardımcısı Başkan olacaktır. Eğer görev süresinin başlaması için saptanmış tarihten önce Başkan seçilmemiş ya da yeni seçilen Başkan gerekli ehliyete sahip değilse , yeni seçilen Başkan Yardımcısı , Başkan gerekli ehliyete sahip oluncaya kadar Başkan olarak görev yapacaktır ; ve ne Başkan ve ne de Başkan Yardımcısı seçilen kişinin gerekli ehliyete sahip olmamaları halinde , kongre , başkanlığı kimin üstleneceğini ya da bu görevi görecek kişinin nasıl saptanacağını bir yasa ile belirleyecek ve Başkan ya da Başkan Yardımcısı gerekli ehliyete sahip oluncaya kadar bu kişi görevi yürütecektir.

Bölüm 4

Temsilciler Meclisinin , görev kendisine düştüğünde aralarından Başkan seçebileceği kişilerden birinin ölümü görev kendisine verildiğinde , Senatonun aralarından bir Başkan Yardımcısı seçebileceği kişilerden birinin ölümü halinde , nasıl hareket edeceğini Kongre bir yasa ile saptayabilir.

Bölüm 5

İinci ve 2nci bölümler bu maddenin onaylanmasını izleyen Ekim ayının 15 inci günü yürürlüğe girecektir.

Bölüm 6

Onaylanmak üzere sunulduğu tarihten başlayarak yedi yıl içinde eyaletlerin dörtte üçünün Yasama Meclisleri tarafından anayasa değişikliği olarak onaylanmadığı takdirde bu madde hükümsüz olacaktır.

Yirmi birinci Değişiklik

Bölüm 1

Alkollü İçki Yasağının Kaldırılması

Birleşik Devletler anayasasının on sekizinci değişiklik maddesi kaldırılmıştır.

Bölüm 2

Birleşik Devletlerin herhangi bir eyaleti, bölgesi ya da yetkisi altındaki yere bu eyalet, bölge ya da yetki altındaki yer yasalarını ihlal ederek orada dağıtmak ya da kullanmak için sarhoş edici içki nakletmek ya da ithal etmek yasaktır.

Bölüm 3

Anayasanın öngördüğü üzere, Kongre tarafından eyaletlere sunulduğu tarihten başlayarak yedi yıl içinde eyalet konvansiyonları tarafından bir anayasa değişikliği olarak onaylanmadığı takdirde, bu madde hükümsüz olacaktır.

Yirmi ikinci değişiklik

Bölüm 1

Başkanların İki Görev Dönemi İle Sınırlanması

Hiç kimse başkanlık görevine iki defadan fazla seçilemeyecek ve daha önce başkanlığa seçilmiş bir başkasının görev süresinin iki yıldan fazla bölümünde başkanlık sorumluluğunu yüklenmiş, ya da ona vekalet etmiş bir kimse bir kereden fazla seçilemeyecektir. Ancak, bu madde Kongreye önerildiği zaman başkanlık görevini üstlenmiş kişiye bu madde uygulanmayacak ve bu maddenin işlerliğini kazanması için geçecek sürede başkanlık makamını işgal eden, ya da ona vekalet eden kişinin bu sürenin geri kalan kısmında başkanlık görevini sürdürmesini ya da ona vekalet etmesini engellemeyecektir.

Bölüm 2

Kongre tarafından eyaletlere sunulmasından yedi yıl içinde eyaletlerin dörtte üçünün yasama meclisleri tarafından Anayasa değişikliği olarak onaylanmadığı takdirde, bu madde hükümsüz olacaktır.

Yirmi üçüncü Değişiklik

Bölüm 1

District Of Columbia'da Oy Kullanma Hakkı

Birleşik Devletler hükümetinin merkezini oluşturan bölge, Kongrenin öngöreceği şekilde: Başkan ve Başkan yardımcısı için eyalet olması halinde Kongrede temsili için gereken senato ve temsilciler meclisi üye sayısına eşit ancak nüfusu en az eyaletinkinden daha fazla olmayan sayıda seçmen atayacaktı; bunlar eyaletler tarafından atanana ek olacak, ancak başkan ve başkan yardımcısı seçiminde bir eyalet tarafından atanmış olarak kabul edilecektir; ve bunlar bölgede toplanarak 12'nci değişikliğin öngördüğü görevi yerine getireceklerdir.

Bölüm 2

Kongre, uygun yasa ile bu maddeyi uygulamak yetkisine sahip olacaktır.

Yirmi dördüncü Değişiklik

Bölüm 1

Baş Vergileri

Başkan ya da başkan yardımcısı için yapılacak ön seçimde ya da başka bir seçimde, başkan ya da başkan yardımcısı için ikinci seçmen, ya da Kongredeki senato ve temsilciler meclisi üyeleri seçiminde Birleşik Devletler vatandaşlarının oy kullanma hakkı, Birleşik Devletler ya da herhangi bir eyalet tarafından,

herhangi bir seçim vergisi ya da başka bir verginin ödenmemesi nedeniyle reddedilmeyecek ya da kısıtlanmayacaktır

Bölüm 2

Kongre, uygun yasa ile bu maddeyi uygulatma yetkisine sahip olacaktır.

Yirmi beşinci Değişiklik

Bölüm 1

Başkanın Yetersizliği Durumunda Yerine Geçiş

Başkanın görevden alınması, ölümü ya da istifası halinde, başkan yardımcısı, başkan olacaktır.

Bölüm 2

Başkan yardımcısı makamında bir boşluk olduğunda, başkan kongrenin her iki meclisinde çoğunluk oyu ile onaylanarak göreve başlayacak bir başkan yardımcısı atayacaktır.

Bölüm 3

Başkan, makamının yetki ve görevlerini yerine getiremeyeceğini Senato geçici başkanı ile Temsilciler Meclisi başkanına yazılı olarak bildirdiğinde, ve bunun tersini yine onlara yine yazılı olarak bildirinceye kadar, bu gibi yetkiler ve görevler başkana vekaleten başkan yardımcısı tarafından yerine getirilecektir.

Bölüm 4

Başkan yardımcısı ile Yürütme Organının ya da Kongrenin yasa ile belirlediği başka bir kurumun başlıca yetkilerinin çoğunluğu Senato geçici

başkanı ve Temsilciler Meclisi başkanına, başkanın yetki ve görevlerini yerine getiremeyecek bir durumda olduğunu yazılı olarak bildirdiklerinde, başkan yardımcısı derhal başkana vekaleten bu makamın yetki ve görevlerini üstlenecektir.

Daha sonra, başkan, görev yapamayacak bir durumun artık bulunmadığını Senato geçici başkanı ile Temsilciler Meclisi başkanına yazılı olarak bildirdiğinde, başkan yardımcısı ve Yürütme Organının ya da Kongrenin yasa ile belirlediği böyle başka bir kurumun başlıca yetkililerinin çoğunluğu başkanın yetki ve görevlerini yerine getiremeyeceğini dört gün içinde yazılı olarak bildirmediği takdirde, başkan yetki ve görevlerini yeniden üstlenecektir. Böyle bir durum olduğunda, Kongre eğer toplantı halinde değilse, konuyu karara bağlamak üzere kırk sekiz saat içinde toplanacaktır. Eğer Kongre, son yazılı beyanının alınmasından yirmi bir gün içinde, ya da toplantı halinde değilse, toplanması gereken tarihten başlayarak yirmi bir gün içinde, her iki meclisin üçte iki çoğunluğu ile başkanın yetki ve görevlerini yerine getiremeyeceğini saptarsa, başkan yardımcısı başkan vekili olarak yetki ve görevleri yerine getiremeyeceğini saptarsa, başkan yardımcısı başkan vekili olarak yetki ve görevlerini üstlenecektir.

Yirmi altıncı Değişiklik

Bölüm 1

18 Yaşındakilerin Oy Hakkı

On sekiz ya da daha büyük yaşlardaki Birleşik Devletler vatandaşlarının oy kullanma hakları, Birleşik Devletler ya da her hangi bir eyalette, yaş nedeniyle reddedilmeyecek ya da kısıtlanmayacaktır.

Bölüm 2

*Kongre, Uygun yasa ile, bu maddeyi uygulatma yetkisine sahip olacaktır.*³⁸

d-) Federal Yapı

Federal anayasada federalizm adından bahsedilmemektedir³⁹.Federalizm coğrafik olarak büyük bir ülkenin sosyo-ekonomik ve siyasi ilişkilerinin güçlü bir merkezi otoriteden çekindiğinden devletler arasındaki bu çelişkili tutumların ortadan kalkması için meydana gelmiş bir sistemdir. Arend Lijphard , anayasa tarafından güvencesi sağlanmış olan merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında iktidar paylaşımına bir başka deyişle iktidar bölüşümüne federalizm denildiğini söylemektedir.1787 anayasası ile ortaya çıkan federal ve federe sistem amaç olarak büyük devletler ile küçük devletlerin çıkarları hızlı bir gelişme ve güçlü bir birlik adına aynı doğrultuda birleştirilmiştir⁴⁰.Ortaya çıkan bu iki otorite arasında anayasa ile yetki ve sorumlulukları paylaştınılarak denge sağlanmıştır. Örneğin küçük federe devletlerle büyük federe devletlerin kongrede nüfusa göre temsil edilmeleri için her devlette senatör olması bir denge olduğunun göstergesidir. Elbette bu yetkiler devletler arasında da dağıtılmıştır. Bu iktidarı üç gruba ayırmak mümkündür.

1) Federal devletin yetkileri

Anayasanın 1. maddesinin 8. kısmında belirtildiğine göre federal hükümete açık ve dolaylı olarak yetki verilmiştir⁴¹.

- Birleşik devletler adına dış borçlanma ve ödeme
- Borç verilmesi
- Askeri ve savunma konularının idaresi
- Savaş ilan etmek
- Ticari konuların düzenlenmesi
- Adaletin temininin sağlanması
- Para basmak
- Dış ilişkilerin sağlanması ve sürdürmek
- Andlaşmalar yapmak
- Yeni devletlerin kabulü

³⁸ Açıklamalı Amerika Birleşik Devletleri Anayasası,Birleşik Devletler Tanıtma Dairesi, s.45 ,1987

³⁹ Işık Fato Batur , Amerikan Devriminde İnsan Haklarının Anayasal Gelişimi , İstanbul , 1993 , s.120

⁴⁰ Esat Çam , Siyaset Bilimine Giriş , İstanbul , 1981 , s. 521

⁴¹ Murat Yanık , a .g. e , s. 32

-Yasa yapmak

2) Federe devletlerin yetkileri

-Federe devletlerin kendi sınırları dahilinde ticareti düzenlemek

-Kamuyla ilgili asayışı sağlamak

-Seçimlerin yapılması için gerekli düzenlemelerin sağlanması

-Lisansların verilmesi

-Yerel yönetimlerin kurulması

-Ekonomik alanda şirketlerin kurulması

3) Ortak Yetkiler

-Vergi koymak ve toplamak

-Borç vermek

-Yasa yapmak ve uygulamak

-Mahkemeler kurmak

-Genel refahı sağlamak⁴².

⁴² Esat Çam, Devlet sistemleri , İstanbul , 1982, s. 100

IV-AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDEKİ BAŞKANLIK HÜKÜMETİ SİSTEMİNİN TEMEL ORGANLARI

GENEL OLARAK

Öncelikle şunu belirtmekte fayda var. Başkanlık sistemi adının ortaya çıkış sebebi aslında İngiliz gazetecilerin Amerikan iç savaşından önce Amerikan hükümet sistemini ifade etmek için kullandıkları bir terimdir⁴³. Amerika Birleşik Devletlerindeki federalizmi daha iyi kavrayabilmek için öncelikle anayasa tahlilinin iyi yapılması gerekir. Bu nedenle federalizmdeki üç ayrı organı, *başkan* (yürütme), *kongre* (senato ve temsilciler meclisi) ve *yargı* dan oluşan bu kurumları bilmek durumundayız. Amerikan anayasası bu üç ayrı organı *denetim ve denge sistemi* ile denetleyerek eşitlik ortamında bir hükümet sistemi olarak ortaya koymuştur. Görünüşte karmaşık ve uzlaşmaz gibi olan kuvvetler ayrılığı esasına dayanan yasama ve yürütme organlarının birbirlerinden farklıdır. Her iki organın seçimi doğrudan bağımsız olarak halk tarafından seçilir. Ancak organlar birbirlerine yabancı olmayıp aralarında bir işbirliği mevcuttur.⁴⁴ Bununla birlikte her organın kendi bünyesinde bir irade özgürlüğü vardır.⁴⁵

Ayrıca *yürütme*, *yasama* ve *yargı organlarının* önemi olduğu kadar siyasi partilerin ve baskı gruplarının da Amerika'daki federalist sistemin başarılı olmasında payı vardır. Şimdi *Başkanlık Sistemindeki* bu üç temel organı inceleyelim.

⁴³ Atilla Özer, Batı Demokrasilerinde Ve Türkiye'de Hükümet, Ankara, 1981, s. 17

⁴⁴ Ali Fuat Başgil, Esas Teşkilat Hukuku, İstanbul, 1960, s.312

⁴⁵ İhid, s. 313

1-) YÜRÜTME (Başkan)

Amerikan siyasi sisteminin en temel kurumlarından birisi de başkanlık kurumudur. Amerikan federalizmi ilk kurulduğu dönemlerde dünyada bir benzeri yoktu. Bununla birlikte bazı ülkelerde daha yumuşak otokratik bir kraliyet sistemi vardı. Bazı ülkeler başkanlık sistemini taklit ediyorlardı. Bunların başında Latin Amerikan ülkeleri geliyordu.⁴⁶ Federal anayasa Amerika Birleşik Devletleri başkanına bir çok görevler vermiştir. Amerika başkanlarının büyük bir bölümü varlıklı ailelerin çocukları olup, genelde üniversite mezunu olan kişilerdir. Bugüne kadar görev yapmış olan Amerika başkanlarının çoğu politik deneyimi olan hukukçulardan ve çok az bölümü de asker kökenlidir.⁴⁷ Başkan yürütmenin yetkisini kanunlardan almış ve yasalarla sınırları belirtilmiştir. Ancak anayasanın 2. maddesinde başkanlık kurumu sınırları belirtilmesine rağmen yetkiler açısından genişleme göstermiştir. Durum böyle olunca başkanın sorumlulukları da artmıştır. Bu işlerin idaresi için gerekli olan sivil personel sayısı da üç milyonu aşmıştır. Başkan Amerika Birleşik Devletleri silahlı kuvvetlerinin başkomutanı ve yürütme adına politik hedefleri belirleyen kişidir⁴⁸

Genel olarak Amerika'da seçilmiş olan başkanların bazıları seçilmeden önce ya federe devlet başkanlığı yada senato üyeliği veya politik arenada mücadele göstermiş kişilerdir. Siyasi bir partinin de başkanı olan yürütmenin başı, yani devlet başkanı görevi süresince ikinci kez başkanlık seçimini de düşünerek kendi partisinin üyelerinin isteklerini de göz önünde bulundurmak durumundadır. Başkan gücünü federal anayasadan federal kanunlardan mahkeme kararlarından ve teamüllerden alır. Başkan anayasa gereği yetkisi dahilinde yürütme iradesini ve yasama karşısında iradesini ve dış ülkelerde kendi iradesini kullanır. Kısaca Amerika Birleşik Devletlerinde başkan devletin, yürütmenin, ordunun, diplomasinin kısıtlı da olsa yasamanın ve kendi partisinin başkanıdır. Maurice Duverger'e göre Amerika Birleşik

⁴⁶ Atilla Özer , a.g.e. s. 19

⁴⁷ Vernon C .Manfred , (Çev.: Mümtaz Soysal) Devlet Sistemleri , Mukayeseli Devlet İdaresine Giriş , Ankara, 1961 , s. 138

⁴⁸ Leonard Fredman , Powre and Politics In America , 6th.Edition , California , 1991 , s. 138

Devletleri başkanının 'seçimle gelmiş bir kral olarak ifade etmektedir.⁴⁹Elbette ki bu yorumun cevabını daha sonraki konularda anlamak mümkün olacaktır.

a) Başkanlık Seçimi Ve Süresi

Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık seçimleri halk tarafından her dört yılda bir yapılır. Aynı anda başkan yardımcısı da seçilmiş olur. Ülkenin siyasi durumu ne olursa olsun anayasa gereği başkanlık seçimi dört yılda bir yapılmak durumundadır.Devlet başkanına görevi sırasında herhangi bir nedenle ölümü, istifası yada suçlu bulunarak (impeachment)görevden ayrılması halinde başkanlık koltuğuna başkan yardımcısı geçer.Bu arada.boşalan başkanlık koltuğuna herhangi bir sebeple başkan yardımcısı bulunamaması durumunda anayasa, başkan seçimi yetkisini kongreye vermiştir.Bu da sırasıyla yasama organından temsilciler meclisi başkanını,senato başkanını dışişleri ve diğer bakanları takip etmektedir.⁵⁰

Yeni başkan bir önceki başkanın görevini iki yıldan fazla yaparsa sadece dört yıllık görev için bir seçime daha katılabilir.Eğer yerine geldiği başkanın görevini iki yıldan daha az bir sürede yapmışsa o zaman arka arkaya iki defa dört yıllık başkanlık görevi için seçimlere katılabilir.Bir başkan normal durumlarda seçilmesi halinde sekiz yıl, bazı özel durumlarda ise en az altı yıl,en fazla on yıl başkanlık görevini yürütebilmektedir.⁵¹1947 yılında 22. anayasa değişikliğinin 1951 yılında yürürlüğe girmesiyle Amerika Birleşik Devletleri başkanlık görevini dört yıl ve tekrar ikinci bir dört yıllık başkanlık görevine seçilebilme hakkı getirmiştir. Ancak aynı kişi üçüncü kez başkan seçilebilmek için bir dönem ara vermek zorundadır Amerika Birleşik Devletleri'nin başkan ve başkan yardımcısı halkın oyuyla iki aşamada seçilir.Birinci aşamada başkan seçecek delegeler seçilir.İkinci aşamada ise delegeler de başkan seçerler.Halkın seçtiği delegeler de hangi başkan adayı için seçilmişse o adayı seçmek zorundadırlar.⁵²Başkanın seçimi ise üç aşamalı olarak yapılır.

⁴⁹ Maurice Duverger , (Necati Erkut) Seçimle Gelen Krallar , İstanbul , 1986 , s. 89

⁵⁰ Orhan Aldıkaçtı , Modern Demokrasilerde ve Türkiye'de Devlet Başkanlığı , İstanbul , 1960 , s. 173

⁵¹ Orhan Aldıkaçtı , Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası , İstanbul , 1978 , s. 170

⁵² Atilla Özer , a.g.e. s.26

Birinci aşama partiler, anayasada bulunmayan bir üslupla yani teamüle dayalı olarak başkan ve başkan yardımcısı adayını tespit ederler.⁵³ Bunu sağlayabilmek için siyasi partiler her federe devletten milli parti komitesine delege seçimini yaparlar. Bu delegeler de ulusal kongrede kendi başkan ve başkan adaylarını seçerler. Şayet mevcut devlet başkanı ikinci kez seçime katılacaksa parti yeni bir başkan adayı arama yoluna gitmez.⁵⁴ Doğal olarak da adaylar seçim için propaganda çalışmalarını ülke genelinde oldukça pahalı ve renkli bir şekilde yürütmeye başlar. Bu konuda medyanın etkisi son derece büyüktür. Seçim kampanyası kasım ayına kadar sürmektedir. İkinci aşama ise her federe devletin halkı, çoğunluk esasına göre başkanı seçecek delegeler seçerler. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki başkanı seçecek toplam delege sayısı 538'dir. Bu sayı federe devletlerin kongredeki yani senato ve temsilciler meclisindeki senatör ve temsilci sayısı kadardır. Başkan seçilebilmek için toplam delege sayısının salt çoğunluğunu elde etmek gerekiyor. Üçüncü aşama ise, delegeler ocak ayında üyesi buldukları partinin adayına oylarını vermek zorundadırlar. Sonra bu oylar kongredeki senatör ve temsilcilerin nezdinde sayılır. Sayım sonucu mutlak çoğunluğu alan taraf seçimi kazanır. Şayet herhangi bir çoğunluk olmazsa temsilciler meclisi en fazla oy alan üç başkan adayı arasından birini seçer. Her federe devletin böyle bir çıkmazda tek oyu vardır. Bu nedenle de federe devletlerden en fazla oy alan aday başkan seçilir. Başkan yardımcısının seçilmesi ise başkan seçildikten sonra delegelerin en çok oyunu alan kişi başkan yardımcısı olur. Görüntüde karmaşık gibi olan bu seçim şekli tek turlu bir seçimden pek farklı değildir. Çünkü burada da halk kendisi başkanını tayin ederek seçmektedir. Yani seçim hakkı ve iradesi doğrudan halkın inisiyatifindedir. İki dereceli olan bu seçim sisteminde halk seçtiği delegeye kimi seçtiğini de belirtiyor. İşlem uzun ancak sonuçta tek turlu bir sistem şekli ortaya çıkıyor. 20 ocakta göreve başlayacak olan başkan resmen yemin etmesi gerekiyor. Yemin töreninde yüksek mahkemenin başyargıcı nezdinde başkan tarafından İncil'e el basarak aynen şöyle der. “ *Amerika Birleşik Devletleri başkanlığı görevini sadakat ile yerine getireceğime ve Birleşik Devletler anayasasını gücümün sonuna kadar koruyacağıma ciddiyetimle Kitab-ı Mukaddes üzerine yemin ederim.*”⁵⁵

⁵³ Hüseyin Nail Kubalı , a.g.e. s. 451

⁵⁴ Atilla Özer , a.g.e. s. 28

⁵⁵ Yaşar Gürbüz , a.g.e. s. 31

b) Başkana Ait Görev Ve Yetkiler

Federal sistemin en büyük özelliklerinden biri 'fren denge' sistemidir. Amerika Birleşik Devletlerinde başkanlar yürütme organının can damarı gibidir. Başkanın önemi federal sisteme bağlı olarak yetkilerinin artmasıyla gelişmiştir.⁵⁶ Bununla birlikte başkan bu kadar geniş yetkiye sahipken kongre ve federe devletlerle ilgili yetkileri kullanmasını önlemek için anayasal engeller koymuşlardır. Ancak yine de günümüzde uygulamalardan dolayı başkanın yetkileri artmış ve bu sisteme 'Başkanlık Sistemi' adıyla anılmaya başlanmıştır. Başkan, Amerika Birleşik Devletleri dahilinde ve uluslararası arenada politik yönlendirmede özellikle hassas kararları başkanın kendisi vermekte ve Amerikan diplomasisini yürüten bir liderdir⁵⁷. Yabancı ve yeni devletlerin, hükümetlerin tanınması konusunda başkan kesin yetkiye sahiptir. Başkan uluslar arası antlaşmalar yapıp bu antlaşmaların yürürlüğe girebilmesi için senatonun 2/3'lük onayı gerekmektedir. Ancak şunu da belirtmekte fayda var. Nato ve Yalta antlaşmaları senatonun oyunu almadan yapılmıştır. Bundan da şunu anlıyoruz. Devlet başkanı senatonun onayını almadan antlaşma yapabiliyor.⁵⁸

Başkan Amerikan ordusunun da başkomutanıdır. Aslında bu durum askeri bir diktatörlüğü engellemek adına bir sivilin idareyi ele alması bir tür güvencedir. Yani askeri idarenin ötesinde herkes kaynağını halktan ve anayasadan aldığı bir yetki ile yönetilmek durumundadır.⁵⁹

Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanların askeri açıdan verdikleri kararlar ordu tarafından pek benimsenmese de nihai karar başkana ait olduğu için ve ayrıca bir ihtilafa düşmemek bakımından başkanın emirlerine uyulmak durumundadır. Buradan da seçimle gelenlerin atama yoluyla gelenlere göre halktan aldıkları iradeyle üstün durumda olduğu görülmektedir.⁶⁰ Savaş ilanı kongreye ait olmasına rağmen, karar verme yetkisi başkana aittir. Senatonun onayını aldıktan

⁵⁶ Peter F. Nardulli , The Constitution and American Political Development , 1992 , s. 4

⁵⁷ Esat Çam , Siyaset Bilimine Giriş , İstanbul , 1981 , s. 113

⁵⁸ Vernon C. Manfred , a.g.e. s. 141

⁵⁹ Atilla Özer , a.g.e. s. 33

⁶⁰ Richard E. Neustad , Presidential Government , Inter Encyclopedia Of The Social Sciences , A.B.D. c. 12 , s. 9

sonra en küçük rütbeden en büyük rütbe kadar atama yapabilir yada görevden alabilir.⁶¹ Özellikle savaş zamanında bile tanınan yetkilere rağmen başkana yasa yetkisi verilmemiştir.⁶² Savaş döneminde tanınan özel yetkiler savaşın sona ermesiyle birlikte kaldırılır. Başkan devlet idaresinin yürütülmesinde senatonun onayını alarak elçilikleri ve büyük devlet memurlarını tayin eder. Bakanlarla (Sekreterler) diğer tüm memurları senatonun onayına gerek duymadan görevden alabilir. Amerikan siyasi literatüründe bakanlara resmen sekreter denilmektedir.⁶³ Bakanlar da ikinci dereceden başkan adına idarenin yürütülmesi bakımından yetkileri vardır.⁶⁴

Amerika Birleşik Devletleri hükümeti on üç bakan yedi müsteşar (attorney general)'dan oluşmaktadır. Bu bakanlar (sekreterler) başkan tarafından atanıp senato tarafından onaylanması gerekmektedir. Bunlardan pek azı senato tarafından onaylanmamıştır. Ancak bakanlığa atanacak olanların kongre üyesi yada kamu görevlisi dışında olması gerekir. Başkan tarafından atanan bakanlar başkan ile uyum içinde olmaları gerekiyor. Aksi halde başkan senatonun onayına gerek duymadan bakanın görevine son verebilir.⁶⁵ Bakanların fikirlerine ve kararlarına rağmen başkan karar verme noktasında nihai kişidir. Hatta başkan kendine yakın bulunduğu bakanlarla beyaz sarayda toplantı da yapabilir. Amerikan federal sisteminde önemli olan, sorunların çözümü için her yolun uygun olması anlayışı hakimdir.⁶⁶

Amerika Birleşik Devletleri kozmopolit bir toplumsal yapıya sahip olması ve eyalet sisteminin oluşu nedeni ile farklı çıkarların gözetilmesi Amerikan toplumunda eyaletler arası özel çıkarılığın oluşmasını sağlamıştır. Dolayısıyla başkanın kamunun çıkarlarını eşit düzeyde tutarak toplum arasında birleştirici bir nitelik taşımaktadır. Yani ulusal birliğin bir sembolü olmaktadır. Başkan böylesi önemli bir görevi, medyayı da kullanarak toplum içi güven ve barışı sağlamaktadır.⁶⁷ Başkanlar seçim öncesi halka olan vaatlerini seçildikten sonra yerine getirmek için düzenleme

⁶¹ Ali Fuat Başgil , a.g.e. s. 316

⁶² Burhan Kuzu , Olağanüstü Hal Kavramı ve Türk Anayasa Hukukunda Olağanüstü Hal Rejimi , İstanbul , 1993 , s. 101

⁶³ Atilla Özer , a.g.e. s. 28

⁶⁴ Hüseyin Nail Kubalı , a.g.e. s. 453

⁶⁵ Harold J. Laski , The American Presidency , New York , (sayfa yok) , s. 70

⁶⁶ Patricia Acheson , a.g.e. s. 72

⁶⁷ Hüseyin Nail Kubalı , a.g.e. s. 453

yapmak isterler. Normal şartlarda yasama yetkileri kongreye aittir. Gerekli olduğu durumlarda başkan kongrenin çıkarmak istediği bir yasayı veto etme hakkına sahiptir. Ayrıca başkan günün şartlarına göre gerekli gördüğü herhangi bir konuyu kongre üyelerine öneride bulunmak üzere bir mesaj yollama hakkına sahiptir. Fakat buradan yürütmenin temel yasama yetkilerine haiz olmadığını da bilmek gerekir. Veto etmenin asıl amacı yasama organının yasal düzenlemelerde hassasiyeti sağlamaktır.⁶⁸ Amerikan başkanının geniş yetkileri olması nedeniyle suçlu bulunması (impeachment) dışında birleşik devletlere karşı işlenmiş suçları affetme yetkisi vardır. Ancak bu başkanın yetkisini sorumsuzca kullanması anlamına gelmez. Üstelik kamuoyunun baskısı kendisinin bu af konusundaki yetkisini sınırlandırır. Amerika başkanı için şu deyimini kullanmak sanırım yerinde olacaktır. Aslan postuna bürünmüş bir kuzu gibi olması yani yürütmede tam yetkili ancak yasama konusunda kanun yapma yetkisi olmayan bir başkandır.⁶⁹ Amerika'da başkanı halk doğrudan kendisi seçer. Dolayısıyla başkan halka karşı yükümlüdür. Parlamentoya karşı yükümlülüğü yoktur. Ancak gücünü halktan alan başkanın hukuki dayanağı ise tamamen Amerika Birleşik Devletleri anayasasıdır. Senatörler ise tüm ülke halkının genel oyu ile değil sadece bağlı buldukları eyaletlerinin oyu ile seçilirler.⁷⁰

Buradan şu anlam çıkmaktadır. Başkan Amerikan halkının genel oyu ile seçilirken yasama organını temsil eden senatörler eyaletlerinin oyu ile seçilmeleri bir kez daha başkanın tam yetkiyi halk tarafından alarak üstünlüğünün bir göstergesi demektir.

⁶⁸ İlhan Arsel ,a.g.e. s. 218

⁶⁹ Ali Fuat Başgil , a.g.e. s. 48

⁷⁰ Atilla Özer , a.g.e. s. 48

BAŞKAN YARDIMCISI VE BAŞKANA YARDIMCI KURULUŞLAR

a) Başkan Yardımcısı

Başkan yardımcılığı başkanlık seçimi ile birlikte olur. Başkan yardımcısı senatonun başkanlığını da yapar. Fakat buna rağmen senato işlerin daha iyi yürütmesi için bir başkan daha seçer. Sebebi ise senatoya başkanlık eden Birleşik Devletler başkan yardımcısının bu görevi yoğunluğu nedeniyle tam yürütemeyeceğinden kaynaklanır.⁷¹

Başkan, başkan yardımcılığına seçilecek olan kişiyi seçim sürecinde kendisine en çok yardımcı olan kişiyi seçer Yirmi beşinci değişikliğe kadar başkan yardımcısının ölümü yada devlet başkanının yerine geçmesi ile boşalan başkan yardımcılığı koltuğuna kimin geçeceği ile ilgili bir madde yoktu. 1966 yılında yapılan 25. değişiklikten sonra,başkan kongrenin onayını aldıktan sonra kendisine yeni bir başkan yardımcısı seçer.⁷²

Başkan yardımcısının dışında Amerika Birleşik Devletleri başkanına yardımcı olan dünya basınından da duyulan ofisler vardır. Bunlar, “Beyaz Saray Ofisi “(White House Office), “Yürütme Ofisi “ (Executive Office) ve “Bütçe Ofisi “ dir. (Budge Office).Beyaz saray ofisi ve bütçe ofisi mali konularla bütçenin hazırlanması konusuna yardımcı ofislerdir. Ve ayrıca iktisadi, ticari, ulusal güvenlik, ulusal havacılık ve uzay çalışmaları ve planlama konularında görev yapan başka kuruluşlar da vardır. Başkana yardımcı olan kuruluşlar içinde bağımsız yürütme ve düzenleyici ajanları, milli güvenlik kurulunu unutmamak gerekir.Özellikle milli güvenlik kurulunda danışmanlık konumunda bulunan Dış İşleri bakanı, Milli Savunma bakanı, Genel Kurmay başkanı,C.I.A. başkanı olağanüstü hal (planlama) bürosu başkanı A.B.D. başkanına tavsiye içeriğinde çalışmalarda bulunurlar.⁷³

⁷¹ İhid , s. 32

⁷² Tarık Zafer Tunaya , a.g.e. s. 475

⁷³ Yaşar Gürbüz , a.g.e. s. 94

b) Bakanlar (Sekreterler)

Federal hükümetteki bakanlar yani sekreterler parlamenter hükümetlerdeki gibi bakan değildirler. Çünkü başkana danışmanlık etmektedirler. Ayrıca oy hakları da yoktur. Bakanlar senatonun onayı ile başkan tarafından seçilirler ve başkan tarafından senatonun onayı olmaksızın azledilebilirler. Pek azının bakanlığı senato tarafından onaylanmamıştır. Bakanlığa atanacak olanların kongre üyesi yada kamu görevlisi olmaması gerekiyor. Bakanların başkanla uyum içinde olmaları gerekiyor. Aksi halde başkan senatonun onayına gerek duymaksızın bakanın görevine son verebilir. Bir tür danışmanlık konumunda bulunan bakanların kararına rağmen karar verme noktasında tek yetkili ve sorumlu olan kişi başkandır ve nihai karar da ona aittir. Hatta kendine yakın bulduğu bakanlarla beyaz sarayda toplantı da yapabilir. Amerikan sisteminde önemli olan sorunların çözülebilmesi için her türlü yolun mübah olmasıdır Federal sistemde anayasal çerçevede bir kabine yoktur. Fakat uygulamalar bir kabine sistemini andırıyordu. Amerika Birleşik Devletlerinin ilk başkanı olan George Washington'ın dört bakanı vardı. Bunlar sırasıyla, hazine savaş ve devlet bakanlıklarıydı. Daha sonra ihtiyaca göre bu sayı on dörde yükseltilmiş ve bu kabinenin dışında başkan J. Adams döneminde "Mutfak Kabinesi" adı altında bir danışmanlık grubu da oluşturulmuştur.⁷⁴

Yürütmenin başı olan devlet başkanı kendisini seçen halka karşı sorumludur. Bakanlar ise sadece başkana karşı sorumludurlar. Kongreye karşı herhangi bir sorumlulukları da yoktur. Tüm sorumluluk devlet başkanına ait olduğu için konuları bakanlarıyla görüşür, fakat bakanların görüşleri kesinlikle başkanı asla bağlamaz. Çünkü son karar başkanınındır. Sebebi ise tüm sorumluluk sadece başkana aittir.⁷⁵

⁷⁴ Murat Yanık , a.g.e. s. 51

⁷⁵ Hüseyin Nail Kubalı , a.g.e. s. 450

2-) YASAMA ORGANI

(Kongre)

Amerika Birleşik Devletleri anayasasının 1. maddesi yasama yetkisini '*yasama organı*' na yani kongreye vermiştir. Federe devletler nüfusla orantılı olarak temsil edilmesi 'Temsilciler Meclisinde gerçekleşmektedir. Nüfus oranını göz önünde bulundurmaksızın eşit olarak temsil edilmesi ise senatoda gerçekleştirilmektedir. Federe devletlerin özgürlüğünü senato, Amerikan federasyonunun birlik ve beraberliğini ise temsilciler meclisi sağlamaktadır.⁷⁶ Yasama organı (kongre) 538 üyeden oluşmuştur. Bunun 438'i temsilciler meclisi üyesi, 100'ü ise senato üyesidir. Yasama organı üyelerinin seçim şekli tek turlu çoğunluk sistemidir. Amerika'da seçmenlik yaşı 18'dir.⁷⁷

a) Senato

Amerika Birleşik Devletlerindeki federe devletlerin her biri için halk tarafından otuz yaşını tamamlamış dokuz yıldır hem Amerikan vatandaşı hem de seçilmek istediği devlette taşıyor olması özelliklerini taşıyan iki adayı altı yıllığına senato üyeliğine seçer.⁷⁸ Ayrıca iki yılda bir senato üyelerinin üçte biri seçimle değiştirilir. Anayasal çerçevede Amerika Birleşik Devletleri başkan yardımcısı senatonun başkanıdır. Fakat daha önce de belirtildiği gibi başkan yardımcısının yoğunluğu nedeniyle çoğunluk partisinden bir üye senatoya başkan yardımcısının yerine senato başkan vekili olarak seçilir.⁷⁹ Senato federal hükümetle federe devletlerin hükümetleri arasındaki koordinasyonu sağlar⁸⁰.

⁷⁶ Maurice Duverger , a.g.e. s. 96

⁷⁷ Vernon C. Manfred , a.g.e s. 133

⁷⁸ Esat Çam , a.g.e. s. 608

⁷⁹ Vernon C. Manfred , a.g.e. s. 135

⁸⁰ James Bryce , *Amerikanın Siyasi Rejimi* , (Çev.: Türkkaya Ataöv – Arif Payaslıoğlu)İstanbul , 1962 , İ.H.F.D. c. 51 , s. 1

b) Senatonun Yetkileri

Teoride senato devlet başkanının üst düzey atamalarını onaylar.Ancak pratikte senato başkanının atamalarını daima onaylar.Başkanın yapmış olduğu antlaşmalar senato tarafından üçte ikilik çoğunlukla kabul görmesi gerekir.Senatonu yetkileri arasında temsilciler meclisi tarafından itham edilen memurlar senato tarafından yargılanır.⁸¹

c) Temsilciler Meclisi

Temsilciler meclisi üyeliğine seçilebilmek için, her Amerikan vatandaşının, Amerika Birleşik Devletleri anayasası çerçevesinde 25 yaşını tamamlamış ve 7 yıldan beri Amerikan vatandaşı olması ve seçilmek istediği federe devletin ülkesinde yaşıyor olması gerekmektedir.Üye seçimi her federe devletin nüfus oranına göre yapılır.Buna paralel olarak seçim bölgesi de üye sayısı kadardır. Temsilciler meclisinin başkanını da kendi seçer. Temsilciler meclisine seçilen başkanın partili olması taraflı davranmasını da gerektirdiği için başkanın otoritesini de azaltmaktadır.⁸² Görüntüde ayrı bir hükümet organı sergileyen kongre, yasama yetkileri açısından eşit durumda olup uzlaştıkları bir konuda yasallık kazanabilir

d) Kongrenin Çalışma Şekli

Kongre çalışmalarına 3 Ocakta başlar.31 Temmuzda ise faaliyetlerini bitirir.Fakat bu süreyi olağandışı hallerde uzatabilme yetkisine de sahiptir.Temsilciler meclisi toplanarak çalışma yapabilmek için esasen üye çoğunluğu olma şartı aranmasına rağmen ve itiraz da olmazsa üye yeter sayısı olmadan da toplanıp çalışabiliyorlar. Bir kanunun yasallaşması uzun bir süreç ister. Bu bağlamda hem senato üyeleri hem de temsilciler meclisi üyeleri yasa teklifinde bulunma hakları mevcuttur. Dolayısıyla meclis üyesi bir yasa önerisinde bulunarak bir taslağı ilgili komisyona verir. Ayrıca şunu belirtmekte de fayda var. Komisyonlar konularında hem uzman hem de geniş yetkilere sahiptirler. Komisyon yasa taslağını ister incelemeye alır, isterse sümen altı edebilir. Şayet olumlu görürse inceleyip

⁸¹ Vernon C.Manfred, a.g.e. s. 136

⁸² Esat Çam, a.g.e. s.113

meclise gönderir.Mecliste bu taslağı inceleyip oylamaya sunar.Kabul gören yasa teklifi diğer meclise gönderilir ve orada da onay görürse taslak yürürlüğe girmesi için imzalanmak üzere başkana gönderilir. Başkan da imzalarsa taslak kanunlaşmış olur. Ancak başkanın bu taslağı imzalamayı veto yetkisi de vardır. Veto edilen yasa teklifi gerekçeleriyle birlikte meclise geri gönderilir. Bu kez taslak her iki mecliste yürürlüğe girebilmesi için oylama yapılır. Ancak 2/3 çoğunluğun sağlanması gerekmektedir.⁸³

e) Kongrenin Yetkileri

Mali bakımdan yasal düzenlemelerde temsilciler meclisi tam yetkilidir. Senatonun bu tür mali yasa tasarısı verme yetkisi yoktur. Fakat senatoya gönderilen mali yasa tasarısını onaylayıp onaylamamakta serbesttir.⁸⁴

Temsilciler meclisinin yetkileri arasında başkanı belirleyecek olan delegelerin oy sayısının yetersizliği durumunda üç aday içinden başkanı seçmek de vardır. Federal anayasa gereği yüksek derecedeki devlet memurlarının suçlu bulunması (impeachment)halinde itham edebilir⁸⁵

f) Başkan (Yürütme) İle Kongrenin (Yasama Organı) Karşılıklı Yetkileri

Kuvvetler ayrılığı prensibi gereğince Amerika Birleşik Devletleri'nde yönetim şekli ayrı organlarca yürütülmesi yönetimde bir kopukluğun olduğu anlamına gelmez. Aslında anayasa gereğince kurulmuş olan bazı kurumlar yürütme ile yasamayı işlevsel açıdan birbirine bağlamıştır.Sonuçta devlet idaresinde bir denge görülmektedir. Parlamenterizmde cumhurbaşkanının meclisi fes etme yetkisi varken, federatif sistemde ise devlet başkanının kongreyi fes etme yetkisi yoktur. Ayrıca kongrenin de yürütmeye güvenoyu verme yetkisi yoktur. Amerika Birleşik Devletleri'nde başkana verilen veto yetkisi karşısında yürütmeye de mali ve bütçe konusunda yetki verilmiştir.⁸⁶

⁸³ Yaşar Gürbüz , a.g.e. s. 121

⁸⁴ Hüseyin Nail Kubalı , a.g.e. s. 457

⁸⁵ Yaşar Gürbüz , a.g.e. s. 24

⁸⁶ Ali Fuat Başgil , a.g.e. s. 321

Hatta kuvvetler ayrılığının işbirliği anlamına gelebilecek örnek de başkan, kongrenin dikkatini çekmek istediğinde kongreye bir mesaj gönderir. Kongre de bu mesajın gereğini yerine getirir.⁸⁷Buradan şunu anlamak mümkündür. Görünüşte bir ayrılık varsa dahi aralarında bağ yani bir denge söz konusudur.Bununla birlikte kongrenin başkanı suçlu bulması halinde kanun nezdinde vatandaşın eşit olduğu ilkesiyle devlet başkanını mahkum edilebilir.⁸⁸

Dolayısıyla şunu söylemek mümkündür. Amerikan federal yasaları gereğince devlet başkanı da adalet önünde herkes gibi sıradan biri olduğunu, Amerikan adalet sisteminin insanlar arası eşitlik sağladığının bir göstergesidir. Uluslararası medya aracılığı ile bilindiği üzere başkan Bill Clinton da Amerikan adaletinin önünde yargılanmıştır.

Suçlu olarak ad' edilen devlet yöneticilerinin tespiti ve cezalandırılması kongre tarafından yapılır. Temsilciler meclisi itham edilen suçla yönelik araştırmada bulunur. Senato ise yüksek mahkemenin başkanının başkanlığında mahkemeyi yapar.⁸⁹

Kongrenin yetkileri arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin bütçesinin ayarlanması ve vergi düzenlenmesi gibi konular da bulunur ve dolayısıyla kongre bu yetkisiyle yürütmenin başı olan başkana isterse bütçesini kısarık zor durumda bırakabilir. Bu durum devlet yönetiminin esasen tek bir kişinin elinde olmadığını küçük bir örneğidir. Bir başka örnek de temsilciler meclisi yada senato, hükümetin aktivitelerini kontrol etmek bakımından tahkikat komisyonu ile denetleme yetkisine haiz olması devlet yönetiminin tamamen tek kişinin elinde olmadığını bir başka örneğidir. Kısaca senato ve temsilciler meclisi yürütmenin çalışmalarını, bütçesini denetleyerek ve kararların onaylanması gibi durumlarda federal sistemde her şeyin başkana tam yetkiyle verilmediğini göstermektedir.

Bu durumda yürütme ile yasama arasındaki ilişkiye bir göz atmakta fayda var.

⁸⁷ Tanık Zafer Tunaya , a.g.e. s. 477

⁸⁸ Murat Yanık , a.g.e. s. 64

⁸⁹ Esat Çam , Siyaset Bilimine Giriş , 1981 , s. 11

g) Başkan İle Yasama Arasındaki İlişki

Esasen yasama ile yürütme arasındaki ilişkilerin en belirgin özelliği her iki organın birbirlerini kontrol etmesidir. Amerika Birleşik Devletleri anayasasının I. Maddesinin 7. kısmında kongrenin çıkarmak istediği yasa tasarısının kanunlaşmadan önce başkana sunulup onayıyla bir yasanın kanunlaşması sürecinde yürütme ile yasamanın ortak hareket etmesi anayasal bir gerekliliktir. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, başkan önüne sunulan her yasa taslağını kabul etmek zorunda değildir. Mali bakımdan yasama yürütmenin hareketlerini finans açısından kontrol eder. Dolayısıyla devlet harcamaları tek elden olmayıp ‘Denetim ve Dengeleme sistemi çerçevesinde bir hükümet koordinasyonu vardır. Fakat şunu da gözden kaçırmamız gerekiyor. Halkın özgür iradesiyle yürütme başına getirilen başkanın veto etme yetkisinin altında yatan aslında halkın iradesini temsil etmesi özelliği yatmaktadır.

h) Başkan İle Kongre Arasındaki Demokratik Yetkiler.

Başkanlık sistemi gereği seçilen başkan demokratik açıdan tam yetkili olduğu düşünülen kongre üyeleri için de yapılması gereken seçimlerde başkanın üyesi olduğu parti terine bir başka partiyi destekleme olasılığı mevcuttur. Kongre seçimlerinde bölgeler arasında farklılığı doğuran eşitsizlikler de olabilir. Örneğin kentlere göre kırsal bölgelerden daha fazla temsilci seçildiğinde başkan ile kongre arasında çalışma bakımından bir anlaşmazlık çıkabilir. Bu tür sorunlar demokratik platformda çözülmeye çalışılsa da başkan ile kongrenin (yasama organı) inisiyatifine kalmıştır.⁹⁰

⁹⁰ Atilla Özer, a.g.e. s. 74

3-) YARGI ORGANI

GENEL OLARAK

1787 anayasası gereği yargı yetkisi ve görevleri Yüksek Mahkemeye verilmiştir. Yüksek mahkeme Amerika Birleşik Devletleri'nin en yüksek yargı organıdır. Anayasa kurucuları yüksek mahkemeyi kurmakla kalmayıp anayasaya dayanarak yargı organını ikiye ayırmışlardır. Bunlar federal ve federe mahkemelerdir.⁹¹ Yine anayasanın verdiği yetkiye dayanarak ve yüksek mahkemenin yükünü azaltmak açısından alt mahkemeler kurulmuştur. Günümüzde faal olan temyiz mahkemeleri bölge mahkemeleridir. Bölge mahkemelerinde görülen davaların çoğu temyiz mahkemelerinde temyiz edilirken bazı davalar ise yüksek mahkemede de temyiz edilebilir.⁹² Ayrıca Amerikan halkının federal hükümete karşı davalarına bakmak için Washington'da 5 hakimden oluşan bir talep mahkemesi(Court of Claims) de vardır. Yüksek mahkemenin yargıçlarının atanması konusuna gelince ister istemez siyasi görüş hakim olmaktadır. Bu bakımdan Amerika Birleşik Devletleri başkanı kendi siyasi görüşlerine uygun olabilecek yargıçları tercih eder. Ayrıca atamalarda dikkat edilen bir özellik de Cumhuriyetçiler ile Demokratlar arasında bir eşitlik sağlanması ve dinsel olguya dikkat edilmesidir. Dini azınlıklar arasındaki dengeye de dikkat edilmektedir. Fakat gözden kaçan yada bilinçli olarak bir durum bugüne kadar hiç siyahi bir yargıç atanmamış olmasıdır.⁹³

Yüksek mahkemenin görev yapan bir baş hakimi ve sekiz üye hakimi bulunmaktadır. Bu hakimler başkan tarafından ömür boyu olarak göreve atanırlar. Ancak yetmiş yaşını aşmış olup emekli olmak isteyenler, emekli olabilirler.⁹⁴

Yüksek mahkemenin hem siyasal olarak bir gücü var, hem de Amerika'da büyük bir saygılığı bulunmaktadır. Yüksek mahkemenin başkanı protokol sırasında Amerika Birleşik Devletleri başkanından sonra ikinci sırada gelmektedir.

⁹¹ Alexis Tocqueville , Amerika'da Demokrasi (Çev.: Taner Timur) İstanbul , 1962 , s. 34

⁹² James Bryce , Amerikan Siyasi Rejimi , İstanbul , İ.H.F.D. c. 51 , s. 82

⁹³ Ayferi Göze , a.g.e. s. 516

⁹⁴ Hüseyin Nail Kubalı , a.g.e. s. 458

Yüksek mahkemenin çalışma süresi normal şartlarda ekimden hazirana kadar olup, toplantıların yapılabilmesi için yeter sayı altı üye hakimin hazır bulunmasıyla yapılır.⁹⁵

Anayasa çerçevesinde yüksek mahkemeye bir takım yetkiler tanınmıştır. Bunları federal ve federe devletlerin yetkileri olarak tanımlayabiliriz.

a) Amerikan Yargı Sisteminin Şematik Yapısı

FEDERAL

FEDERE

SUPREME COURT

ÜST MAHKEME

BİRLEŞİK DEVLETLER
TEMYİZ MAHKEMESİ
(CIRCUIT COURT)

TEMYİZ MAHKEMESİ
(APPEALS COURT)

BİRLEŞİK DEVLETLER
BÖLGE MAHKEMESİ

CEZA MAHKEMESİ⁹⁶

⁹⁵ James Bryce , a.g.e. s. 75

⁹⁶ Cem Yaşın , Başkanlık sistemi , Ankara , 1997 , s. 64

b) Federal Mahkeme Ve Federe Mahkemelerin Yetkileri

Yüksek mahkeme anayasada açıklanan federal hükümetin yetkilerini kapsayan hususlar federal devlete ait, bunun dışında kalan hususlar ise federe devlete aittir. Yani ülkenin üstün hukuk kuraları federal devletin yetkileri dahilinde olan bölümleridir. Bu nedenle de federe devletlerin anayasaları ve yasaları federal devletin anayasalarına ve yasalarına karşı bir içerik taşıyamaz. Yüksek mahkeme yargı yetkisine sahip olup ilk ve son yargı görevini görür. Antlaşma hükümleri yada federal kanunların hükümlerine dayanarak hukuk davaları Amerika'nın taraf olduğu anlaşmazlıklara ve deniz hukukunu bağlayan davalara federal mahkeme bakar. Federe devletler yada onun vatandaşları veya bir federe devletin bir başka yabancı devlete yada onun vatandaşlarıyla ilgili davalarına yüksek mahkeme bakar. Bu arada daha önce de belirtildiği gibi yüksek mahkeme temyiz vazifesini de gören bir yargı organıdır.⁹⁷ Yüksek mahkemenin yetkisi dahilinde kanun iptali varken, kanun yapma yetkisi yoktur. Sadece kanunları hukuki bakımdan açıklamasını yapar. Yani yorumlar. Kanun yapma yetkisi ise, daha önce de belirtildiği gibi yasama organına aittir⁹⁸.

Amerikan siyasi sistemini incelerken siyasi partileri baskı gruplarını ve kamuoyunu da göz ardı etmemek gerekir. Sistemin işleyişinde önemli rol oynayan bu kurumlara ve toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına da gelecek ünite de değinmeye çalışalım.

⁹⁷ Yaşar Gürbüz , Anayasalar , İstanbul , 1981 , s. 32

⁹⁸ Murat Yanık , a.g.e. s.70

V-AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDE BAŞKANLIK SİSTEMİNİN İŞLEYİŞ BİÇİMİ

a) Amerika Birleşik Devletlerinde Karar Alma Süreci

Bilindiği gibi başkanlık sisteminde kuvvetler ayrımı prensibi gereği federal düzeyde yürütme yasama ve yargı arasında yetkilerin paylaşılması hem işbirliğinin hem de bu organlar arasındaki çatışmayı engellemek içindir. Aynı durum federal hükümet ile federe devletler (eyaletler) için de geçerlidir. Dolayısı ile yasaları Kongre (yasama organı) yapar. Yapılan bu yasaları devlet başkanı uygulamaya geçirir. Federal anayasa mahkemesi ise yasaların uygulanışının hukuki zeminde uygun olup olmadığını denetler. Kontrol ve denge prensibi etkisini kongrede (yasama organı) göstermektedir. Kongrenin çıkarttığı yasaları başkanın veto etme yetkisi varken, denge unsuru gereği üst düzey bürokrat atamaları ve antlaşmaların onayı da senato meclisinin onayına tabidir. Yine denge unsuru gereği başkanın ve kongrenin çoğu icraatları da anayasa mahkemesinin gözleminde. Yasa çıkartma noktasında federe devletler federal yasalara aykırı bir yasa çıkartamaz. Yani, eyaletler anayasaya veya Amerikan hükümetinin imzalamış olduğu uluslararası antlaşmalara ters düşecek yasalar çıkaramazlar. Bu konudaki yetkiler anayasa ile önce federal devlete, sonra federe devletlere verilmiştir. Anayasayla belirtilmiş olan yürütme organı ve yasama organı üyelerinin birbirinden ayrı seçilmesi ve devletin icraatının düzenli akışını sağlamak açısından bu iki organ arasında karar verme sürecinde devlet dışında yapılan yasal nitelikli müdahaleler vardır. Bunlar baskı grupları yani lobilerdir. Amerika'da iki partili sistemin oluşu halkın çıkarı doğrultusundaki taleplerinin hükümete yansması, bu yollarla yapılmaktadır. Otsa parlamenter sistemlerde her çıkar grubunun yada etnik grubun bir temsilcisi niteliğinde bir partisi bulunmaktadır. Bu da çok partili sistemi ortaya koymaktadır. Çok partili sistemin bulunduğu ülkelerde de örgütlü çıkar grupları ve baskı grupları vardır. Ancak bunlar Amerika'da ki gibi hükümetin karar alma sürecinde çok etkili olmayıp, hükümet tarafından da göz ardı edilebilirler.⁹⁹

⁹⁹ Tayyar Arı , Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika , İstanbul , 1999 , s. 144

b) Amerika Birleşik Devletlerindeki Siyasi Partiler

Amerikan siyasal yapısının temel taşlarından biri olan siyasi partiler Amerika'da federatif sistemin oluşumundan bu yana ağırlıklı olarak iki parti gündemdedir. Bunlar 'Cumhuriyetçi Parti' ve 'Demokrat Partidir.

Cumhuriyetçi partiyi oluşturan grup federalistlerden, demokrat partiyi oluşturan grup da anti-federalistlerden oluşmaktadır. Bahsedilen bu iki parti güçlü yerel örgütlerden oluşmaktadır.

c) Parti örgütlerinin yapısı

(Hiyerarşik olarak yukarıdan aşağı)

Ulusal komite

Federe devlet merkez komitesi

Bölge komitesi

Kent komite

Bucak örgütü

Mahalle örgütü¹⁰⁰

Amerika'da adaylar genellikle partiler tarafından gösterilir. Halk da bu adayları doğrudan seçer.¹⁰¹Türkiye de ise adaylar parti delegeleri tarafından seçilir. Amerika'daki seçim sisteminde ön seçimde uygulanan bu yol parti üyelerinin adaylar konusunda bağımsız karar verme bakımından önemli bir haktır.

Siyasi istikrarın sağlanmasında iki partinin oluşu hükümete talip olan partinin iktidar sorumluluğunu yüklenbilmesi için programın hayali olmayıp daha ciddi ve gerçekçi olmasına zorlar.¹⁰²Bilindiği gibi çok partili sistemlerde çeşitli hükümet senaryoları ülkeleri siyasi çıkmazlara sokmaktadır.

¹⁰⁰ Esat Çam , Devlet Sistemleri , İstanbul , 1982 , s. 93

¹⁰¹ Ergun Özbudun , Siyasal Partiler , Ankara , 1973 , s. 158

¹⁰² Hayati Hazır, Anayasa Hukuku, Konya, 1990, s. 137

d) Federatif Başkanlık Seçim Sistemi

Federatif başkanlık seçimi federal çerçevede, senato ve temsilciler meclisi seçimleri ile federe çerçevede seçimler yapılmaktadır.¹⁰³Federatif sistemle belirlenen bu seçimlerde başkanlık seçimi her dört yılda bir, temsilciler meclisi seçimi her iki yılda bir, senato meclisi seçimi ise senatonun üçte birlik oranı için her iki yılda bir yapılır. Kongredeki her iki meclis üyelerinin seçimi, temsilciler meclisi için nüfus oranlarına göre belirlenirken senatoda eyaletler eşit temsil edilir¹⁰⁴.Başkanlık seçimi iki aşamalı olarak yapılır. Birincisi seçmenlerin seçimi kasım ayının ilk salı günü yapılır. İkincisi ise seçmenler aralık ayında kullanılan oylar 6 ocakta kongrede sayılarak başkan seçilir¹⁰⁵.Bu seçim sistemi Cumhuriyetçi ve Demokrat parti için önem taşıırken üçüncü partiler ve bağımsız adaylar için pek şans tanıyan bir sistem değildir.

e) Baskı Grupları

Ortak menfaatlere dayanarak,devletten taleplerini karşılamak için oluşturulan gruplardır.Bunlara örgütlü gruplar da diyebiliriz. Bu gruplar arasında öncelikle sendikaları sosyal ve ticari amaçlı dernekleri, etnik grupların oluşturduğu örgütleri, kadın derneklerini ve meslek gruplarının oluşturduğu dernekleri saymak mümkündür. Şunu da unutmamak gerekir ki katılımcı demokrasinin gereği hem baskı grupları hem de siyasi partiler bulunduğu toplum için çok büyük önem taşımaktadırlar. Fakat siyasi partiler ile baskı gruplarının amaçlarını ve görevlerini de karıştırmamak gerekiyor. Çünkü siyasi partiler ülke yönetimi için iktidara talip olurken, baskı grupları ise iktidarda olan siyasi parti yada partilerden yeni hükümetten sadece toplum adına olan isteklerini sağlamaya çalışması veya hükümetin alacağı kararları gibi görevleri vardır. Dolayısıyla baskı yada çıkar gruplarının yetkileri siyasi amaçlı kurulmuş olan örgütlere yani partilere göre daha az yetkiler tanınmıştır. Bu nedenle baskı gruplarının idari yapısı ve çalışma sistemleri de siyasi partilerden farklıdır. Ancak seçim dönemlerinde baskı yada çıkar grupları

¹⁰³ Alan Grant, The American Political Process, 1994, s. 230

¹⁰⁴ Cem Yaşın, a.g.e. s. 75

¹⁰⁵ S.E.Finer, Comparative Government, 1974, s. 239

seçimlere katılma hakkı olmasa da kendi çıkarlarını temsil eden siyasi partilere destek olurlar. Bu anlamda Amerika'da seçimler sırasında etkili olabilmek için baskı grupları 'lobicilik' yöntemini kullanmaktadırlar.¹⁰⁶ Neredeyse her baskı grubunun kullandığı en etkili bir yöntem olarak kabul edilir. Şimdi de lobilere değinmeye çalışalım.

f) Lobiler

Lobi kavramı aslında İngiltere'deki avam kamarasında milletvekillerinin seçmenleriyle sohbet amaçlı oturup konuştukları salonun adıdır. Kongre üyeleriyle yakın temasa geçip onlarla kulisçilik (lobbying) yaparlar. Günümüz Amerika'sında kongreye kayıtlı 200 üye bulunur. Lobiciler sadece ülke içinde değil, dış politikada da başarılıdırlar. Örneğin 1975'ten itibaren Yunan lobisinin Amerika'nın Türkiye üzerinde silah ambargosunu uygulatmasında çok büyük bir rolü olmuştur.

Hükümette karar alma sürecinde kişi yada kişilerin isteklerinin yerine getirilmesi için sarf ettikleri mücadeleye lobicilik denir. Lobicilik hareketi tamamen hükümetin kararlarını etkilemek olduğu için önceden hedef ve planlar belirlenir ve o doğrultuda hareket edilir. Bunun dışında önceden belirlenmemiş çıkar amaçlı planlar uygulamaya geçtiğinde bu faaliyete lobicilik denmez. Toplum ile hükümet arasında (isteklerin iletilebilmesi için) bir aracının olması gerekir. Aksi takdirde ülke genelindeki her vatandaşın lobici sayılması gerekir. Bu nedenle lobi vatandaşın hükümet kararlarını istekleri doğrultusunda etkilemeye çalıştıkları yasalarla tespit edilmiş, her üç ay da bir harcamalarının kayıtlarını belirtmek durumunda olan gruplardır.¹⁰⁷

g) Sosyo-ekonomik Durum

Amerika Birleşik Devletleri dünyadaki en kapitalist ülke konumundadır. Liberal demokratik sistemin özelliği de bunu içermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde özel teşebbüsün her alanda olması kamu sektörünün ise daha zayıf bir alanda hizmet vermeye çalışması dünyanın en zengini olan bu ülke vatandaşlarına

¹⁰⁶ Tayyar Arı, Amerika'da Siyasal Yapı, İstanbul, 1997, s. 61

¹⁰⁷ Tayyar Arı, a.g.e. s. 152

eşit olmayan gelir dağılımı ve sosyal güvence açısından bir takım sorunlar da bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde özel sektörün hizmet verdiği alanlar ise radyo, televizyon, telefon, demiryolu ve hava taşımacılığı, üniversite, bilimsel çalışmalar sağlık ve sosyal hizmetler gibi faaliyet alanları vardır. Bu arada devlet zaman zaman özel teşebbüse müdahalede bulunur. Bunun amacı özel sektörün kontrolünü sağlayıp daha iyi hizmetin verilmesidir. Amerika'da hür teşebbüs ekonominin can damarı gibi görünmesinin altında yatan neden, asıl devletin verdiği siparişlerle ayakta durmasıdır. Örneğin uçak sanayi özel teşebbüs olup Amerikan ordusunun vermiş olduğu siparişlerle hayatıyet kazanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyo-ekonomik yapıyı incelerken konuyu varlıklı ve yoksul tabakanın ülke genelinde yüzdelerini verirsek Amerika'nın öbür yüzünü de görmüş oluruz. Amerika'da ki zengin nüfusun %20'si mülk, hisse senedi mücevher gibi malların % 80'ine sahipken, % 25'lik bir grubun da hemen hemen hiç birşeyi yoktur. Yoksul halka sosyal güvenceyi sağlamak için yardım programı yürütülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri dünya nüfusunun % 6'sını oluşturmaktadır. Bu bakımdan dünyada işletilen hammaddenin % 50'sini tüketir. Şayet Amerika bu hammaddelerden mahrum kalırsa ekonomi alt üst olur, ki bunu önlemek için satın aldığı hammaddelerin fiyatını kendi belirler, kota koyar. Bundan dolayı da hedefi olan zenginliğe ulaşır. Amerika'nın varlıklı olabilmesi için diğer ülkelerin yoksulluğu göz önünde bulundurmayıp sömürmesidir. Buradan şunu anlamak mümkün olacaktır. Amerika Birleşik Devletleri'nde ekonomik üstünlüğün ötesinde siyasal bir üstünlük sağlamak ve dolayısıyla ihtiyaç sahibi ülkelere yardım ederek o ülkeleri kendine siyasal olarak bağlamaktadır¹⁰⁸

¹⁰⁸ Yaşar Gürbüz, Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler, İstanbul, 1987, ss. 73-79

h) Sosyo-kültürel Yapı

Amerikan toplumunu oluşturan bu insanlar her türlü kötü şartları göz önüne alarak demokrasi, özgürlük, din yaşamada serbestlik, düşünceyi ifade edebilme özgürlüğünü yaşamak istemişlerdir ve bunu da yaşamaktadırlar.

Amerikan toplumu liberalliğe önem vermeleri ve bu doğrultuda özgür davranmanın kendilerini daha tepkili ve uyanık olmaya zorlamış ve kamuoyu olarak gözlerini yürütme ve kongreden ayırmayıp yakın takibe alarak medyanın da aracılığı ile federal sistemin daha iyi işlemesini sağlamışlardır.

Amerika göç nedenlerinden biri olan din özgürlüğü konusu ise, Amerika'da farklı dinlere mensup insanlar birbirlerine ve dinlerine saygı göstermektedirler. Ayrıca ateistlere de saygı gösterilmektedir. Amerikan halkının. Amerikan halkının çoğu Hıristiyanlık dinindeki Protestan dinindedir. Amerikan halkının refahında büyük rolü olan bir hususta iki partili bir yapı çerçevesinde her iki partinin arasında büyük bir ideoloji farkı olmamasıdır. Bu nedenle de Amerikalılar demokrasi ve hürriyet noktasında birleşmiş bir devlet sisteminin rahatlığını yaşamaktadır. Özetle böylesi büyük bir ülkede büyük çapta bir sınıf ayrılığının olmaması, çalışan herkese refah bir hayat düzeyinin olduğu, dinsel açıdan heterojen bir yapının bulunduğu ve iki partili bir siyasal yapının olması, bu toplumun oluşmasında püriten bir ruhun olması federal sistemi başarılı kılan etkenlerdendir

VI-BAŞKANLIK SİSTEMİNİN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİ

a) Olumlu Yönleri

Başkanlık sisteminin en önemli ve olumlu tarafı halkın başkan olarak görmek istediği kişiyi doğrudan yada dolaylı seçmesidir. Bu durum hükümet içinde olabilecek bir olumsuzluğu önleyecektir. Çünkü yürütmenin tek kişide olması karar verme açısından ve sistemin işleyişinde önemli bir faktördür. Ayrıca parlamenter sistemdeki gibi koalisyon hükümetleri de söz konusu olamaz.¹⁰⁹ Bu sistemde salt çoğunluk söz konusu olduğu için çift başlı bir iktidar olması da mümkün değildir. Oyların çoğunun alan başkan bir dönemlik bir hükümet görevini icra eder. Bu nedenle erken seçim endişesiyle politik ve siyasi oyunlarla hükümeti krize götürebilecek herhangi bir senaryo oluşturmaz. Kısaca bir dönemlik yürütme görevini rahatça icra eder. Ancak bir impeachment yada başkanın görev süresi dahilinde ölümü halinde başkan yardımcısı göreve gelir. Bununla birlikte yürütmenin tek başlı olması ülkenin içinde olabileceği sıkıntılı günlerde de acil karar alma durumunda hükümete hem ivedilik hem de tutarlı bir politika sergilemesine imkan sağlar.¹¹⁰ Amerika Birleşik Devletleri'nde seçimler iki ayrı şekilde yapılmaktadır. Birincisi yürütme organı için başkanlık seçimi, ikincisi ise yasama organı için senato meclisi ve temsilciler meclisi seçimidir. Ancak bu iki seçim farklı zamanlarda yapılır. Bu da dengeleme amaçlı bir tedbirdir.¹¹¹

Osmanlı devletinin idari sisteminde başkanlık sistemine benzer bir yapı vardı. Osmanlı devletinde tek baştaydı. Bugünkü Amerika Birleşik Devletleri başkanlık sisteminde de tek kişi baştadır. Fakat Osmanlı Devletinde ki en büyük fark devletin başını oluşturan kişinin başkanlık sisteminde ki gibi seçimle değil doğrudan veraset yoluyla gelmesidir.

Mevcut federal sistemdeki başkan yetkileriyle tek otorite gibi görünmesi sadece görevi icra açısından mümkündür. Bunu aksi yönde yani devletin aleyhine yada yanlış bir kararın uygulanmasında federal sistem gereği kongre ve ülkedeki söz

¹⁰⁹ Burhan Kuzu, Türkiye İçin Başkanlık Sistemi, İstanbul, s. 97

¹¹⁰ Günsev Evcimen, Başkanlık Hükümeti Sistemi, A.S.B.F.D. sayı 47, 1992, s. 319

¹¹¹ Givanni Sartori, Comparative Constitutional Engineering, New York Press, 1994, s.86

sahibi olan baskı grupları ve kamuoyu Birleşik Devletler başkanına her istediğini yapma özgürlüğü vermez. Bu nedenle görünüşte devletin tek hakimi gibi olan başkan sistem gereği denetim-denge ilkesi ile kontrol altındadır.¹¹²

Demokrasinin temel gereği olan insan hakkı başkanlık sisteminde halkı yönetecek olan başkan adayı doğrudan seçerek halk ile yürütme arasındaki ilişki de doğrudandır. Bu da halkın egemenliğinin ve halk temsiline olumlu bir gerçeğidir. Yani halk izlenecek politikaları direk seçimle onaylar. Ayrıca sert kuvvetler ayrılığı devlet idaresinde bir ayırım değil hükümetin idaresindeki yönetimin daha iyi işlemesi anlamına gelir. Azınlıklar da bu çerçevedeki politikalarla “Azınlık Vetoları” ile çoğunluk karşısında ezilmesini engeller.¹¹³

Başkanlık sisteminin ilgi gördüğü ülkeler arasında önem arz eden dağılan Sovyetler Birliğinden ayrılan Türk-i Cumhuriyetleri de bu sistem ile yürütülmektedir. Yasama ile yürütme arasında denk kuvvetler olmasında yürütmenin başı olan başkanın meclisin değil halkın seçmesidir. Bu yüzden de başkan güven oyunu meclisten değil halktan alması daha demokratik bir anlayıştır.¹¹⁴ Dolayısıyla yürütme ile yasama arasında bir siyasi pazarlığın olmaması siyasi kirlenmenin dışında bir hükümet olması demektir. Başkan parlamenter sistemde olduğu gibi meclisle uğraşarak değil halktan aldığı gücü halkın yararına kullanır. Çünkü meclise karşı bir sorumluluğu yoktur.

Başkanlık sisteminin parlamenter sistemden daha iyi olduğuna dair bir başka örnek daha verelim. Tarihin deriliklerinde Fransa’daki parlamenter sistemle ilgili olarak üçüncü ve dördüncü cumhuriyetlerdeki millet meclisinin hem teoride hem de pratikte daha yetkin ve etkili olması, ayrıca çok partinin bulunması zaman zaman kara alma noktasında meclisi zor durumda bırakmıştır.¹¹⁵ İktidarın sınırlandırılması açısından ele aldığımızda başkanlık sistemi ile parlamenter sistem arasında göze çarpan en belirgin özellik yürütme ile meclis(kongre) arasındaki ilişkidir. Bu sistemdeki yürütme yani iktidar sorumluluk ve yetki olarak tek kişinin elinde olması

¹¹² Hüseyin Nail Kubalı, Anayasa Hukuku Dersleri, İstanbul, 1971, s. 469

¹¹³ Günsev Evcimen, a.g.e. s. 319

¹¹⁴ Verney Douglas, Te Anlysis Of Political Systems, London, 1959, s. 52

¹¹⁵ Esat Çam, Devlet Sistemleri, İstanbul, s. 160

monark bir idare görüntüsü vermesine rağmen sert kuvvetler ayrılığı başkanı dilediği gibi hareket etme özgürlüğünü sınırlandırır¹¹⁶.

Başkanlık sistemini farklı toplumların bir araya gelerek oluşturdukları kozmopolit bir yapı sergileyen ülkelerde daha uzlaşmacı ve bütünleyici bir unsur olarak görmek mümkündür. Buna yerinde bir örnek olarak Amerikan toplumunun hayata, ülkelerine ve uluslarına ne denli bağlı olduklarını söylemek yerinde olacaktır.

Türkiye’de etnik grupların bulunduğu kozmopolit yapıya sahip olması nedeniyle mevcut parlamenter sisteme göre başkanlık sisteminin Türkiye’ye uyarlanması halinde hem etnik bölünmeleri hem de etnik grupların hak ve hukuklarının politik çıkarlar uğruna feda edilemeyeceği görülür. Buna örnek bir ülke söylemek gerekirse Nijerya ve hatta Sri Lanka örnekleri yeterli olur düşüncesindeyim. Hükümetlerin icraatlarının etkisi siyasi baskıdan uzak kalmasına bağlıdır. Bunun için başkanlık sisteminde olduğu gibi yürütme parlamentonun etkisinde olmamalıdır. Aksi halde parti çıkarlarının ve çıkar gruplarının istekleri doğrultusunda bir hükümet idaresi koalisyonlara yada başarısızlıklara mahkum kalır.

b) Olumsuz Yönleri

Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıkan bu sistem yaklaşık iki yüzyıldan beri uygulanmaktadır. Parlamenter sistem ise yaklaşık yedi yüzyıldır uygulanmaktadır. Yedi yüzyıldır uygulanan parlamenter sistem de bile halen aksaklıklar varken, bunun yanında iki yüzyıllık bir geçmişi olan başkanlık sistemi henüz genç denecek kadar yeni sayılır. Dolayısıyla başkanlık sisteminde de eksiklikler bulunmaktadır.

Başkanlık sisteminde olumsuzluk olarak görünen hususlardan biri başkanın görev süresi ve tekrar seçilebilmesidir. Göreve başlayan başkan politik hedeflerine sınırlı görev süresi nedeniyle ya çabuk karar alıp yapmaya çalışacak yada bir başka seçimde seçilemese bile yarım kalan çalışmalarını diğer başkana devredecek, ki bu da

¹¹⁶ Cem Yaşın, a.g.e. s. 83

çoğu politikacının kendi başlattığı işi kendi döneminde bitirmek ister. Bu durum da hükümetin işleyişinde ister istemez olumsuz etki bırakıyor.

Başkanlık sisteminin olumsuz yönü olarak gösterilenlerden biri yürütmenin yasal olup olmadığı konusudur. Parlamenter sistemlerde yürütmenin yasallığını meclisten alırken federal yapıda yani başkanlık sisteminde yürütmenin başı olan başkan doğrudan halk tarafından seçilmesini yasal olarak görmemeleridir. Bir diğer eleştiri ise seçimi kazanan aday başkan olduğunda yetki ve sorumluluk olarak belli bir süre için yürütmenin tek hakimi olmasıdır. Diğer adaylar ise seçimi tamamen kaybederler. Dolayısıyla seçimi kaybeden partinin temsil edilmemesi ve siyasi uzlaşmayı engellediği de öne sürülmektedir.¹¹⁷

Bir başka olumsuzluk da yürütme ile yasamanın seçim dönemi ve görev sürelerinin değişik zamanlarda olmasıdır partiler arasında azınlık çoğunluk ayrımını ortaya çıkarmaktadır. Yani başkanın parti çoğunluğunu elinde bulundurması gibi farklılıklardır. Buna istinaden Amerika Birleşik Devletleri'ndeki partilerde belli bir disiplin yoktur. Bu nedenle zaman zaman karar alma noktasında yasamayı oluşturan temsilciler meclisinde ve senato meclisinde parti grup kararlarının alınmasında zorluklar yaşanabilmektedir. Fakat şunu belirtmekte fayda var. Cumhuriyetçilerle demokratlar arasında parti sistemi açısından pek fazla ideolojik ayrım olur.

Başkan ile kongre arasında zamanla meydana gelen anlaşmazlıklar çerçevesinde başkanın başarı grafiğini yıllara göre verelim.

¹¹⁷ Cem Yaşın, a.g.e. s .89

Amerika Birleşik Devletleri Başkanlarının Yıllara Göre Başarı Grafiği

Tablo 1

Yıllar	Başkan	Başarı Oranı(%)
1954	Eisenhower(Cumhuriyetçi)	82.8
1955	“	75.0
1956	“	70.0
1957	“	68.0
1958	“	76.0
1959	“	52.0
1960	“	65.0
1961	Kennedy(Demokrat)	81.0
1962	Kennedy(Demokrat)	85.4
1963	Kennedy/Johnson(Demokrat)	87.1
1964	Johnson(Demokrat)	88.0
1965	“	93.0
1966	“	79.0
1967	“	79.0
1968	“	75.0
1969	Nixon(Cumhuriyetçi)	74.0
1970	“	77.0
1971	“	75.0
1972	“	66.0
1973	“	50.6
1974	“	59.6
1974	Ford(Cumhuriyetçi)	58.2
1975	“	61.0
1976	“	53.8
1977	Carter(Demokrat)	75.4
1978	“	78.3
1979	“	76.8
1980	“	75.1

1981	Reagen(Cumhriyetçi)	82.4
1982	“	72.4
1983	“	67.1

Kaynak: ¹¹⁸ Cem Yaşın, a. g e. s. 96

Yürütme ile Yasama organı arasındaki anlaşmazlıklar olumsuzluk gibi düşünülse de aslında denetim ve denge unsurudur. Bu iki organ arasında bir anlaşmazlık söz konusu olunca başvurulacak üç husus vardır. Birincisi anlaşmazlık halinde diğer organ olmadan da göreve devam eder. İkincisi ulusun görüşü dikkate alınır. Üçüncüsü ise pazarlık yoluna gidilir. Başkanlık sistemindeki bir takım ihtilafları ortadan kaldırmak için önerilen bazı fikirler vardır. Bunlardan birincisi gerçekleştiği zaman yasama meclisinin yürütmeye soru sorma yada güvesizlik oyu vermesi konusudur. Ancak parlamenter sistemdeki bir yapının başkanlık sistemine uyarlanması da ortaya melez bir sistem çıkarır. İkincisi ise beyaz saraya yapılacak olan atamaların da senatonun da onayından geçmesi istenmektedir¹¹⁹.

Latin Amerika'daki başkanlık seçimlerinin sonucu itibariyle verilecek olan örnekler olumsuzluk teşkil edebilir. Ancak başkanlık sisteminin anlatılmasında Latin Amerika ülkelerindeki sistem mevcut başkanlık hükümeti ile bağdaştırılarak anlatılmaz.

¹¹⁹ Atilla Özer, a.g.e. ss. 73-56

VII-PARLAMENTER SİSTEMDE ELEŞTİRİLEN YÖNLER

Tarihsel perspektifte *parlamenterizm*'in ortaya çıktığı ülke İngiltere'dir. O günün şartlarına uygun olarak gelişmiştir. Bugünkü mevcut parlamenter rejimde seçime katılan partiler çoğunluğu tek başına alamazlar. Bu nedenle de hükümeti kurabilmek için çeşitli koalisyon hükümetleri ortaya çıkar. Koalisyonu oluşturan her bir partinin programı ayrı olup birbirleriyle çelişirler. Bu da koalisyon hükümetlerinde siyasi, toplumsal ve ekonomik sorunlar doğurur.¹²⁰ Parlamenter rejimin içinde barındırdığı bir çelişki de zaman zaman cumhurbaşkanı ile başbakanın kanunların onaylanmasında yaşanan çekişmeler de siyasi istikrarsızlığa bir örnek teşkil eder.

Türkiye de 1960 ile 1980 yılları arasında nispi temsil sisteminin de etkisi altında yapılan seçimlerde hiçbir parti tek başına hükümet kuracak kadar oy alamamıştır. Bu nedenle de Fransa'nın dördüncü cumhuriyet anayasasının taklidi olan 1961 anayasası nedeniyle koalisyon hükümetleri kurulmuştur. Daha önce de bahsedildiği gibi Siyasi istikrarsızlık nedeniyle koalisyon hükümetlerinin ömrü kısa olmuştur.¹²¹

Parlamenter sistemde yumuşak kuvvetle teoride bir ayrılığı olsa da uygulama da seçimi kazanan parti yürütme yetkisini elinde bulundururken mecliste çoğunluk elinde bulunduğu için yasama organını da hakimdir. Dolayısıyla hem yürütme hem de yasama organı aynı kişide olmaktadır. Ayrıca mevcut hükümetin adalet bakanı kendisinin atamış olduğu müsteşar ile hakim ve savcılara da hükmetme yetkisine sahiptir. Kısaca iktidar partisi hem yürütmenin hem yasamanın hem de yargı organının kontrolünü elinde bulundurmaktadır. Bu durum kuvvetler ayrılığı prensibine ve adalete ters düşmektedir.¹²²

Dünyada parlamenter rejim yaklaşık 700 yıl, Türkiye'de ise 100 yıldır uygulanmaktadır. Ancak temelde anayasamızdaki sistemde bir takım sorunlar

¹²⁰ Mehmet Turhan, *Parliamentarism or Presidentialism*, A.S.D.F.D. 1992, sayı 47, s.177

¹²¹ Mehmet Turhan, *Hukuk Sistemleri ve 1982 Anayasası*, Diyarbakır, 1989 s.179

¹²² Murat Yanık, a.g.e. s. 113

nedeniyle Türkiye sürekli siyasi çıkmazlarla uğraşmaktadır. Bu nedenle mevcut parlamenter sistemimizin sorgulanıp iyileştirme yönünde düzenlemeye yada ciddi olarak bir anayasal değişiklik ile başkanlık sisteminin Türkiye'ye uyarlanması zamanı gelmiştir.

Şimdi parlamenter sistemimizi çok fazla detaya girmeden kısaca karşılaştırmalı olarak 1876'dan günümüze kadar olan Türk siyasal sistemlerini değerlendirmeye çalışalım.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK ANAYASA SİSTEMİNDE YÜRÜTME

1876'DAN GÜNÜMÜZE KADAR OLAN TÜRK SİYASAL SİSTEMLERİ

a) Birinci Meşrutiyet (23 Aralık 1876)

Yakın çağ dönemi Osmanlı Devletinde padişahın yönetiminin ve yetkililerinin Kanun-i Esasi yani yeni bir anayasa ile belirlendiği bir dönemdir. O dönemlerde ülke yönetiminin daha kötüye gittiğini gören Türk aydınları Avrupa'da olduğu gibi halkın da devlet idaresinde söz sahibi olabilecekleri bir meşrutiyet dönemi istiyorlardı. Bu yeni Türk aydınlarına 'Genç Osmanlılar' deniliyordu. Başta gelenler de Namık Kemal ve Ziya Paşa idi. Bu isimler düşüncelerini yaymak için gazete çıkardılar. Ancak engellerle karşılaşınca Avrupa'ya giderek orada çalışmalarına devam ettiler. Avrupalıların Osmanlı Devletinin iç işlerine karışmalarını önlemek için meşrutiyet yönetiminde mebuslar meclisine Hıristiyan ve Musevi halkının da temsilcilerini katarak kozmopolit bir Osmanlı Devleti oluşturmak istemişlerdi. Mithat Paşa, Sadrazam Mehmet Rüştü, Avni Paşa, Serasker Hüseyin Avni Paşa gibi devlet adamları da bu düşünceleri destekliyorlardı. Ancak bu amaca ulaşabilmek için Padişah Abdülaziz'in tahtan indirilmesi gerekiyordu, ve 1876'da öyle oldu. Meşrutiyeti ilan edeceğine söz veren ikinci Abdülhamit tahta getirildi. Ve akabinde sadrazam olarak atanan Mithat paşa bir kurul oluşturarak 'Kanun-i Esasi'yi hazırladı ve bu ilk anayasa ikinci Abdülhamit'in denetiminden geçtikten sonra 23 Aralık 1876 tarihinde Bayazıt meydanında törenle halka ilan edildi. Osmanlı Devletinin, bu ilk anayasa çerçevesinde padişaha verilen yetkileri şöyledir.

- Nazırlar heyetini atamak veya görevden almak
- Dış ülkelerle antlaşma veya barış yapmak.
- Savaş ilan etmek
- Meclisi açmak ve kapatmak
- Sadrazama bağlı olan heyetinin devlet idaresi ile ilgili kararlarını onaylamak

gibi kanun teklifi yetkileri nazırlar heyetine aitti. Yasama ise Mebuslar meclisi ve Ayan kazanacaktı. Kanun önünde tüm Osmanlı halkının eşit olduğu benimsendi. Vergi toplanırken her vatandaşın gücü oranında vergi alınması kesinlik kazandı. Halkın kendine ait işi, iş ortaklığı, ve mesken edinme özgürlüğü verildi. Ancak ikinci meşrutiyet çok uzun sürmedi. Mebuslar meclisi ve kozmopolit bir oluşum içinde olduğu için ülke bütünlüğünü zora sokacak isteklerden dolayı ikinci Abdülhamit meclisi dağıttı. Bu iki yıllık dönemde mebuslar meclisi hiç toplantı yapmamıştı.¹²³

¹²³ Mahmut Kemal İnal, Son Sadrazamlar, İstanbul, 1969, s.343

b) İkinci Meşrutiyet (23 Temmuz 1908)

Bu dönem padişahın yetki ve yönetiminin yeniden düzenlendiği bir dönemdir. İkinci Abdülhamit devlet idaresini sıkı tutmasına rağmen bir takım gizli faaliyetler sürerken cemiyetler kurulmuş, bunlardan biride meşrutiyet taraftarı olan ‘ İttihat ve Terakki ‘ cemiyetini kuranlardı. Ülkenin durumu daha da kötüye gidiyordu. İttihat ve Terakki cemiyeti mensuplarının faaliyetleriyle Selanik, Manastır ve diğer Rumeli şehirlerinde hürriyet ilan edilmiş ve bu durumdan sakınan ikinci Abdülhamit ikinci kez 23 Temmuz 1908 de ikinci meşrutiyeti ilan etmiştir. Kanun-i Esasi yürürlüğe girerek anayasada yapılan değişikliklerle padişahın yetkileri sınırlandırılmıştır. Padişah, sadrazamı, sadrazam da nazırları seçerek padişahın onayına sunacaktı. Nazırlar heyeti meclise karşı sorumlu olacaktı. Kanun teklifi yetkisi her iki meclise de verildi. Ayrıca padişahın kanunları veto etme yetkisi de daraltılmış oldu. Basın özgürlüğü toplantı ve dernek kurma hakkı verildi. Ancak İttihat Terakkinin tutumu savaşlar gibi sebepler bu anayasanın uygulanmasını engelledi. Abdülhamit tahtan indirildi. İttihat Terakki cemiyetinin içindeki anlaşmazlıklar ve ikinci Abdülhamid’in yerine getirilen sultan Reşat hakimiyeti tam sağlayamadı.¹²⁴

Savaşlar ülke içinde birliğin sağlanması, daha iyi yönetim arayışları sürecinde ikinci meşrutiyeti ve Osmanlı Devletini bitirdi.

¹²⁴ Refik Turan, Muharrem Şahin, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Ankara, 1997 s. 48

c) 20 Ocak 1921 Tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu

1921 yılının 20 ocak'ında 23 madde ve ayrı bir maddeden oluşan bir anayasa T.B.M.M.'nde kabul edilmiştir. Önemli olanlardan üçünü verelim.

Madde 1:

Hakimiyet bil-a kayd-u şart milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir.

Madde 2:

İcra kudreti ve teşrii selahiyeti milletin yegane ve hakiki mümessili olan B.M.M. 'nde tecelli ve temerküz eder.

Madde 3:

Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve hükümeti “ Büyük Millet Meclisi Hükümeti ” ünvanını taşır.¹²⁵Bu yeni anayasa o günün olağanüstü şartlarına göre geçici olarak düzenlenmiş bir anayasadır.Yukarıdaki bu maddelere istinaden Osmanlı Devletinin yıkılması sonucu yeni bir Türkiye devletinden bahsedilmekte ve bunu da hukuki açıdan desteklemektedir.1921 anayasasında kuvvetler birliği sistemine dayanıp Türkiye'ye ilk kez ‘ Meclis Hükümeti’ sistemi getirilmiştir. Bu anayasa çerçevesinde yapılan en büyük değişiklik 29 ekim 1923 de cumhuriyetin ilanıdır.¹²⁶

d) 20 Nisan 1924 Tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu

1921 anayasasından sonra ülke genelinde çok hızlı bir gelişme yaşanarak toplumun ihtiyaçlarını sağlayacak yeni bir anayasa düzenlenmesine gidilmiştir. Bu anayasa 20 nisan 1924 tarihinde Teşkilat-ı Esasiye adı altında T.B.M.M: 'nde kabul edilmiştir.Yaşanan hızlı değişimlerin arasında en önemlilerinden bazıları şunlardır. 1922 yılının kası ayında saltanatın kaldırılması, 1923 yılında cumhuriyetin ilan

¹²⁵ Refik Turan, Mustafa Safran, E. Semih Yalçın, Muhammed Şahin, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Ankara, 1997, s. 243

¹²⁶ Refik Turan, Mustafa Safran, E. Semih Yalçın, Muhammed Şahin, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Ankara, 1997, s. 244

edilmesi, 1924 yılını mart ayında halifeliğin kaldırılması ve sosyo-kültürel, siyasi, eğitim ve öğretim alanında yapılan değişikliklerdir¹²⁷.

1924 anayasası 1921 anayasasından daha ılımlı bir şekilde kuvvetler ayırımına yer vererek, parlamenter rejime geçiş yapmıştır. Kamu hürriyetine önem vererek daha geniş, özgürlükçü düzenlemelere gidilmiştir. Meclisin ve milli hakimiyetin üstünlüğü kavramı daha da benimsenmiştir.¹²⁸ 105 maddelik 1924 anayasasının en önemlilerinden bazıları şunlardır.

1)Türkiye devleti bir cumhuriyettir.

2)Türkiye devletinin dini bir İslam dinidir. Resmi dili Türkçe'dir. Başkenti Ankara şehridir.

3)Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir.

4)T.B.M.M: milletin tek ve gerçek temsilcisi olup millet adına hakimiyet hakkını kullanır.

5)Yasama yetkisi ve yürütme gücü T. B.M.M.'nde toplanır.

6)Meclis yasama yetkisini kendi kullanır.

7)Meclis yürütme yetkisini kendince seçilmiş Cumhurbaşkanı ve onun atayacağı bir Bakanlar Kurulu eliyle kullanır. Meclis, hükümeti her vakit denetleyebilir ve düşürebilir.

8)Yargı hakkı, millet adına usulü ve kanununa göre bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır.

¹²⁷ Refik Turan, Mustafa Safran, E.Semih Yalçın, Muhammed Şahin, Atatürk İlkeleri ve İnkilap Tarihi, Ankara, 1997, s. 245

¹²⁸ Hamza Eroğlu, Şerefli Bir Tarih Lozan, Ulus, 1963 s. 279

e) 1961 Anayasası Dönemi

Ülke idaresinde yürütmenin güçlü hale getirilmesi dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de 1921 ve 1924 anayasaları ile kuvvetler birliği şeklinde yürütülmüştür. O dönemlerde Atatürk meclis ve hükümet başkanlarını aynı kişide birleştirerek ‘Başkanlık Sistemi’ farklı bir yürütme organı oluşturmuştur. 1950’li ve 1960’lı yıllarda güçlü yürütme olmasına rağmen tepkiler başlamış, 27 Mayıs 1960 ihtilali ve bunun akabinde de 1961 anayasası gündeme gelmiştir.¹²⁹ 1961 anayasası yürütme organının yasama organı karşısında bir denge sağlamak yerine yasama organının üstünlüğü göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.¹³⁰ Yürütme organının zayıf olması nedeniyle hükümetin icra noktasında yetersiz kalması ülkeyi tekrar sıkıntılı günlere sürüklemiştir. Bu sebeple 1971 yılında sistemin tıkanıklığının giderilmesi için anayasal bir değişime gidilerek yürütmeye güç kazandırılmaya çalışılmıştır.¹³¹ 1971 ve 1973 de yapılan anayasal değişiklikler yürütmeyi güçlendirmeye yetmemiştir. Ve bu nedenle de 1980 yılında 12 Eylül ihtilali meydana gelmiştir. 1961 anayasasının göze çarpan en büyük eksikliklerden biri yürütmenin zayıflığı ve yasama organının koyduğu kanunlara bağlı olması yani icranın hareket kabiliyetini daraltmasıdır. İkincisi ise, kriz dönemlerinde hükümetin kriz çözücü olamamasıdır. Bu nedenle yürütme siyasal karar almada ve bu kararları uygulamada güçlü olması gerekmektedir.¹³² 1970 ile 1980 arası on yıllık bir süreç içinde on iki hükümet değişmiştir, ve dünyanın en istikrarsız devletlerinden biri olmuştur. Menderes hükümetinin başarılı olması, aslında seçim sistemine ve yürütmenin güçlü olmasına bağlıdır. Bu duruma tepki olarak gelişen olaylar neticesinde teknik olarak da hatalı olan 1961 anayasası geliştirilmiş, ancak başarılı olunamamıştır. Fakat yürütme organına 1971 yılında kanun hükmünde kararname çıkarabilme yetkisi tanınmıştır.¹³³

¹²⁹ Burhan Kuzu, Anayasa Hukukumuzda Yürütme Organının Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Güçlendirilmesi Eğilimi, İstanbul, 1987, s. 114

¹³⁰ Orhan Aldıkaçtı, Anayasa Hukukumuzda Son gelişmeler ve 1961 Anayasası, İstanbul, 1969, s. 206

¹³¹ Burhan Kuzu, a.g.e. s. 144

¹³² Okandan, Recai Galip, Amme Hukukumuzun Ana Hatları, İstanbul, 1977, s.131

¹³³ Akın, İlhan F, Kamu Hukuku, İstanbul, 1983, s.288

f) 1982 Anayasası Dönemi

Osmanlı devletinin son dönemlerinde birinci meşrutiyet ile başlayan anayasa serüveni aşamalı olarak 1982 yılına kadar devam etmiştir. Döneme adını veren 1982 anayasası yürütme organına daha güçlü yetkiler vermiştir.¹³⁴

Cumhurbaşkanının yetkileri bir maddede toplanarak hem artırılmış hem de tek başına imza yetkisi verilmiştir. Başbakan ise daha güçlü bir konuma getirilmiştir.¹³⁵ Dolayısıyla yürütme organı 1982 anayasasının sağladığı güçlendirme ile sadece kanunlar çerçevesinde değil, anayasadan aldığı yetkilere de sahiptir. Olağanüstü hallerde meclisi aşarak doğrudan kanun hükmünde kararname çıkartma yetkisine de sahiptir.¹³⁶

1982 anayasası cumhurbaşkanına daha fazla yetkiler tanıırken halkın cumhurbaşkanını seçme yetkisini getirmemiştir. Oysa böyle bir durum günümüzde de yaşanan siyasi çıkmazı bir nebze iyileştirecektir. Ayrıca Türk tarihi ve kültürü ile de bağdaşmaktadır. Dünyada buna benzer cumhurbaşkanını seçtiği örnek teşkil edecek ülkeler mevcuttur.¹³⁷

Bu arada şuna da dikkat etmek gerekiyor. 1982 anayasası ile Fransız 1958 beşinci cumhuriyet anayasası arasında benzerlik vardır. Bizde cumhurbaşkanını parlamento, Fransa'da ise doğrudan halk seçiyor.

1982 anayasası yürütmeyi güçlendirmek adına cumhurbaşkanlık makamını sembolik olmaktan çıkartıp, yetkilerle donatıp, başbakana da yetkiler vermiş ve yürütme organında çift başlı bir kutup söz konusu olmuştur. Oysa parlamenter rejimlerde cumhurbaşkanı tarafsız ve partiler üstü bir konumda ve öyle de davranmak durumundadır. Cumhurbaşkanı ile başbakan ayrı partilerden olunca sorunlar çıkmaktadır.¹³⁸

¹³⁴ Karal, Enver Ziya , Osmanlı Tarihi, Ankara, 1956, c.VII, s.69

¹³⁵ Muammer Oytan, 1982, Anayasasında Yasama ve Yargı Erkleri Karşısında Güçlendirilmiş Yargı Organı ve Güçlendirme Nedenleri, 1984, s. 2

¹³⁶ Burhan Kuzu, a..g.e. s. 164

¹³⁷ Öztuna, Yılmaz, Türkiye Tarihi, c. XII, s.53

¹³⁸ Kemal Dal, Türk Esas Teşkilatı Hukuku, Ankara, 1986, s. 264

Yeni anayasa gereği başbakana bağlı parlamento ile cumhurbaşkanı ve yasama organı arasında zaman zaman meydana gelen siyasi ve hukuki sorunlar mevcuttur. Bu tür sorunların çözümü devletin başı olan cumhurbaşkanını halka seçtirerek, zaten halkın seçtiği başbakan ile aynı siyasi tutum içinde olmaları ihtimali daha yüksek olacaktır. Siyasi ve hukuki sorunların yürütme organında aza indirilmesi için çift başlılığı kaldırıp tek başlı ve halktan aldığı yetkiye dayanarak güçlendirilmiş bir yürütme organı demokrasiye de daha uygun olacaktır.¹³⁹

Devletin zirvesinde çift başlılığın yaşanması hadisesi ortaklı bir işin yürütülmesinde görülen aksaklıklar gibi sonuçlar doğurabilir. 1990' yılların sonuna doğru cumhurbaşkanı ile başbakanın aynı partiden olmalarına rağmen ülkeyi zaman zaman siyaseten sıkıntıya düşürecek sorunlar yaşatmışlardır. Nasıl koalisyon hükümetlerinin idaresinde sorunlar çıkabiliyorsa devletin zirvesinde de çift başlılığın gereği sorunlar olabilir ve bu durum öncelikle hükümeti ve dolayısıyla toplumu sosyo-ekonomik olarak etkiler. Ayrıca kuvvetler ayrılığı ile ilgili sorunlardan dikkat çeken konuların en önemlisi iktidar partisinin çoğunluğu elde etmesi ile hem yürütme hem de yasama erkine sahip olmasıdır.¹⁴⁰

Şöyle ; hükümeti kuran partinin adalet bakanı yargı mercinin temsilcileri olan hakimler ve savcılar yüksek kuruluna da idari noktada sahip olması, kuvvetler ayrılığını iktidar partisi dilediği gibi kullanması anlamına da gelmektedir.¹⁴¹

Parlamentar rejimlerde bu tür sorunları aşmak için yeni çözümlere gidilememiştir. Parlamentar rejime alternatif olarak yarı başkanlık sistemi de incelenebilir. Bu bakımdan yarı başkanlık sistemini uygulayan Fransa'daki bu sisteme üçüncü bölümde kısaca bir göz atacağız.

¹³⁹ Lewis, Bernard, The Emergency of Modern Turkey, Oxford University, 1968, s.165

¹⁴⁰ Tanör, Bülent, Osmanlı İmparatorluğunda Anayasal Gelişmeler, Ders Notları, İstanbul, 1982, s.99

¹⁴¹ Akşin, Sina, Jön Türkler ve İttihat Terakki, İstanbul, 1980, s.26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALTERNATİF BAŞKANLIK SİSTEMİ OLARAK YARI BAŞKANLIK SİSTEMİ

Başkanlık sistemi ile parlamenter sistemin bazı özelliklerini taşıyan bu sisteme yarı başkanlık sistemi yada rejimi denir. Parlamenter sistemden parlamentonun hükümeti düşürebilmesi özelliği başkanlık sisteminden de hükümetin iktidar yetkilerini sadece kendi elinde bulundurmayıp devlet başkanı ile hükümet arasında paylaşma özelliğini almasıdır.¹⁴²

Yarı başkanlık sistemindeki bazı özelliklere değinelim. Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi devlet başkanı halk tarafından seçilir. Geniş yetkilere sahip olup, devlet başkanının karşısında bir başbakan ve bakanlar kurulu vardır. Hükümeti oluşturan başbakan ve bakanlar kurulunun hükümet olabilmesi için parlamentonun güvenoyunu alması gerekmektedir. Devlet başkanının fes edebilmesi için ya kendi isteği yada başbakanın önerisi gerekmektedir.¹⁴³

Yarı başkanlık sisteminde iki erkli anlamına gelen “diyarşik” bir yapı vardır. Bu rejimde anayasa gereği yetkiler başkan ile başbakan arasında paylaşılır.¹⁴⁴

Şimdi de yarı başkanlık sistemi ile yönetilen ülkeleri kısaca incelemeye çalışalım.

¹⁴² Mehriğül Keleş, Başkanlık Rejimi (Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1982, s. 10

¹⁴³ Erdoğan, Mustafa, Başbakanlık Hükümeti mi? A.Ü., S.B.F.D., c.XLIV, S.3, 1989, s.229

¹⁴⁴ Maurice Duverger, Seçimle Gelen Krallar, s. 123

YARI BAŞKANLIK SİSTEMİNİ UYGULAYAN ÜLKELER

Bu sisteme dahil olan ülkeler sırasıyla şunlardır. Fransa,Avusturya,İzlanda ve Finlandiya'dır.

a) Fransa'da Yarı Başkanlık Sistemi

1958 Fransız anayasası parlamenter rejimi içerirken devlet başkanına da geniş yetkiler vermiştir.¹⁴⁵ Fransa'daki 1958 anayasası cumhurbaşkanını sembolik olmaktan çıkartıp devlet kurumlarının en üstüne getirip "ulusal çıkarların üstün hakemi" olarak kabul etmiş ve bu yetkilerle diğer bütün anayasal kurumları harekete geçirme iktidarı olarak yeni bir kavram ortaya koymuşlardır. Tabii ki bu sistemin oluşması Frans'da 12 yılda 28 hükümetin gelip gitmesi ve bu süreç içerisinde 310 hükümete kalmış olması dördüncü Fransız cumhuriyetini anayasal düzende bu değişikliğe sebep olmuştur.¹⁴⁶ Başkanın yetkileri arasında en önemlilerden biri Fransız anayasasının 8. maddesi ve başkanın isteğine bağlı olarak parlamentoyu fes etmesidir. Fransa'da devlet başkanı,başbakanı atama yetkisine sınırsız bir şekilde sahipken parlamentonun çoğunluğunu elde edemeyen bir kişiyi seçmesi halinde meclisten güvenoyu alamayan bir başbakan,meclisin dağılmasına sebep olur.¹⁴⁷ Ayrıca cumhurbaşkanı atadığı başbakanı görevden alma yetkisine sahip değilken af ilan etme ile ilgili olarak tek başına kullanma yetkisi de verilmiştir. Fransız anayasasına göre başbakan hükümetin değil,hükümet faaliyetlerinin yöneticisidir. Bakanlar kurulunun başkanlığını cumhurbaşkanı yürütür. Cumhurbaşkanının başkanlığında yapılan hükümet toplantılarına bakanlar konseyi,başbakanın başkanlığıyla bakanlar ile yapılan toplantılara da kabine konseyi adı verilmektedir.¹⁴⁸ 1962 ile 1986 yılları arasında cumhurbaşkanının parlamento çoğunluğuna sahip olduğunu ve başbakanın da iyi bir yardımcısı olduğu gözlenmektedir. Ancak 1986 seçimlerinden sonra sosyalist olan cumhurbaşkanı Mitterand hükümeti parlamento çoğunluğunu elde eden sağcı RPR (Ressamblément Pour Le République) ile birlikte yürütmek zorunda kaldığı için ortaya farklı iki siyasi görüş sahibi bir cumhurbaşkanı

¹⁴⁵ Maurice Duverger, a.g.e. s. 20

¹⁴⁶ Mehriğül Keleş, a.g.e. s. 13

¹⁴⁷ Erdoğan, Mustafa, Başkanlık Sistemini Doğru Tartışmak, Liberal düşünce 2 ,1996, s.4

¹⁴⁸ Esat Çam, Devlet Sistemleri, İstanbul, 1987, s. 16

ve bir başbakan çıkmıştır. U nedenle herhangi bir hükümet krizini engellemek amacıyla “cohabitation” adı altında birlikte yaşama şekliyle hükümet edilmiştir.¹⁴⁹

İşte bu anlatılanlardan ortaya diyarşik yani, iki başlı bir yönetim çıkmaktadır. Bu yönetimde iki ayrı siyasi görüşe sahip olan bir cumhurbaşkanı ve bir başbakan olursa son zamanlarda Fransa’da olduğu gibi hükümet krizleri yaşanması mümkündür

b) Avusturya’da Yarı Başkanlık Sistemi

Avusturya’da da başkan halk oyu ile seçilir. Ancak yarı başkanlık sistemiyle yönetilen diğer ülkelerdeki başkanların yetkilerinden daha az yetkilere sahiptir. Örneğin başkanın aldığı kararların geçerli olabilmesi için federal başbakanın (şansölye) yada federal bakanın imzası gerekmektedir. Bunun yanı sıra başkana tanınan bir ayrıcalık da başbakanın milletvekillerinin başbakana desteği olmasına rağmen başbakanı görevden alma yetkisi vardır. Dolayısıyla hükümet hem parlamentonun hem de başkanın güvenoyunu alması gerekiyor. Devlet başkanın da görevden alınması referandum ile sağlanmaktadır. Avusturya Cumhurbaşkanı yürütme noktasında başbakandan daha yetkilidir.¹⁵⁰

c) Finlandiya’da Yarı Başkanlık Sistemi

Finlandiya anayasası çerçevesinde cumhurbaşkanının yetkileri diğer yarı başkanlık sistemini uygulayan ülkelere göre oldukça geniştir. Hükümette hem ilk söz sahibi hem de ordunun komutası onun elinde ve dış politikanın idaresi de ona aittir. Parlamentoyu dağıtma, kanunları veto etme yetkisi vardır. Bakanların sunduğu kanun tasarılarını red edip, kendi hazırladığı tasarıları sunar ve hatta bakanlar kurulunun yetkisi dışında kararname dahi çıkarabilir. Bu durumda hükümete,devlet başkanının kararlarını uygulamak düşmektedir. Ayrıca hükümete dair yasaların uygulanması ve birde anayasada cumhurbaşkanının yetkisine bırakılmamış kararların uygulanmasını

¹⁴⁹ Mehriğül Keleş, a.g.e. s. 16

¹⁵⁰ Mehriğül Keleş, a.g.e. s. 12

yürütür. Kısaca Finlandiya’da cumhurbaşkanının anayasadan aldığı çok büyük yetkiler vardır.¹⁵¹

d) İzlanda’da Yarı Başkanlık Sistemi

İzlanda’da ki yarı başkanlık sisteminde başkanın konumu önemli olmakla birlikte “ulusal meclis”inde (Alting) rolü büyüktür. Fakat başkan bu ulusal meclisi fes ederek seçimlere gidebilir. Ancak başkan da ulusal meclise karşı sorumludur. Bunun yanı sıra gerekli görüldüğünde ulusal meclisin üye tam sayısının dörtte üçünün çoğunluğu ile başkanın görevden alınması için referanduma gidebilir. Ancak, referandum sonucu olarak başkanın görevine devamı çıkarsa ulusal meclis de o zaman dağılır.¹⁵²

¹⁵¹ Mehriğül Keleş, a.g.e. s. 4

¹⁵¹ Mehrur Keleş, a. g. e. , s. 12

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAŞKANLIK SİSTEMİNİN TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

BAŞKANLIK SİSTEMİ VE TÜRKİYE

Ülkemizde yaklaşık 150 yıldan beri siyasi istikrarsızlık yaşanmaktadır. 78 yıllık cumhuriyet döneminde çeşitli hükümet sistemleri denenmiştir. Bunlar meclis hükümeti sistemi, karma hükümet sistemi (meclis ve parlamenter hükümet sistemleri) ve halen uygulanmakta olan parlamenter hükümet sistemi. Ancak, bu sistemler siyasi istikrarsızlığı gidermeye yetmemiş ve hatta dört kez anayasa değişikliğine gidilmiştir. Bu da yeterli gelmediği için başkanlık hükümeti sisteminin Türkiye'ye uyarlanması noktasında arayışlara yönelinmiştir.¹⁵³

a) Başkanlık Sisteminin Türkiye'ye Uygulanabilmesi İçin Geçerli Sebepler

Sosyo-ekonomik açıdan hızla küreselleşme eğiliminde bulunan dünyaya ayak uydurmaya çalışan ülkemiz gelişme bakımından da bir hız içindedir. Türkiye'nin idari noktasında hükümetin güçlü bir yürütmeye de ihtiyacı olacaktır. Bu bakımdan Türkiye'ye uygun olarak başkanlık sistemine geçişe ihtiyacı vardır.¹⁵⁴ Fakat bu anayasal değişimin gerçekleşmesinde hem siyasal hem de sosyo-kültürel olarak Türk demokrasi tarihine bakmak gerekiyor.

Türkiye'de demokrasi adına olan gelişmeler batıya göre daha fazladır. Bunu sebebi az önce de bahsettiğimiz gibi Türk siyasi hayatı sosyo-kültürel yapısının gereğidir. Batı demokrasilerinde Antik-GrekoRomen, kapitalizm, Hümanizm-Rönesans-Reform, Ulus olma, Hıristiyanlık ve Ulus-kültür gibi bir takım ortak değerler bulunmaktaydı. Fakat Türk milletinin tamamen bu unsurların dışında olduğunu unutmamak gerekir.¹⁵⁵

¹⁵³ Özbudun, Ergun, Demokrasiye Geçiş Sürecinde Anayasa Yapımı, Ankara, 1993, s.93

¹⁵⁴ Özkol, Adil, Çağdaş Parlamenter Demokrasilerde Kuvvetli İcra Eğilimi, A.Ü. , H.F.D. , c.26 , S.1 , 1969, s.43

¹⁵⁵ Ergün Aybars, Türkiye'de Demokrasi ve Fikir Kaynağı, Türkiye'de Demokrasi ve Demokrasini Kültürünün Gelişmesi, İzmir, 1990, s.8

Esasen ülkemiz başkanlık sistemine pek de yabancı değildir. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunda 1876 tarihli Kanun-i Esasi, ki bu anayasa ilk yazılı anayasamızdır. İcranın(yürütmenin) çalışma şekli olarak başkanlık sistemine benzemektedir. Osmanlı İmparatorluğunda padişah veraset yoluyla başa geliyordu. Başkanlık sisteminde ise devlet başkanı halk tarafından seçilerek başa getirilmektedir.¹⁵⁶ Hatta benzer bir uygulama cumhuriyetin ilk yıllarında görülmektedir. Hatırladığı gibi Rahmetli İsmet İnönü'nün milli şeflik dönemi, bakanlık sistemi ile hemen hemen aynı benzerlikteydi. Sosyo-kültürel açıdan ele aldığımızda 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğunun tarihinde başkanlık sistemine olan benzerlik ve Türk milletinin güçlü bir devlet kültürüne alışık olmasından dolayı başkanlık sisteminin diktatörlüğe dönüşeceğini savunanlar esasen Türk halkına ve dolayısıyla Türkiye'ye haksızlık etmiş olurlar. Hatta zaman zaman ordunun ülke genelinde yapmış olduğu ihtilalleri bile demokrasiye geçiş sürecinin geldiğini görünce kışlaya geri çekilmesini bilmişlerdir.¹⁵⁷ Yani askeri darbe yapanlar da demokrasiden yanadırlar. Böyle bir toplum nasıl olur da diktatörlüğü seçebilir? Fakat siyasi açıdan ele aldığımızda seçim sonuçları itibariyle oyların genel dağılımı yaklaşık olarak yüzde 65 sağ eğilimli seçmenin, yüzde 35 ise sol eğilimli seçmene aittir. Haliyle sol içerikli iktidarın hükümetin başına geçemeyeceği endişesiyle, başkanlık sistemine karşı çıkmaktadır.¹⁵⁸ Aslında ülkemizde 1924 yılında anayasa hazırlıkları sürecinde de başkanlık sistemine yönelik bir eğilim vardı.

1961 anayasasının başarısız olması nedeniyle bazı kesimler parlamenter sistemin bazı düzeltmelerle geliştirilmesini öneriyorlardı. Diğerleri ise uzun yıllardan beri parlamenter sistemin ülkemizde uygulandığını ve hem sosyal hem de siyasi açıdan ülkemize uygun olmadığını ve bu nedenle de yeni bir sisteme geçilmesini savunuyorlardı.¹⁵⁹

1960'dan 1980 yılına kadar geçen süreci yaşayanlar, sosyal ve siyasi olarak yaşananları bilmektedirler. Bu nedenle zaman zaman yazarlar ve milletvekilleri de

¹⁵⁶ Akın, İlhan, Kamu Hukuku, Beta, İstanbul, 1993, s.7

¹⁵⁷ Duverger, Maurice. Siyasal Partiler (çev. Ergun Özbudun) 1993 Ankara s.4

¹⁵⁸ Atilla Özer, a.g.e. s. 99

¹⁵⁹ Murat Yanık, a.g.e. s. 116

başkanlık sisteminin Türkiye'ye uyarlanması halinde siyasi bir istikrar olacağını ve gücünü parlamentodan değil de doğrudan halktan alan bir başkanın yani başkanlık sisteminin artık Türkiye'ye uyarlanması kaçınılmaz bir ihtiyaç olduğu görüşlerini söylemişler ve yazmışlar.¹⁶⁰

b) Başkanlık Sisteminin Uygulanmasından Çıkabilecek Sonuçlar

Uzun süredir Türkiye'de hükümet krizleri yaşanmaktadır. Bunun sebebi mevcut siyasi sistemimizdir. Halkı yönetecek olan başkan halk doğrudan kendi seçmelidir. Bu da başkanlık sistemi ile mümkündür. Halkın büyük desteğini alan (yüzde 50 fazlası) başkan hem tek hem de tam yetki ile hiç kimse işini bozmadan veya bozmadan görevini yürütecek bu sistemi denemekte fayda vardır. Başkanlık sistemi gereği bakan olan milletvekilleri, milletvekilliğinden istifa eder yada meclis dışından bakan veya bakanlar atanır.¹⁶¹ Ayrıca Türkiye'e başkanlık sistemi belediye yönetimlerinde uygulanmaktadır. Şehirlerdeki belediye başkanları halk tarafında seçilir ve tek yetkilidir. Kaldı ki büyük şehirlerimizin başta İstanbul, Ankara, İzmir ve diğer büyük iller gibi nüfusu milyonları aşmakta olan bu illerin yönetimi belediye başkanına aittir. Bunun aksine belediye başkanlık seçiminde doğrudan başkan değil de, belediye meclis üyelerini seçip, bu meclis üyeleri de kendi aralarında belediye başkanını seçseydiler o zaman halkın istediği değil, meclisin istediği başkan seçilmiş olurdu.¹⁶² Dolayısıyla siyasi istikrar olmayınca ekonomik istikrar da olmuyor. Bunu sağlamanın yolu, seçim sistemini değiştirerek başkanlık sistemine geçmektir. Türkiye'de genel anlamda bütünleşmeyi barışı ve huzuru sağlamak için Türkiye'deki her kamu, kurum ve kuruluşlarında yerel ve genel seçimlerde dar bölge iki turlu seçim sistemi uygulanması daha uygun olacaktır.¹⁶³ Ancak bu söylenenlerin aksini düşünüp başkanlık sistemi diktatörlüğü getirir mi? Devletin üniter yapısını bozar mı? Federasyon olur muyuz? Bu gibi olumsuz düşüncelere yer yok. Çünkü ikinci dünya savaşından sonra yeniden gelişme sürecin giren dünya ülkeleri ve Türkiye, ki o sırada cumhurbaşkanı Rahmetli İsmet İnönü'yü. Milli Şef olarak anılıyordu. Çok

¹⁶⁰ Mustafa Erdoğan, Başbakanlık Hükümeti mi, A.Ü.-S.B.F.D. , c.14, S.3/4 ,s.129

¹⁶¹ Mustafa Erdoğan, Başkanlık Sistemini Doğru Tartışmak, Liberal Düşünce, S.4

¹⁶² Turan Genç, Parlamenter Rejimin Bugünkü Manası Ve İşleyişi (İ.Ü.yayınları)İst. , No : 661

¹⁶³ Adil Özkol, Çağdaş Parlamenter Demokrasilerde Kuvvetli İcra Eğilimi, A.Ü.-H.F.D. , 1969 , c.26, S.1 , s.43

partili siyasi hayata geçeceğimizi söylemişti ve öyle de oldu. İspanyolların lideri Franco gibi dikta rejimini seçmedi. Atatürk'ün silah arkadaşı olan İsmet İnönü bu yolu seçmedi. Bundan sonra da hiçbir Türk dikta rejimini seçmez. Kaldı ki 27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 ihtilallerinden sonra ordumuz da tekrar demokrasiye geçişi sağlamıştır. Üniter devlet yapısı ile federasyon konusuna gelince her ülke içinde bulunduğu konumu en ince detayına kadar inceleyip değerlendirir.¹⁶⁴ Türkiye'de yaşayan halkın ortak çıkarlarının bir payda toplanması sonucu üniter yapının bozulmayıp federasyona geçilemeyeceği de gözlemlenebilir.¹⁶⁵ Tüm bu değişiklikler yapılırken elbette devletin sırtındaki fazla bürokratik işlerin alınarak hafifletilmesi, yani devletin işi olmayan bürokratik işlerle uğraşmaması, dolayısıyla ilgilenmesi gereken işlerle de daha iyi ilgilenmesini de sağlamak gerekiyor. Burada devletin küçüldüğünü düşünmek doğru değildir. Tam tersine devlet yapması gereken noktada büyüyecektir. Çünkü devlet küçük işlerle de uğraşırken asli görevleri olan iç ve dış güvenliğin sağlanması ve savunulması, adalet, ulusal ve uluslar arası ekonomide tedbirler ve iş istihdamı gibi konulara olan ilgisi ister istemez çok bürokratikliğin gereği bölünecektir. Devlet elini çektiği alanlarda belirli standartlar koyarak, işi yürütmek yerine kontrol eder. Devlet her zaman devlettir.¹⁶⁶ Bu açıdan bakıldığında, başkanlık sisteminin Türkiye'ye uyarlanması açısından önem burada ortaya çıkmaktadır.

¹⁶⁴ Tarık Zafer Tunaya , Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku (İ.Ü.yayınları) 1975 , İstanbul

¹⁶⁵ İter Turan , The Relevance of American Constitutionalism to Other Nations , A.Ü.-S.B.F.D. c.XLVI. , No 1, s.433

¹⁶⁶ Halil Şıvgın, Türkiye İçin Umut Krizden Çıkış Yeniden Yapılanma ve Başkanlık Sistemi, Ankara, 1997, s. 15

SONUÇ

Bu tez çalışmasında Başkanlık Sisteminin o günkü tarihi şartlar gereği krallık hükmünün sürdüğü Kara Avrupa'sında özgürlükçü yeni arayışlar içinde bulunan kişilerin sonucu olarak insan aklının bir ürünü olan Amerika Kıtasında hayatiyet kazanmış bir devlet yönetimi sistemidir. Bu nedenle de yaklaşık iki yüzyıldır Amerika'da kendine has toplumsal ve siyasi koşullarında etkisi ile örnek oluşturacak nitelikte bir sistem uygulanmaktadır.

Geçmişten bu güne kadar Dünya Devletleri'nin gündemini sürekli olarak meşgul eden hükümet sistemleri ve bunun arkasında sırasıyla ortaya çıkan bir çok sosyoekonomik sorunlar meydana gelmektedir. Dünyada çeşitli devlet rejimleri uygulanmış ve halen uygulanmaktadır. Bunlardan bazıları monark yapıya sahip olan başkanlık sistemleridir. Dualist yapıya sahip olan rejimlerden parlamenter sistemler ve ayrıca yıkılan otoriter ve totaliter rejimlerdir. Bunların içinden başkanlı sistemi kuvvetler ayrılığı prensibine , parlamenter sistem ise kuvvetler birliği prensibine dayanmaktadır.

Bu konuyla ilgili araştırma çalışması yapan siyasi tarihçiler ve siyaset bilimciler çeşitli hükümet sistemlerinin kullanılmasına yönelik araştırmalarda bulunmuşlardır. Zaman zaman karşılıklı eleştirilerde bulunurken özellikle başkanlı sisteminin monark bir yapı içinde zamanla otoriter bir rejime dönüşebileceğini savunanlar olabilir. Bunun çıkış noktasının devlet başkanının parlamentoyu fes etme yetkisinden kaynaklandığını düşünmek yanlıştır. Esasen bu durumun başkanlık sistemi ile örtüşmediğini belirtmek gerekir.

Hem başkanlık sisteminde hem de parlamenter sistemde hükümet organlarının toplumun genel iç yapısı ile bir uzlaşma içinde olmaları gerekmektedir fakat bu uzlaşım sadece toplumla bitmiyor . hükümetin kendi içindeki organları ile de kuvvetler ayrılığına göre denetim ve dengeleme prensibiyle bir uyum içinde çalışarak başarılı bir hükümet sergilenebilir oysa mevcut parlamenter sistemde kuvvetler birliği çerçevesinde hareket edilip yürütmenin hem yargı hem yasama

üzerindeki etkisi hem hükümet içinde hem de toplum içinde sosyoekonomik ve siyasi sorunlar getirmektedir.

İşte bu araştırmanın temel amaçlarından biri başkanlık sisteminin Türkiye'ye uyarlanması noktasında olumlu ve olumsuz yönlerini göstermektir. Örnek olarak devlet başkanının görev süresinin parlamenter sisteme göre sabit bir süre içinde olması daha olumlu ve tutarlı bir hükümet sergilemektedir, çünkü parlamenter sistemlerde hükümetlerin çoğu kez başarısız duruma düşüren koalisyonlar ve başbakanın görev süresinin anlaşmazlıklar neticesinde erken sona erebilmesi gibi olumsuzluklar bulunmaktadır.

Fakat şunu da belirtmekte fayda var. Başkanlık sisteminin doğduğu ülke olan Amerika'da coğrafik ve ekonomik şartların elverişli olması bu sistemi ve ülkeyi sosyal açıdan olumlu etkilemektedir. Böylece yasama ile yürütme arasında herhangi bir sorun yaşanmadan devlet hizmetleri yürütülerek çağın şartlarına uygun reformlar yapılmaktadır. Burada anlatılmak istenen , sistemin başarılı olmasında payı olan ülkesel ve toplumsal farklılıklar gibi birtakım özellikleri de göz önünde bulundurarak değerlendirmek gerekiyor .Bu açıdan Türkiye'deki mevcut parlamenter sistemin ülke yönetiminde hem siyasal hem de ekonomik açıdan devleti ve toplumu sürekli sıkıntıya sokmaktadır .Türkiye'nin tarihsel derinlikteki siyasi kültürünün başkanlık sistemine elverişli olduğu yapılan bu araştırma da belirtilmişti .

Türkiye'deki mevcut parlamenter sistemde başbakan Amerika Birleşik Devletleri'ndeki başkandan çok fazla yetkiye sahip olup bürokratik açıdan da geniş bir ağ içinde sıkışmaktadır. Bir başka önemli sorun da hükümetin çıkar ve baskı gruplarıyla doğrudan pazarlık içine girerek siyasal yatırım adına çıkar ilişkilerine girmesidir. Oysa başkanlık sisteminde yürütme parlamentodan bağımsızdır ve sabit görev süresi nedeniyle böyle pazarlıklara girmez. Dolayısıyla rant mücadelesi nedeniyle hükümet yetkililerinin etkisi zayıflatılmış özellikle sivil bürokrasi ve askeri bürokrasinin etkisi altında bırakılmıştır.

Sonuç olarak sadece parlamenter sistemin başkanlık sistemi ile değiştirilmesi başarılı bir hükümet sistemini beraberinde getirmez .Anayasada

yapılacak olan birtakım değişikliklerle birlikte mevcut parti ve seçim yasalarının da gözden geçirilerek değiştirilmesi gerekir .Çünkü parlamentonun kararları , millet vekillerinin salt kendi düşünceleri olmayıp , parti liderlerinin etkisinde kalınarak çıkarılan yasalardır.

Başkanlık sisteminin Türkiye 'de uygulanabilmesi için öncelikle yapılması gereken sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapıya sahip olan şartların hazırlanması ve Türk toplumunun da demokratik rejimi benimseyip anlamasıdır.

EKLER

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ANAYASASI

Biz Birleşik Devletler Halkı , daha mükemmel bir Birlik yaratmak,

adaleti sağlamak, ülke içinde huzur güvence altına almak, ortak

savunmayı gerçekleştirmek, genel refahı artırmak ve özgürlüğün

nimetlerini kendimize ve gelecek kuşaklara sağlamak için bu

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nı takdir ve tesis ediyoruz.

MADDE 1

Bölüm 1

YASAMA ORGANI

Bu yasanın sağladığı bütün yasama yetkileri, bir Senato ve Temsilciler Meclisi'nden oluşan Birleşik Devletler Kongresi'ne ait olacaktır.

Anayasanın ilk üç maddesi Birleşik Devletler hükümetinin yetkilerini üç ayrı organ arasında böler.

- 1) Kongre tarafından temsil edilen yasama
- 2) Başkan tarafından temsil edilen yürütme
- 3) Yüksek mahkeme tarafından temsil edilen yargı organı

Yetkilerin ayrılığı adı verilen bu ayrılmadan amaç, yönetimin herhangi bir organın gereğinden fazla güçlenmesini önlemektir. Birinci madde, Kongrenin yalnız yasama yapma gücüne sahip olduğunu söyler. Kongre bu yetkileri başka hiçbir kuruluşa veremez. Bununla birlikte yıllar boyunca Kongre tüzükler yapmak ve politikalarını uygulamaya koymak için çeşitli federal kuruluşlar oluşturulmuştur. Federal Ticaret Komisyonu, Tüketim Ürünleri Güvenlik Komisyonu ve Eyaletler arası Ticaret Komisyonu bunlar arasındadır.

İki Meclisi Kongre Anayasa Konvansiyonu'nun en önemli uzlaşmalarından biriydi. Konvansiyondaki küçük eyaletler, her eyalet için eşit sayıda temsilciyi öngören, New Jersey planını desteklediler. Daha büyük eyaletler ise nispi seçime dayanan Virginia Planı'na taraftardılar. Bir uzlaşma olarak bir meclis bir plana, diğeri öteki plana göre seçildi.

Bölüm 2

TEMSİLCİLER MECLİSİ

1) Temsilciler meclisi her eyaletin halkı tarafından iki yılda bir seçilen üyelerden oluşarak ve her eyaletteki seçmenler, eyalet yasama organının en kalabalık meclisinin üyelerini seçen seçmenlerde aranan niteliklere sahip olacaklardır.

Temsilciler Meclisi üyeleri iki yıllık bir süreç için seçilirler. Kadın yada erkek, eğer bir insan kendi eyalet yasama organının “ en kalabalık meclisi” için oy kullanma hakkına sahipse o insan Kongre üyeleri için de oy kullanma hakkına sahiptir. “En kalabalık meclis” üyesi en çok olan meclistir. Nebraska dışında bütün eyaletler iki meclisli Yasama Organına sahiptirler. Eyalet Yasama Meclisleri için kimin oy kullanabileceği konusu Anayasa ve 1965 tarihli Oy Kullanma Hakkı Yasası gibi federal yasaların sınırları ile bağlı olmak üzere tamamen eyalete aittir. 15, 19, 24, ve 26. değişiklikler eyaletlerin bir vatandaşın ırk, cinsiyet yada bir vergiyi ödememesi, yada en az 18 yaşında ise, yaşı nedeniyle oy kullanma hakkından mahrum edilmesini yada bu hakkı kısıtlamalarını yasaklar.

2)Yirmi beş yaşına basmamış, yedi yıldan beri Birleşik Devletler vatandaşı olmayan ve seçildiği zaman seçildiği eyalette oturmakta olmayan bir kimse temsilci olamaz

Anayasal sınırlarla bağlı olmak üzere yasal oturma koşullarına her eyaletin kendisi karar verir. Çoğu temsilciler yalnız o eyalette değil, aynı zamanda kendi seçim bölgelerinde de otururlar.

3) Temsilciler ve doğrudan alınan vergiler, bu Birliğe dahil eyaletler arasında Bir süre için mükellef olanlar dahil, vergi alınmayan Kızılderililer hariç, bütün özgür kişilere, öteki kişilerin tamamının beşte üçünün eklenmesi ile saptanacak) kendi nüfuslarına göre dağıtılacaktır. Bilfiil sayım Birleşik Devletler Kongresi'nin ilk toplantısından sonra üç yıl içinde ve ondan sonra her on yılda bir yasanın öngördüğü şekilde yapılacaktır. Temsilci sayısı her 30.000 kişiye bir temsilciden fazla olmayacak, fakat her eyaletin en az bir temsilcisi bulunacaktır; ve böyle bir sayım yapıncaya kadar New Hampshire eyaleti 3, Massachusetts 8,

Rhode Island ve Providence Plantations 1, Connecticut 5, New York 6, New Jersey 4, Pennsylvania 8, Delaware 1, Maryland 6, Virginia 10, Kuzey Carolina 5, ve Georgia 3 temsilci seçme hakkına sahip olacaktır.

Bu maddenin uygulanması, hem yasa değişiklikleri hem de yeni koşullar nedeniyle çok değişmiştir. Şimdi yalnız üç şey sağlamaktadır.

- 1) Her eyalete verilen temsilci sayısı
- 2) Kongre, Birleşik Devletler halkının her on yılda bir sayılmasını sağlamalıdır.
- 3) Her eyalet en az bir temsilciye sahip olacaktır.

“Ve doğrudan vergiler” sözcükleri insan başına, değişmez miktar vergi ve emlak vergisi demektir. 16. değişiklik, Kongreye bir insandan yaşadığı eyaletin nüfusuna göre değil, kişinin kendi gelirine göre vergi alma hakkını veriyor. Fakat deyim nüfus oranına göre eyaletler arasında bölüştürülecek olan verginin dışında herhangi bir doğrudan vergileme şeklini Kongreye hala yasaklamaktadır.

“Bütün diğer insanların beşte üçü” deyiminde ***“öteki kişiler”*** Zenci köleler anlamını taşımaktaydı. Artık köle olmadığına göre, paragrafın bu kısmının bir anlamı kalmamıştır.

Her 30.000 kişiye bir taneden fazla temsilci olmayacağı koşulunun artık bir değeri yoktur. Çünkü, şimdi yaklaşık 519.000 kişiye bir temsilci düşmektedir. 1929’da Kongre toplam temsilci sayısını 435 olarak saptamıştı.

4) Her hangi eyaletin temsilinde boşalmalar olması halinde, eyaletin yürütme organı bu boş yerlerin doldurulması için seçim yapılmasını emredecektir.

Eğer boş yer Temsilciler Meclisinde ise, bunu doldurmak için eyalet valisi özel bir seçim çağrısında bulunmalıdır. Bununla birlikte, eğer normal seçim tarihi yakın ise vali özel bir seçim çağrısında bulunmak yerine o yerin boş kalmasına izin verebilir.

5) Temsilciler Meclisi kendi başkanını ve diğer görevlileri seçecektir ;ve görevi kötüye kullanmakla suçlama yetkisi yalnız Temsilciler Meclisi’nin

olacaktır.

Temsilciler Meclisi'nin toplantılarını yönetmek üzere bir başkan seçer. Bir yetkiliyi görevini kötüye kullanmakla suçlama yetkisi yalnız temsilciler Meclisi'nindir.

Bölüm 3

SENATO

1) Birleşik Devletler Senatosu, her eyalet (Yasama Meclisi) tarafından Altı yıl için seçilecek ikişer senato üyesinden oluşacak ; ve her senatörün bir oyu bulunacaktır.

Anayasa ilk önce her eyalet yasama meclisinin iki senatör seçmesini sağladı. 17. değişiklik her eyalette seçmenlerin kendi senatörlerini seçmelerine izin vererek bu kuralı değiştirdi.

2) İlk seçimi izleyen ,ilk toplantılardan hemen sonra, Senato üyeleri olabildiğince eşit üç gruba ayrılacaklardır. Birinci gruptaki senatörlerin yerleri ikinci yılın sona ermesi ile boşalacaktır. İkinci grubun yerleri dört yılın sonunda ve üçüncü grubun yerleri de altıncı yılın sonunda boşalacak ve böylece her iki yılda bir üyelerin üçte biri seçilecektir; [herhangi bir eyaletin yasama meclisi tatilde iken, istifa ya da başka bir nedenle bir yer boşalırsa, o eyaletin yürütme organı yasama meclisinin toplanmasına kadar geçici atama yapacak ve meclis toplandığında da boş yeri dolduracaktır.]

Senatörler altı yıl için seçilir. Her iki yılda bir, senatörlerin üçte biri yenilenir ve üçte ikisi göreve devam eder. Bu düzenleme, üyelerinin tamamı her iki yılda bir yeniden seçilen Temsilciler Meclisi'nden farklı olarak Senatoyu süregelen bir kuruluş haline getirir. 17nci Değişiklik boşalan yerlerin doldurulması yöntemini değiştirmiştir. Halk yeni bir Senatör seçinceye kadar vali bir kişi atayacaktır.

(3) Otuz yaşını doldurmamış, dokuz yıldan beri Birleşik Devletler vatandaşı

olmayan ve seçildiği zaman, seçildiği eyalette oturur olmayan herhangi bir kimse senatör olamaz.

1806 yılında, Kentucky'li Henry Clay Senato'da süresi dolmamış bir yeri doldurmak üzere atanmıştı. Asgari yaş sınırından bir kaç ay daha küçüktü ve 29 yaşındaydı, fakat hiç kimse bu atamaya karşı çıkmadı. 1793 yılında, Albert Gallatin Pennsylvania'dan Senato'ya seçildi. Fakat dokuz yıldır vatandaş olmadığı için görevi alması engellendi.

(4) Birleşik Devletler Başkan Yardımcısı Senato başkanı olacak, ancak oylar eşit dağıtmadığı sürece oy hakkı olmayacaktır.

Başkan Yardımcısı Senato başkanı olarak görev yapar. Ancak verilen oylar eşit çıktığı zaman oy kullanır. Başkan Yardımcısının eşitliği bozma yetkisi önemli olabilir. Örneğin, 1789'da Başkan Yardımcısı John Adams'ın verdiği oy, Başkana, Senatonun onayını almadan Kabine üyelerini görevden alma yetkisi sağlamıştır.

(5) Senato, diğer görevlilerini ve Başkan Yardımcısının yokluğunda ya da o Birleşik Devletler Başkanlığı görevini yürüttüğü sırada yerini alacak geçici bir Başkanı seçecektir.

Senato, Başkan Yardımcısı bulunmadığı zaman toplantıları yönetecek geçici bir başkan seçer.

(6) Suçlanan federal görevlileri yargulamaya yetkili tek makam Senato'dur. Bu amaçla toplandıklarında, Senato üyeleri ya yemin etmiş, ya da yeminli bir beyanın yerine geçen yeminsiz beyanda bulunmuş olacaktırlar. Birleşik Devletler Başkanı yargılandığında, Yüksek Mahkeme Başkanı oturuma başkanlık edecektir: ve mevcut üyelerin üçte ikisinin kararı olmadan hiçbir kişinin suçluluğuna karar verilemeyecektir.

Bir Başkan yargılandığında Senato'ya Başkan Yardımcısı yerine Yüksek Mahkeme Başkanı'nın başkanlık etmesi koşulunun nedeni belki de Başkan suçlu bulunduğu zaman Başkan Yardımcısı'nın Başkanlık görevini yüklenmesi olacaktır. "Yemin etmiş ya da yeminli bir beyanın yerine geçen yeminsiz beyanda bulunmuş

olmak" deyimi, suçlanan federal görevlinin yargılanmasında Senatörlerin tıpkı normal bir mahkemede dava sırasında jüri üyeleri gibi yeminli olmaları anlamını taşımaktadır.

7) Suçlanan federal görevli davalarında verilecek karar görevden alma ve Birleşik Devletler hizmetinde, güven isteyen, fahri ya da ücretli bir görev için yetkisiz görülmekten öteye gidemez; fakat suçlu bulunan taraf, yasa uyarınca, yine de iddianame konusu olabilir, hakkında dava açılabilir, yargılanabilir ve cezalandırılabilir.

Suçlanan kişi suçlu bulunursa, kadın ya da erkek o kişi görevden alınır ve bir daha federal bir görevde çalışamaz. Senato başka bir ceza veremez, fakat o kişi normal mahkemelerde de yargılanabilir. Senato, tümü yargıç olmak üzere, yalnız beş kişiyi suçlu bulmuştur. Bu kişiler görevden alınmışlar, fakat hiçbiri başka bir mahkemede yargılanmamıştır.

Bölüm 4

KONGRENİN ÖRGÜTLENİŞİ

1) Senato ve Temsilciler Meclisi Üyeleri için yapılacak seçimlerin zamanı, yeri ve ne şekilde olacağı her eyalette o eyaletin yasama meclisleri tarafından saptanacaktır; ancak, Kongre, [Senato üyelerinin seçim yerleri dışında,] yasa uyarınca bu tür kurallar koyabilir ya da bunları değiştirebilir.

Senatörleri eyalet yasama meclisleri seçtiği sürece, seçim yerinin saptanmasını Kongreye bırakmak doğru olmayacaktı. Bu, eyalet başkentinin nerede olacağını belirleme yetkisini Kongreye vermek demek olacaktı. "Senato üyelerinin seçim yerleri dışında" sözcükleri 17nci Değişiklik ile iptal edilmiştir.

2) Kongre her yıl en az bir kere toplanacak ve bir yasa ile başka bir gün saptanmamışsa, [bu toplantı Aralık ayının ilk Pazartesi günü olacaktır.]

Avrupa'da hükümdarlar, sadece toplantıya çağırılmamakla, parlamentoların toplanmasını, bazı kere yıllarca engelleyebilirlerdi. Birleşik Devletler Kongresi'nin her yıl en az bir kere toplanması koşulunun nedeni budur. 20nci Değişiklik oturumun açılış tarihini, Kongre yasa ile başka tarih saptamadığı takdirde, 3 Ocak olarak değiştirdi.

Bölüm 5

1) Her meclis, kendi üyelerinin seçilmesi, seçim sonuçları ve nitelikleri

konusunda hakem olacak ve her mecliste bir çoğunluk çalışmaları yürütecek yeter sayıyı oluşturacaktır; fakat daha az sayıda üye toplantıyı bir günden diğerine erteleyebilecek ve her meclisin kabul edeceği şekilde ve koyacağı cezalar uyarınca toplantıda bulunmayanları devama zorlama yetkisine sahip olabilecektir.

Her meclis kendi üyelerinin yasal niteliklere sahip olup olmadığını ve dürüst bir şekilde seçilip seçilmediğini saptar. Üyelerinin nitelikleri konusunda bir yargıya varırken her meclis yalnız Anayasada belirtilen yaş, vatandaşlık ve oturma koşullarını inceleyebilir. Bununla birlikte bir üyenin üyelikten çıkarılması önergesi görüşülürken Kongrenin iki meclisi de onun göreve uygun olup olmadığı açısından başka husustan dikkate alabilir. Yetersayı çalışmaları sürdürmeğe yeter büyüklükte bir grup demektir. Yetersayıda bir grup oylamaya geldiği sürece, müzakere ve görüşmeler yetersayı olmadan da yürütülebilir.

2) Her meclis kendi iç tüzüğünü yapabilir, düzeni bozucu davranış nedeniyle üyelerini cezalandırabilir ve üçte iki çoğunlukla, bir üyenin ihracına karar verebilir.

Her iki meclis de üçte iki çoğunlukla bir üyesini ihraç edebilir. Her meclis kendi iç tüzüğünü yapar. Örneğin, Temsilciler Meclisi çalışmaları hızlandırmak için müzakere sürelerini sıkı bir şekilde sınırlar. Senatoda müzakereleri sona erdirmek çok daha zordur. Senato müzakereye son verme kararını almadığı sürece, bir Senato üyesi istediği kadar konuşabilir. Birçok konuda müzakereye son verme kararı için 60 oy, ya da Senato üyeleri toplamının beşte üçünün oyu gerekebilir.

3) Her meclis kendi görüşmelerinin tutanaklarını tutacak ve gizli kalmasını uygun gördüğü bölümlerin dışında, bunları zaman zaman yayınlayacaktır; ve her iki mecliste de üyelerin herhangi bir konudaki olumlu ya da olumsuz oyları, hazır bulunan üyelerden beşte birinin isteği üzerine tutanağa geçirilecektir.

Temsilciler Meclisi Tutanakları ve Senato Tutanakları her Kongre oturumunun sonunda yayınlanır. Bu Tutanaklar dönem süresince ele alınmış bütün yasalara ve kararları ve verilmiş her oyu sıralar. Başkanın Kongreye gönderdiği bütün mesajlar da buna dahildir. Tutanaklar Anayasanın gerektirdiği tek yayındır ve

bunlar Kongre müzakerelerinin resmi belgeleri olarak kabul edilir.

4) Kongrenin toplantı halinde olduğu sırada, meclislerden hiç biri diğerinin onayı olmadan görüşmelerine üç günden fazla ara vermeyecek ve her iki meclisin toplandığı yerden başka bir yerde toplanmayacaktır.

Bölüm 6

1) Senato ve Temsilciler Meclisi üyeleri hizmetleri karşılığı, yasa ile tayin edilen ve Birleşik Devletler hazinesi tarafından ödenecek bir ödenek alacaklardır. Üyeler, Devlete ihanet, ağır suç ve kamu güvenliğini ihlal dışında, kendi meclislerinin toplantılarına katıldıkları sırada, ya da bu toplantılara gider ve bunlardan gelirken hiç bir şekilde tutuklanmayacaklardır; ve meclislerden herhangi birinde yaptıkları konuşma ve tartışmalar nedeniyle başka bir yerde sorguya çekilmeyeceklerdir.

Kongre toplantılarına gidip gelirken dokunulmazlık (tutuklanmama) hakkının bugün için pek önemi yoktur. Herkes gibi Kongre üyeleri de yasaya aykırı hareket etmekten tutuklanabilir, yargılanabilir, suçlu bulunabilir ve hapsedilebilirler.

Kongre üyelerinin, yazı ve sözle iftiraya karşı dokunulmazlıkları, hâlâ önemlidir. Yazılı iftira, bir insanın itibarına zarar veren, doğru olmayan, yazılı beyandır. Sözlü iftira ise aynı eylemin sözle yapılmasıdır. Konuşma ve tartışma maddesi uyarınca dokunulmazlık ta, Kongre üyelerinin haklarında dava açılabileceği korkusunu taşımadan, Kongre çalışmaları ile ilgili olarak istediklerini söyleyebilmeleridir. Bu dokunulmazlık, üyelerin oturumlarda, resmi bir raporda, ya da oylamada söylediklerini kapsamaktadır.

2) Seçilmiş olduğu görev süresi içinde hiçbir Senato ya da Temsilciler Meclisi üyesi, bu süre içinde kurulan ya da ücreti bu süre içinde artırılan ve Birleşik Devletler yetkisindeki sivil bir göreve atanmayacaktır; ve Birleşik Devletlere ait bir görevde bulunan herhangi bir kimse bu görevi sürdürdüğü sürece meclislerden herhangi birine üye olmayacaktır.

Bu koşullar, Kongre üyelerinin, daha sonra atanabilecekleri işler yaratmalarını ya da Kongre üyesi iken gelecekte yapmayı ümit ettikleri işlerde ücretleri artırmalarını ve diğer hükümet dairelerinde görev almalarını engellemektedir.

1909 yılında, Senatör Philander C. Knox dışişleri bakanı olmak için Senatodan istifa etti. Fakat dışişleri bakanının aylığı Knox'un senatörlük görev süresi içinde artırılmıştı. Knox'un bu makamı kabul edebilmesi için, Kongre Knox'un Senato'da tamamlamadığı görev süresinin sonuna kadar maaş artışını durdurdu.

Bölüm 7

1) Gelirleri arttırmaya yönelik bütün yasa tasarıları Temsilciler Meclisi'nde hazırlanacaktır; fakat Senato diğer yasa tasarılarında olduğu gibi değişiklik önerebilir ya da tasarıları aynen kabul edebilir.

Vergi yasa tasarıları Temsilciler Meclisi'nden kaynaklanmalıdır. Vergi yasalarının, yasama organının alt meclisinden kaynaklanması bir İngiliz geleneğinden gelmektedir. Orada, alt meclis --Avam Kamarası-- halkın isteklerini belki daha iyi yansıtıyor, çünkü buradaki üyeleri halk seçiyor. Üst meclisin, Lordlar Kamarasının üyelerini onlar seçmiyor. 17 nci Değişikliğin kabulünden bu yana Birleşik Devletler'de bu kuralın pek önemi yok çünkü hem Senato hem de Temsilciler Meclisi üyelerini halk seçiyor. Buna ek olarak, Senato bir vergi yasa tasarısını, tümünü yeniden yazma derecesinde değiştirebilir.

2) Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından kabul edilen her yasa tasarısı, yasalasmadan önce, Birleşik Devletler Başkanı'na sunulacaktır; eğer Başkan uygun görürse bunu imzalayacaktır, fakat uygun görmezse itirazları ile birlikte bunu kaynaklandığı meclise geri gönderecektir; bu meclis, genel olarak, itirazları tutanaklara geçirecek ve yasa tasarısını yemden görüşecektir. Yeniden görüşme sonunda yasa tasarısı o meclisin üçte ikisi tarafından kabul edilirse, (asan, itirazlarla birlikte yeniden görüşülmesi için öteki meclise gönderilecektir. Yasa tasarısı bu meclisin de üçte ikisi tarafından kabul edildiğinde yasalacaktır.

Fakat bütün bu gibi hallerde her iki meclisteki oylar evet ve hayır olarak saptanacak ve tasarının lehinde ve aleyhinde olan kişilerin adları her meclisin tutanaklarını geçecektir. Başkan bir yasa tasarısını, kendisine sunulduğundan başlayarak on gün içinde (Pazar günleri hariç) geri göndermezse, Kongre de tatile girerek yasanın geri dönüşünü engellemezse, tasarı Başkan tarafından imzalanmış gibi yasalaşacak, aksi takdirde yasalaşmayacaktır.

Kongrede kabul edilen bir yasa tasarısı imza için Başkana gönderilir. Başkan yasa tasarısını uygun görmezse, bu, itirazlarla birlikte, Pazar günleri hariç, on gün içinde Kongreye geri gönderilmelidir. Bu harekete veto denir. Başkanın vetosuna karşın, Kongre yasayı, her meclisin hazır bulunan üye sayısının üçte ikisinin oyu ile kabul edebilir. Başkan imzalamadan ve yalnızca on günlük süreyi geçirerek te bir tasarının yasalaşmasını sağlayabilir. Ancak bir Kongre döneminin son on günü içinde Başkana gönderilen bir yasa tasarısı, imzalanmadığı takdirde, yasalaşamaz. Eğer Başkanın beğenmediği bir yasa tasarısı, dönemin sonuna yakın bir zamanda Başkana ulaşırsa, tasarı imzalanmamış olarak tutulabilir. Kongre tatile girdiğinde yasa düşer. Bu uygulamaya cep vetosu denir. Bu, bir yasa tasarısını yetersiz bulan fakat açıkça veto etmek istemeyen Başkanlar tarafından kullanılır.

3) (Döneme son verme konusu dışında) Senato ile Temsilciler Meclisi'nin karar birliğini gerektiren her emir, karar, ya da oylama, Birleşik Devletler Başkanı'na sunulacak ve bunlar yürürlüğe girmeden Başkan tarafından onaylanacak, ya da Başkanın uygun bulmaması, halinde, bir yasa tasarısına uygulanan kural ve sınırlamalar uyarınca, Senato ve Temsilciler Meclisi'nin üçte ikisi tarafından yeniden kabul edilecektir.

Bölüm 8

KONGREYE VERİLEN YETKİLER

Kongre aşağıdaki yetkilere sahip olacaktır:

1) Vergi, harç, gümrük resmi, üretim ve tüketim vergisi koymak ve toplamak, kamu borçlarını ödemek ve Birleşik Devletler'in ortak savunma ve

genel refahım sağlamak; ancak Birleşik Devletler'in tümünde tek gümrük resmi, üretim ve tüketim vergisi uygulanacaktır;

Gümrük resmi, Birleşik Devletlere giren mallardan alınan vergilerdir. Üretim ve tüketim vergileri satış, kullanım ya da üretim ve bazı hallerde de ticari işlemler ya da imtiyazlardan alınan vergilerdir. Harç, gümrük resimleri ile üretim ve tüketim vergilerinin dahil olduğu genel bir vergi terimidir.

2) Birleşik Devletler adına borç almak;

3) Yabancı ülkelerle ve bir çok eyalet arasında ve Kızılderili kabilelerle ticareti, düzenlemek;

Ticaret Maddesi olarak adlandırılan bu bölüm Kongreye en önemli yetkilerinden bir kısmını sağlar. Yüksek Mahkeme *ticareti* yalnız alış veriş değil, aynı zamanda her tür ticarî faaliyet olarak yorumlamıştır. "Bir çok eyalet arasında" ticarete genellikle *eyaletler arası ticaret* denir. Yüksek Mahkeme eyaletler arası ticaretin yalnız eyalet sınırlarının öbür tarafında alış verişi değil, aynı zamanda birden fazla eyaletteki ticareti etkileyen herhangi bir faaliyeti de içerdiği yolunda karar vermiştir. Mahkeme *düzenleme* sözcüğünü *teşvik, geliştirmek, korumak, yasaklamak* ya da *sınırlamak* anlamında yorumlamıştır. Sonuç olarak, Kongre, su yollarını düzeltmek, hava güvenliği önlemlerini uygulamak ve bazı malların eyaletler arası taşınmasını yasaklamak için yasalar çıkarabilir ve fon sağlayabilir. İnsanların, trenlerin, hisse senedi ve tahvil hareketlerini ve hatta televizyon yayınlarının dağılımını düzenleyebilir. Kongre, eyalet sınırını geçerek eyalet ya da yerel polisten kaçmayı federal suç olarak nitelemiştir. Kongre aynı zamanda eyaletler arası tesisler işleten ya da eyaletler arası yolculara hizmet veren kişilerin ırk nedeniyle müşterilerine haksız davranmalarını yasaklamıştır.

4) Birleşik Devletlerin tümünde, uyrukluğu kabul için tek kural ve iflaslar konusunda tek yasa koymak;

5) Madeni para basmak ve bunun değerini ve yabancı paraların değerini düzenlemek ve ağırlık ve ölçü standardını saptamak;

Kongrenin ticareti düzenlemesine ve borç para almasına izin veren bu bölüm ile Kongre, ulusal bankalar açmak için izin verme ve federal karşılıklar sistemini kurmak hakkını sağlıyor.

6) Birleşik Devletlerin tahvillerini ve kullanılan madenî parasını taklit edenlerin cezalandırılmasını sağlamak,

Tahvil, devlet tahvilidir.

7) Postane ve posta yolları yapmak;

8) Yazarlara ve yeni buluşlar ortaya koyanlara, sınırlı bir süre için, yazıları ve buluşları üzerinde yalnız onlara hak tanıyarak bilim ve yararlı sanatların gelişmesini teşvik etmek;

Bu kural uyarınca fotoğraf ve filmler de telif hakkına sahip olabilir.

9) Yüksek Mahkemeden daha küçük mahkemeler oluşturmak;

"Yüksek Mahkemeden daha küçük" federal mahkemelere örnekler arasında Birleşik Devletler bölge mahkemeleri ile Birleşik Devletler Temyiz Mahkemeleri vardır.

10) Açık denizlerde korsanlığı ve işlenen ağır suçları ve devletler hukukuna ay km hareketleri tanımlamak ve bunları cezalandırmak;

Denizde işlenen suçları yargılama yetkisi eyaletlerden çok Kongreye aittir.

11) Savaş ilan etmek, savaş zamanında düşman gemilerini avlama ve karşılıklıta bulunma konusunda yetki mektupları vermek ve karada ve sularda ele geçirilenlerle ilgili kuralları koymak;

Yalnız Kongre savaş ilan edebilir. Bununla birlikte, Başkomutan olarak Başkan, Kongre savaş ilan etmeden, Birleşik Devletler'i savaflara sokmuştur. Kore Savaşı (1950-1953) ve Vietnam Savaşı (1957-1975) ilan edilmemiş savaflar arasındadır. Düşman gemilerini avlama ve karşılıklıta bulunma konusunda yetki mektupları, özel gemilere, düşman gemilerine saldırma yetkisi veren belgelerdir.

12) Ordular teşkil etmek ve bunları beslemek; ancak bu kullanım için yapılacak para tahsisi iki yıldan daha uzun bir süre için olmayacaktır;

13) Bir deniz gücü kurup bunu sürdürmek;

14) Hükümet için kurallar ve kara ve deniz kuvvetleri için yönetmelikler yapmak;

15) Birliğin yasalarını yürürlüğe koymak, isyanları bastırmak ve istilaları geri püskürtmek üzere milis kuvvetlerinin göreve çağrılmasını sağlamak;

Kongre, bir istila ya da isyan (ayaklanma) durumunun olup olmadığına karar verme hakkını Başkan'a vermiştir. Bu gibi hallerde, Başkan Ulusal Muhafızlar'ı göreve çağırabilir.

16) Milis kuvvetlerinin örgütlenmesi, donatımı ve disiplin kazandırılması, subayların atanması ile milis kuvvetlerinin Kongre tarafından saptanan kurallara göre eğitimi yetkisi eyaletlere bırakılmak üzere, bu milis kuvvetlerinin Birleşik Devletler hizmetinde kullanılacak bölümüne emir ve komuta sağlamak,

Federal hükümet, Ulusal Muhafızlar olarak da bilinen milis kuvvetlerinin bulundurulmasında eyaletlere yardım eder. 1916 yılına kadar milis kuvvetleri

tamamen eyaletlerin denetimindeydi. O yıl, Ulusal Savunma Yasası milis kuvvetine fon ve bu kuvvetin bazı koşullarda ulusal hizmete çağrılmasını sağladı.

17) Belirli eyaletlerin vermesi ve Kongre'nin kabulü ile Birleşik Devletler hükümetinin başkenti olacak (10 mil kareyi aşmayacak) bölgede her hususta özel yasama yetkisini kullanmak ve eyalet yasama meclisinin rızası ile o eyalette yapılacak kaleler, cephane depoları, askeri donatım depoları, tersaneler ve diğer gerekli binalar için satın alınan yerler üzerinde aynı yetkiye sahip olmak; - Ve

Bu bölüm Kongre'yi yalnız District of Columbia için değil, aynı zamanda müstahkem mevkiiler, deniz üsleri, askeri donatım depoları, ve diğer federal tesislerin ve binaların bulunduğu federal mülkler için tek yasama kuruluşu yapmaktadır.

18) Daha önce belirtilmiş olan yetkilerin ve bu Anayasa ile Birleşik Devletler hükümetine, ya da bu hükümetin herhangi bir dairesine ya da görevlisine verilmiş bütün diğer yetkilerin yerine getirilmesi için gerekli ve uygun bütün yasaları yapmak.

Bu bölüm, ünlü "gerekli ve uygun" bendi sayesinde, Kongre'nin Anayasa'da kesin bir şekilde belirtilmemiş bir çok konuya eğilmesini sağlıyor. Zaman değiştikçe, Kongre Anayasa'da küçük değişikliklerle gerekli yasaları çıkarabilmiştir. Bu esneklik, Anayasa'nın neden en eski yazılı anayasalardan biri olduğunun anlaşılmasına yardım ediyor.

Bölüm 9

KONGREYE YASAKLANAN YETKİLER

1) Şimdi varolan eyaletlerden herhangi birinin kabulünü uygun bulduğu kişilerin göç etmeleri ya da bunların ülkeye getirilmesi binsekizyüzsekiz yılından önce Kongre tarafından yasaklanmayacak, ancak, ülkeye bu şekilde getirilenlerden, insan başına on doları geçmeyecek bir vergi ya da harç alınabilecektir.

Bu paragraf esir ticaretini ima ediyor. K le sahipleri kadar esir ticareti yapanlar da, ülkeye Afrikalı k le getirilmesinin Kongre tarafından 1808 yılından önce engellenmeyeceğinden emin olmak istiyorlardı. O yıl. Kongre, esir ithal edilmesini yasakladı.

2) İsyân ya da istila halinde kamu güvenliğı gerektirmedikçe Habeas Corpus emri ayrıcalığı askıya alınmayacaktır.

Habeas Corpus emri, ilgilileri, ellerindeki tutukluyu mahkemeye çıkarmaya  ağırân adlı bir emirdir. İlgililer ellerindeki tutuklunun neden kısıtlandığını mahkemede anlatmak zorundadırlar. Eğer anlattıkları tatmin edici olmazsa, hakim tutuklunun serbest bırakılmasını emredebilir.

3) İhanet ve kanun dışı ilan edilme sonucu olarak, bir kişinin mallarının tümüne el konması ve vatandaşlık haklarının tümünü yitirmesine iliŐkin yasa ile  nceyi kapsayan yasa çıkarılmayacaktır.

Burada tanımlanan yasa bir yasama meclisinin, bir kişinin yargılanmadan cezalandırılması için çıkardığı yasadır. * nceyi kapsayan yasa* ise, yapıldığında yasa dışı olmayan bir hareket için cezayı öngören bir yasadır.

4) Yukarıda açıkça belirtilen nüfus sayımı ile orantılı olmadığı ve sayılanlar gerektirmediğı taktirde baş vergisi ya da başka bir doğrudan vergi alınmayacaktır.

Baş vergisi herkesten eşit bir Şekilde alınan bir vergidir. Buna *oy kullanma vergisi* de denir. Yüksek Mahkeme bu bölümün bir gelir vergisini de yasakladığına karar vermiŐti, fakat 16 ncı Değişiklik mahkemenin kararını iptal etti.

5) Eyaletlerden herhangi birinden ihraç edilen mallardan vergi ya da gümrük resmi alınmayacaktır.

Bu cümlede, *ihraç edilen*, başka eyaletlere ya da yabancı ülkelere gönderilen anlamına geliyor. Güney eyaletleri, yeni hükümetin yapacakları ihracat üzerine vergi koyacağı ve bu nedenle de ekonomilerinin zarar göreceğinden korkuyorlardı. Bu cümle, böyle bir vergiyi yasaklıyor. Bununla birlikte, Kongre bazı malların ihraç edilmesini yasaklayabilir ya da bunların gönderilme koşullarını düzenleyebilir.

6) Bir ticaret yönetmeliği ya da gelire bağlı olarak bir eyalet limanlarına diğer eyalet limanlarına oranla bir tercih tanınmayacak; bir eyaletten gelen ya da bir eyalete giden gemiler başka bir eyalet limanına girmek, yükünü boşaltmak, ya da gümrük resmi ödemek zorunda olmayacaktır.

Kongre, bir eyaleti başka bir eyalete oranla kayıran ticaret yasaları çıkaramaz. Bir eyaletten başka bir eyalete giden gemiler bunun için vergi ödemek zorunda değildir.

7) Yasanın verdiği harcama yetkileri olmadan hazineden para çekilmeyecek ve zaman zaman kamu gelir ve giderlerinin düzenli bir raporu yayınlanacaktır.

Hükümet parası, Kongre'nin rızası olmadan harcanamaz. Kongre zaman zaman bir malî bilanço yayınlamalıdır. Her bir madde için gerekli sarf yetkisini ayrı ayrı vermek zaman alacağından Kongre çoğu programlara toplu bir miktar için harcama yetkisi verir.

8) Birleşik Devletler tarafından hiç bir asalet unvanı verilmeyecek; ve resmi ya da fahri bir görevde olan hiç kimsenin, Kongrenin izni olmadan, hiç bir biçimde herhangi bir kral, prens, ya da yabancı devletten herhangi bir hediyeye, hizmeti karşılığı para, görev ya da unvan kabul etmeyecektir.

Kongre herhangi bir kişiye kontes ya da dük gibi bir asalet unvanı veremez. Federal görevliler Kongrenin rızası olmadan yabancı bir ülkeden bir hediye, görev, para, ya da unvan kabul edemez.

Bölüm 10

EYALETLERE YASAKLANAN YETKİLER

1) Hiç bir eyalet herhangi bir antlaşma, ittifak, ya da konfederasyon anlaşması yapmayacak; düşman gemilerine saldırı izni vermeyecek; para gibi kullanılan senet çıkarmayacak; borç ödemek için altın ve gümüş paradan başka bir şeyi teklif etmeyecek; ağır suç ya da ihanet suçları nedeniyle yargılanmadan cezalandırma ve mahkumun bütün mallarına el koyma kararı almayacak, önceyi kapsayan, ya da sözleşmelerin bağlayıcılığını bozan bir yasa çıkarmayacak, ya da herhangi bir asalet unvanı vermeyecektir.

2) Hiç bir eyalet, kendi denetim yasalarını uygulamak için kesinlikle gerekli olan dışında ve Kongre'nin rızası olmadan, ithalat ya da ihracat üzerine herhangi bir vergi ya da resim koymayacak; ve herhangi bir eyaletin ithalat ve ihracata koyacağı bütün vergi ve resimlerin net tutarı Birleşik Devletler hazinesine ait olacaktır; ve bu gibi bütün yasalar Kongrenin inceleme ve denetimine tabi olacaktır.

Kongrenin rızası olmaksızın, bir eyalet, denetimini karşılayacak küçük bir ücret dışında, eyalete giren ya da çıkan mallara vergi koyamaz. Eyaletlerarası ticarete konan verginin sağladığı kazanç federal hükümete gider.

3) Hiç bir eyalet, Kongrenin rızası olmaksızın, tonaj vergisi koyamayacak, barış ;j zamanında asker ya da savaş gemisi bulundurmayacak, başka bir eyalet, yada ; il yabancı bir devletle anlaşma ya da sözleşmeye

girmeyecek, ya da bilfiil işgal edilmediği, ya da bir gecikme kabul etmeyecek kadar yakın bir tehlike olmadığı takdirde, savaşa girmeyecektir.

Antlaşmalar yapmak ve ulusal savunma için önlemler almak yetkisi yalnız federal hükümete aittir.

MADDE 2

Bölüm 1

YÜRÜTME ORGANI

1) yürütme yetkisi Amerika Birleşik Devletleri Başkanı 'na verilecektir. Bu göreve dört yıllık bir süre için sahip olacak ve aynı süre için seçilen bir Başkan Yardımcısı ile birlikte, aşağıda belirtilen şekilde seçilecektir:

2) Her eyalet, kendi eyalet yasama meclisinin tayin edeceği şekilde, o eyaletin Kongreye gönderme hakkına sahip olduğu Senato ve Temsilciler Meclisi üyesi toplam sayısına eşit sayıda seçmen tayin edecektir: fakat hiç bir Senato ya da Temsilciler Meclisi üyesi, ya da Birleşik Devletler adına resmi ya da fahri bir göreve sahip bir kişi seçmen tayin edilmeyecektir.

Bu bölüm, Başkan ve Başkan Yardımcısı™ seçmek üzere her eyaletteki oy sahipleri tarafından seçilen İkinci Seçmenler Kurulu'nu tanımlıyor.

3) [İkinci Seçmenler kendi eyaletlerinde toplanacak ve en az birisi kendileri ile aynı eyalette oturmakta olmayan iki kişiyi, gizli oy ile seçecek. Oy verilen bütün kişiler ile bunların her birinin aldığı oyların bir listesini yapacaklar; bu listeyi imzalayıp, onaylayacaklar ve kapalı zarf içinde, Birleşik Devletler hükümet merkezinde, Senato Başkanına gönderecekler. Senato başkanı, Senato ve Temsilciler Meclisi'nin huzurunda, bütün belgeleri açacak ve ondan sonra oylar sayılacaktır. En çok oy almış olan kişi, eğer kazandığı oy tayin edilmiş bütün seçmen sayısının çoğunluğunu oluşturuyorsa, Başkan olacaktır; eğer birden çok kişi böyle bir çoğunluğa sahipse ve aldıkları oylar eşitse o zaman Temsilciler Meclisi hemen gizli oyla bunlardan birini Başkan seçecektir; eğer hiç biri çoğunluğu elde

edemezse, Temsilciler Meclisi listede en çok oy almış beş kişi arasından aynı şekilde bir Başkan seçecektir. Ancak Başkan seçiminde oylar eyaletlere göre verilecek, her eyalet temsilcisinin bir oyu olacaktır; bunun için yetersayı eyaletlerin üçte ikisinin üye ya da üyelerinden oluşacak ve bir seçim için tüm eyaletlerin çoğunluğu gerekecektir. Her durumda, Başkanlık seçiminden sonra, en çok seçmen oyuna sahip olan kişi Başkan Yardımcısı olacaktır. Fakat eşit sayıda oya sahip iki ya da daha fazla kişi olduğunda, Senato gizli oyla bunlardan birini Başkan Yardımcısı seçecektir.]

12nci Değişiklik, Başkan ve Başkan Yardımcısı seçimindeki bu yöntemi değiştirdi.

4) Kongre, ikinci seçmenlerin seçileceği tarih ile bunların oy kullanacakları günü saptayabilir; bu gün, Birleşik Devletlerin tümü için aynı olacaktır.

5) Doğuştan, ya da bu Anayasa'mın kabulü sırasında Birleşik Devletler vatandaşı olanların dışında hiç kimse Başkanlığa seçilme niteliğine sahip olmayacaktır; otuz beş yaşına basmamış ve 14 yıldır Birleşik Devletler'de oturmakta olmayan bir kişi de bu göreve aday olamayacaktır.

6)(Başkan'm görevden uzaklaştırılması, ölümü, istifası, ya da görevinin yetki ve işlevlerini yerine getirmede yetersiz olduğu hallerde, bu yetki ve işlevler Başkan Yardımcısı'na geçecektir ve hem Başkan hem de Başkan Yardımcısının görevden alınması, ölümü, istifa ya da yetersizliği halinde Kongre, yasa ile hangi görevlinin Başkan olarak görev yapacağını bildirecek ve yetersizlik ortadan kalkıncaya ya da bir Başkan seçilinceye kadar bu kişi Başkan olarak görev yapacaktır.)

9 Ağustos 1974 tarihinde Başkan Richard M. Nixon Başkanlık görevinden istifa etti ve yerini Başkan Yardımcısı Gerald R. Ford aldı. O tarihe kadar Amerikan Başkanlarının görev sürelerinin tamamlanmadan sona ermesinin tek nedeni ölüm olmuştu. 25nci Değişiklik, Başkan görevini yapamayacak duruma

düştüğü zaman Başkan Yardımcısı'nın Başkan olmasını öngörüyor ve koşullarını belirtiyor.

7) Başkan belirli zamanlarda, hizmetlerinin karşılığı olarak, seçildiği görev süresince artırılamayacak ve azaltılamayacak bir maaş alacak ve bu süre içinde Birleşik Devletler, ya da herhangi bir eyaletten, başka bir ücret alamayacaktır.

Anayasa, Başkanlık makamı için bir maaş sağlamakla, yoksul bir kişinin başkan olmasına olanak sağlamıştır. Başkanın maaşı görev süresince yükseltilemez ya da indirilemez. Yürütme organının başı federal hükümet ya da eyaletlerden, başka bir ücret alamaz.

8) Görev başlamadan önce, Başkan aşağıdaki andı içecek ya da sözü verecektir: "Birleşik Devletler Başkanlığı görevini sadakatle yerine getireceğime ve Birleşik Devletler Anayasası'nı elimden geldiğince gözeteyeceğime, koruyacağıma ve savunacağıma onurum üzerine and içerim (söz veririm)."

Anayasa yeni seçilmiş Başkana kimin and içireceğini söylemiyor. Başkan George Washington'a, o tarihte New York'ta bir eyalet görevlisi olan Robert R. Livingston and içirmişti. Ondan sonra, bu görevi, Birleşik Devletler Yüksek Makeme Başkanı'nın üstlenmesi bir gelenek oldu. Calvin Coolidge'e, bir sulh mahkemesi yargıcı olan babası, Vermont'daki evinde and içirdi. Coolidge, District of Columbia Yüksek Mahkemesi Yargıcı Adolph A. Hoehling önünde bir kez daha and içti.

Bölüm 2

1) Başkan, Birleşik Devletler Kara ve Deniz Kuvvetleri ve Birleşik Devletler için faal hizmete çağrıldıklarında birçok eyaletin milis kuvvetlerinin başkomutanı olacaktır; yürütme organının her bölümünün en üst görevlisinden kendi bölümlerinin işlevleri ile ilgili herhangi bir konuda görüşünü yazılı olarak isteyebilecek ve görevi kötüye kullanma o/ay/an dışında, Birleşik Devletler'e karşı

işlenmiş suçlarda infazı erteleme ve affetme yetkisine sahip olacaktır.

Başkanın Başkomutan olarak yetkileri geniş kapsamlıdır. Fakat savaş halinde bile Başkan, ülkenin yasalarına uymak zorundadır.

2) Başkan Senato 'nün tavsiye ve rızası ile ve mevcut senatörlerin üçte ikisinin onayı ile, antlaşmalar yapma yetkisine sahip olacak; ve büyükelçileri, diğer diplomatik kişileri ve konsolosları, Yüksek Mahkeme yargıçları ile Birleşik Devletlerin bu Anayasanın öngörmediği ve yasalarla kurulacak makamları için bütün görevlileri önerecek ve Senatonun tavsiye ve rızası ile bunların atamalarını yapacaktır: ancak Kongre uygun gördüğü alt düzeydeki görevlilerin atanmasını, yasa ile, yalnızca Başkana, mahkemelere, yada Yönetim Bölümlerinin başkanlarına verebilecektir.

Anayasayı hazırlamış olanlar bazı konularda Senatonun, İngiltere'de Lordlar Kamarası'nın Krala yaptığına benzer şekilde, Başkan için bir danışman kurulu olmasını tasarlamışlardı.

Başkan antlaşmalar yapabilir ve değişik hükümet yetkililerini atayabilir. Fakat bir antlaşmanın onaylanabilmek için varolan Senatörlerin üçte ikisinin kabulü gerekir. Yüksek düzeydeki atamalar için de varolan Senatörlerin yarısından fazlasının onayı gerekir.

3) Başkan, Senatonun tatilde bulunduğu süre içinde, boşalacak bütün görevlere, Senatonun izleyen dönemi bitiminde sona ermek üzere, atama yapma yetkisine sahip olacaktır.

Bu, Senato tatilde iken, Başkanın Senatonun onayını gerektiren görevlere geçici atamalar yapabilmesi demektir.

Bölüm 3

Başkan, zaman zaman, Birliğin Durumu hakkında Kongreye bilgi verecek ve gerekli ve uygun gördüğü önlemleri onların görüşlerine sunacaktır: olağanüstü hallerde her iki meclisi, ya da bunlardan herhangi birini, toplantıya çağırabilecek ve tatile girme konusunun¹ da aralarında bir anlaşmazlık olduğunda, uygun olduğunu düşündüğü bir tarihe kadar onları tatil edebilecek; büyükelçileri ve öteki yabancı devlet temsilcilerini kabul edecek, yasaların sadakat ile uygulanmasını gözetecek, Birleşik Devletlerin bütün görevlilerini atayacaktır.

Başkan, her yıl Kongreye, Birliğin Durumu mesajını sunar. Başkan George Washington ve Başkan John Adams mesajlarını kendileri sunmuşlardı. Ondan sonra, yüz yıldan fazla bir süre, Başkanlardan çoğu Kongrede okunmak üzere yazılı birer mesaj göndermiştir. Başkan Woodrow Wilson ve Başkan Franklin D. Roosevelt mesajlarını kendileri sunmuş ve Roosevett'ten sonraki bütün Başkanlar da aynı şekilde hareket etmişlerdir. Başkan'ın mesajlarının çoğu kere kamu oyu üzerinde ve bu nedenle de Kongrede büyük etkisi vardır. Kongreye sunulan ünlü mesajlar arasında Monroe Doktrini ile Başkan Wilson'un "On Dört Nokta"sı bulunmaktadır.

1800'lü yıllarda, Kongreyi çoğunlukla Başkanlar toplantıya çağırırdı. Bugün, Kongre çoğu zaman toplantı halinde. Şimdiye dek hiç bir Başkan dönemi kapatmak zorunda kalmamıştır.

"Yasaların sadakatle uygulanmasını gözetme" sorumluluğu, yasaların uygulanması açısından Başkanı, Hükümet için, en sorumlu yere oturtmaktadır. Sivil ve asker bütün federal görevliler yetkilerini Başkandan alırlar.

Bölüm 4

Başkan, Başkan Yardımcısı ve Birleşik Devletlerin bütün sivil yetkilileri, ihanet, rüşvet, öteki ağır suçlar ve görevi kötüye kullanmakla suçlanır ve mahkum olurlarsa, görevlerinden alınacaklardır.

MADDE 3

Bölüm 1

YARGI ORGANI

Birleşik Devletlerin yargı yetkisidir Yüksek Mahkemeye ve Kongrenin zaman zaman atayacağı ve kuracağı alt mahkemelere verilecektir. Yüksek Mahkeme ve alt mahkeme yargıçları, iyi halleri sürdüğü sürece görevde kalacaklar, ve hizmetleri karşılığında, belli zamanlarda ve görevde buldukları sürece azaltılmayacak, bir maaş alacaklardır.

Anayasa, mahkemeleri, yasama meclisi ve Başkandan bağımsız tutmak için her türlü çabayı gösterir. Yargıçların "iyi halleri" süresince görevde kalacakları güvencesi, görevi kötüye kullanmakla suçlanıp mahkum olmadıkları takdirde, yaşamları boyunca görevde kalabilmeleri demektir. Bu kural, görev süreleri içinde, kendilerini atayan Başkanın ya da öteki Başkanların görevden alma tehditlerine karşı yargıçları korur. Maaşın azaltılmayacağı kuralı, Kongrenin, maaşı istifaya neden olacak derecede indirme tehdidi ile yapacağı baskıdan yargıcı korur.

Bölüm 2

1) Yargı organının yetkisi, bu Anayasa'dan, Birleşik Devletler yasalarından, bunlardan alınan yetki ile yapılmış ya da yapılacak antlaşmalardan ortaya çıkacak, yasalar ve emsaller kapsamına giren, bütün davaları; büyükelçileri, diğer diplomatik görevlileri ve konsolosun ilgilendiren bütün davaları; bütün deniz hukuku ve deniz davalarını; Birleşik Devletlerin taraf olacağı anlaşmazlıkları; iki ya da daha fazla eyalet arasındaki anlaşmazlıkları; [bir eyalet ile başka bir eyalet vatandaşları arasındaki;/değişik eyaletler vatandaşın arasındaki anlaşmazlıkları; aynı eyaletten olup ta değişik eyaletlerden toprak bağışları iddiasında bulunan vatandaşlar arasında ve bir eyalet ya da o eyalet vatandaşın ile yabancı devletler, [vatandaşları ya da uyrukları] arasındaki anlaşmazlıkları kapsamına alacaktır.

Federal mahkemelerin "bu Anayasadan doğan" davalara bakma hakkı,

Yüksek Mahkemenin, Kongreden geçen yasaların, Anayasaya aykırılığını beyan hakkının temelini oluşturur. Bu "yargı denetimi" hakkı, Yüksek Mahkeme Başkanı John Marshall'ın 1803 yılında Marbury-Madison davasındaki tarihi kararı ile kurumlaşmıştır.

11nci Değişiklik, bir eyalet ile başka bir eyalet vatandaşın arasında deyimini iptal etti. Bir eyalet vatandaşı başka bir eyalete karşı Federal mahkemede dava açamaz.

2) Büyükelçileri, öteki yabana devlet temsilcilerim ve konsoloslarım ilgilendiren ve bu eyaletin taraf olduğu bütün davalarda ilk yargı yetkisi Yüksek Mahkemenin olacaktır. Daha önce sayılan bütün öteki davalarda, Kongrenin getireceği istisnalar ve koyacağı kurallar çerçevesinde, hem hukuk hem de fiil bakımından, Yüksek Mahkeme temyiz yetkisine sahip olacaktır.

Yabancı ülkeler temsilcilerini ilgilendiren davalar ile bir eyaletin taraf olduğu davalarda Yüksek Mahkeme ilk yargı yetkisine sahiptir, ifadesinin anlamı, bu tür davaların doğrudan Yüksek Mahkemeye gitmesi demektir. Öteki davalarda, Yüksek Mahkeme temyiz yetkisine sahiptir. Bu, davalara önce daha alt mahkemelerde bakılması ve Kongre temyize izin verdiği takdirde incelenmek üzere Yüksek Mahkemeye gönderilebilmesi demektir. Kongre, Yüksek Mahkemenin ilk yargı hakkını elinden alamaz ya da bunu değiştiremez, ancak bu mahkemede temyiz etme hakkını geri alabilir ya da temyizde bulunabilmek için yerine getirilmesi gereken koşulları kararlaştırabilir.

3) Görevi kötüye kullanma dışında, bütün suçlar jüri tarafından yargılanacaktır; ve bu tür yargılama o suçların işlendiği eyalette yapılacaktır; ancak suç eyaletlerden herhangi birinin sınırları içinde işlenmemişse, yargılama, Kongrenin yasa ile saptayacağı yerde ya da yerlerde yapılacaktır

1) Birleşik Devletlere ihanet, yalnız, Birleşik Devletlere karşı savaş açmayı ya dayardım sağlayarak Birleşik Devletler düşmanlarının tarafını tutmayı içine alacaktır. Hiç kimse, kendisini suç üs tünde gören i ki kişinin tanıklığı olmadıkça, ya da açık mahkemede itiraf etmeden, ihanetten suçlu bulunmayacaktır.

Erkek ya da kadın hiç kimse, açık bir mahkemede itirafta bulunmadıkça ya da iki kişi, kadın ya da erkeğin ihanet sayılacak bir harekette bulunduğu yolunda tanıklık etmedikçe, ihanetle suçlanamaz. İhanet sayılabilecek bir hareketten söz etmek ya da bunu düşünmek ihanet değildir.

2) İhanet suçunun cezasını belirleme yetkisi Kongrenin olacaktır, ancak ihanetten mahkûmiyet, aile bireylerine geçerli olmayacak, ihanetten hüküm giyen kişinin mallarına, yaşam süresini aşacak şekilde el konmayacaktır.

Bunun anlamı, ihanette bulunan kişinin ailesinin suçu paylaşmamasıdır. Eskiden, suçlunun ailesi de cezalandırılıbiliyordu.

MADDE 4

Bölüm 1

EYALETLERİN BİRBİRLERİ İLE İLİŞKİLERİ

Her eyalet diğer bütün eyaletlerin yasalarına, kayıtlarına ve yargılama yöntemlerine tam güven gösterecek ve uyacaktır. Kongre, bu gibi yasalar, kayıtlar ve yargılama yöntemlerinin nasıl kanıtlanacağını genel yasalarla belirleyecektir.

Bu bölüm, eyaletlerin, birbirlerinin yasalarına, kayıtlarına ve mahkeme kararlarına saygı göstermelerini istiyor. Bu kural bir insanın bir eyaleti terk etmekle adaletten kaçmasını engelliyor.

Bölüm 2

1) Her eyaletin vatandaşları öteki eyaletler vatandaşlarının bütün ayrıcalık ve bağımsızlıklarına sahip olacaktır.

Bu, bir eyaletten ötekine seyahat eden vatandaşların o eyaletler vatandaşlarının otomatik olarak sahip olduğu ayrıcalık ve bağımsızlıklardan yararlanabilmeleri demektir. Oy verme gibi bazı haklar, her vatandaşın otomatik olarak sahip olduğu bir hak değildir, bir süre için orada oturmak ve belki de daha başka nitelikleri gerektirir. Bu bentteki "vatandaş" sözcüğü tüzel kişilikleri kapsamamaktadır.

2) Herhangi bir eyalette, ihanet, ağır bir suç, ya da başka bir suçla suçlanan bir kişi adaletten kaçar ve başka bir eyalette yakalanırsa, kaçtığı eyaletin yürütme makamının isteği üzerine, suçu yargılama yetkisine sahip eyalete teslim edilecektir.

Eğer bir kimse bir eyalette bir suç işler ve başka bir eyalete kaçarsa, suçun işlenmiş olduğu eyaletin valisi kaçağın teslim edilmesini isteyebilir. Suçlu bir kimsenin geri verilmesi işlemine *suçlunun iadesi* denir. Bir kaç olayda, vali suçlunun iadesini reddetmiştir. Bunu, suçun uzun süre önce işlenmiş olması ya da sanığın diğer eyalette adaletli bir şekilde yargılanmayacağına inancı nedeniyle yapabilir. Federal hükümetin bu bölümü nasıl uygulayacağı açık değildir.

3) (Bir eyaletteki yasalar uyarınca, o eyalette mecburi hizmet ya da işte çalışan bir kimse, bir başka eyalete kaçtığı anda, o eyaletteki herhangi bir yasa ya da kural sonucu bu gibi hizmet ya da işten affedilmeyecek ancak, bu hizmet ve işi yaptıracak tarafın isteği üzerine, iade edilecek t ir.)

"Mecburî hizmet ya da işte çalışan kimse" bir köle ya da sözleşmeli hizmetkârı (sözleşme ile birkaç yıllık hizmet için bir başkasına bağlı kişi). Birleşik Devletlerde şimdi zorla hizmet eden kişi yoktur, Anayasanın bu bölümü 13ncü Değişiklik tarafından iptal edildiği için geçerliliği kalmamıştır.

Bölüm 3

FEDERAL-EYALET İLİŞKİLERİ

1) Yeni eyaletler Kongre tarafından bu Birliğe kabul edilebilir; ancak bir eyaletin yargı yetkisi alanı içinde yeni bir eyalet kurulamaz; Kongre 'n/n ya da ilgili eyalet meclislerinin ması olmadan, iki ya da daha çok eyaletin veya eyalet parçalarının birleşmesi ile eyalet oluşturulamaz.

Eyalet yasama meclislerinin ve Kongre'nin rızası olmadan, varolan eyaletleri bölerek ya da birleştirerek yeni eyaletler kurulamaz. İç Savaş sırasında (1861-1865) Virginia Konfederasyon için savaşmış fakat eyaletin batı kısmındaki halk, Birliği desteklemişti. Batı Virginia'nın Virginia'dan ayrılmasından sonra, Kongre, Virginia'nın isyan etmiş olması nedeni ile yeni eyaleti kabul etti.

2) Kongre, Birleşik Devletler topraklarını ya da herhangi bir mülkü kullanma ve bunlarla ilgili bütün gerekli kural ve düzenlemeleri yapma yetkisine sahip olacaktır ve bu Anayasada hiç bir hüküm Birleşik Devletlerin, ya da belirli herhangi bir eyaletin haklarına zarar verecek şekilde yorumlanmayacaktır.

Bölüm 4

Birleşik Devletler bu Birlikteki her eyalete cumhuriyet türü yönetim şeklini garanti edecek ve eyaletlerin her biri istilaya; ve yasama organının ya da (yasama organı toplanamadığında) yürütme organının başvurusu ile iç saldırılara

karşı koruyacaktır.

Bu bölüm, federal hükümetin her eyalete, "cumhuriyet türü yönetim biçimi" sağlamasını öngörür. Cumhuriyet türü yönetim, yönetecek olan temsilcileri halkın kendisinin seçtiği bir yönetimdir. Yüksek Mahkeme, bir eyalet hükümetinin cumhuriyet türü olup olmadığı kararını mahkemelerin değil Kongrenin vermesi gerektiği kararını almıştır. Yüksek Mahkemeye göre, eğer Kongre bir eyaletin senato ve temsilciler meclisi üyelerini kabul ederse, bu hareket Kongrenin o eyalet yönetimini cumhuriyet türü olarak nitelediğini gösterir.

Ayaklanmalar ya da içerdeki başka şiddet hareketleri ile ilgili olarak bir eyaletin yasama meclisi ya da valisi federal yardım isteyebilir. 1894 Pullman grevi sırasında, eyalet valisinin istemediğini söylemesine rağmen, federal hükümet Illinois'a askeri birlik sevk etmişti.

MADDE 5

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

Kongre, her iki meclisin üçte iki çoğunluğu gerekli gördüğünde, ya da eyaletlerin üçte ikisinin yasama meclislerinin başvurusu üzerine, her iki durumda da, eyaletlerin dörtte üçünün yasama meclisleri ya da eyaletlerin dörtte üçündeki konvansiyonlar tarafından -bu iki onaylama şeklinden biri Kongre tarafından önerilebilir- onaylandığında, her bakımdan ve her konuda geçerli ve bu Anayasanın parçası olacak yasa değişikliklerini önermek üzere bir konvansiyon toplayacaktır; ancak, bin sekiz yüz sekiz yılından önce hiç bir değişiklik birinci maddenin dokuzuncu bölümünün birinci ve dördüncü bentlerini hiç bir şekilde etkilemeyecek; ve rızası olmaksızın hiç bir eyalet Senatodaki eşit oy hakkından yoksun bırakılamayacaktır.

Değişiklikler Kongrenin her iki meclisinin üçte iki çoğunluğu, ya da

eyaletlerin üçte ikisinin isteği üzerine Kongrenin toplantıya çağırdığı ulusal bir konvansiyon tarafından önerilebilir. Anayasanın bir parçası olabilmesi için, değişikliklerin, eyaletlerin dörtte üçünün yasama meclisleri ya da eyaletlerin dörtte üçünde konvansiyonlar tarafından *onaylanması* (onanması) gerekir.

Anayasaya şekil vermiş olanlar, bir değişiklik yapılmasını bilerek güçleştirmişlerdir. Kongre 7,000'den fazla değişiklik tasarısını incelemiş, fakat bunlardan yalnız 33 ünü kabul ederek eyaletlere sunmuştur. Bunlardan, yalnız 26'sı onaylanmıştır. Değişikliklerden yalnız biri, 21 ncisi eyalet konvansiyonları, ötekilerin tümü ise, eyalet yasama meclisleri tarafından onaylanmıştır.

Anayasa, önerilen bir değişikliği onaylamak için, eyaletlere belirli bir süre saptamamaktadır. Fakat mahkemeler değişikliklerin "makûl bir zaman" içinde onaylanması gerektiği ve hangi sürenin "makûl" olduğuna Kongre'nin karar vereceği görüşündedirler. 1900'lü yılların başlarından beri, önerilen çoğu değişiklik, gerekli onaylamanın yedi yıl içinde sağlanması zorunluluğunu da içeriyor.

MADDE 6

ULUSAL BORÇLAR

1) Bu Anayasanın kabulünden önce yapılmış bütün borç anlaşmaları ve l girilmiş yükümlülükler, Konfederasyon için olduğu gibi, bu Anayasa uyarınca Birleşik Devletler için de geçerlidir.

Bu bölüm Anayasanın kabulünden önce Birleşik Devletler tarafından yapılmış bütün borçlar ile bütün yükümlülüklerin kabul edilip yerine getirileceğini vaad ediyor.

2) Bu Anayasa ve bu Anayasa uyarınca yapılacak Birleşik Devletler yasaları; ve Birleşik Devletlerin yetkisi altında yapılmış, ya da yapılacak, bütün antlaşmalar ülkenin en üstün yasası olacak; ve bütün eyaletlerdeki yargıçlar, herhangi bir eyaletin anayasası ya da yasalarındaki karşıt hükümlere rağmen bu üstün y asaya uyacaklardır.

Üstünlük bendi olarak bilinen bu bölüm Anayasanın dingil çivisi -yani bütün yapıyı bir arada tutan bölüm-- olarak adlandırılmıştır. Bu, eyalet yasaları ile ulusal yasalar arasında bir uyumsuzluk olduğunda ulusal yasaların üstünlüğü demektir. Aynı zamanda, geçerli olabilmek için bir ulusal yasanın Anayasaya uygun

olması gerektiği anlamını taşır.

3) Daha önce sözü edilen Senato ve Temsilciler Meclisi üyeleri, ve eyaletlerin yasama meclisleri üyeleri ve hem Birleşik Devletler hem de eyaletlerin yürütme ve yargı organları yetkilileri bu Anayasa 'ya sadık kalacakları hususunda yemin edecekler ya da söz vereceklerdir; ancak Birleşik Devletler 'de herhangi bir görev ya da kamu hizmeti için din sınavı gerekmeyecektir.

Bu bölüm federal ve eyalet yetkililerinin en büyük bağlılığı herhangi bir eyalet anayasasına değil Birleşik Devletler Anayasasına göstermelerini istiyor. Bu bölüm aynı zamanda bir federal göreve gelmek için herhangi bir din sınavını da yasaklıyor. Bu hüküm yalnız ulusal hükümeti kapsamaktadır, fakat 14ncü aynı kuralı eyalet ve yerel yönetimlere de uygulanmaktadır.

MADDE 7

ANAYASANIN ONAYLANMASI

Dokuz eyalet konvansiyonunun onaylanması bu anayasanın onaylayan eyaletler arasında yürürlüğe girmesi için yeterli olacaktır.

Varolan eyaletlerin toplantısında Miladi bin yedi yüz seksen yedi yılı Eylül ayının on yedinci günü ve Amerika Birleşik Devletlerinin bağımsızlığının on ikinci yılında oy birliği ile kabul edilmiştir. Bunun tanıkları olarak adlarımızı yazdık

George WASHINGTON

Başkan ve Virginia Temsilcisi

DELAWARE

Geo . Read
Gunning Bedford Jun
John Dickinson
Richard Basset
Jako : Broom

MARYLAND

James Mc Henry
Dan of St. Thos. Jenifer
Danl Carroll

YARARLANILAN YAYINLAR

- ACHESON, Patricie : Amerika Federal Hükümeti ve Çalışma Mekanizması (Çev: Birol Egeran), İstanbul , 1961
- AKIN, İlhan F. : Kamu Hukuku, İstanbul, 1983, s. 288
- AKŞİN, Sina : Jön Türkler Ve İttihat Terakki, İstanbul, 1980, s. 26
- ALDIKAÇTI , Orhan : Anayasa Hukukunun Gelişmesi ve 1961 Anayasası, İstanbul , 1978
- ALDIKAÇTI , Orhan : Modern Demokrasilerde ve Türkiye'de Devlet Başkanlığı (Doçentlik Tezi), İstanbul , 1960
- ARI , Tayyar : Amerika'da Siyasal Yapı , İstanbul , 1997
- ARI , Tayyar : Uluslar Arası İlişkiler ve Dış Politika , İstanbul , 1999
- ARSEL , İlhan : Anayasa Hukukunun Umumi Esasları , Ankara , 1989
- AYBARS , Ergün : Türkiye'de Demokrasi ve Fikir Kaynağı , Türkiye'de Demokrasi ve Demokrasi Kültürünün Gelişmesi (Anonim Eser) , İzmir , 1990
- BAŞGİL , Ali Fuat : Esas Teşkilat Hukuku , İstanbul , 1960

- BATUR , Işık Fato : Amerikan Devriminde İnsan Haklarının Anayasal Gelişimi , İstanbul , 1993
- BRYCE , James : Amerikanın Siyasi Rejimi (Çev.: Türkkaya Ataöv-Arif Payaslıoğlu) , İ.H.F.D. , c.51 , İstanbul , 1962 ,
- CROZAT , Charles : Amme Hukuku Dersleri , İstanbul, 1949
- ÇAM , Esat : Devlet Sistemleri , İstanbul ,1982
- ÇAM , Esat : Siyasal Bilimlere Giriş , İstanbul , 1995
- DAL , Kemal : Esas Teşkilat Hukuku, Ankara, 1986
- DEMİRTAŞ , Şakir : Temsili Hükümet Sistemlerinde Devlet Başkanlığı , Konya , 1990
- DOUGLAS , Verney : The Analysis of Political Systems , London , 1959
- DUVERGER , Maurice : Seçimle Gelen Krallar (Çev. : Necati Erkurt) , İstanbul , 1986
- DUVERGER , Maurice : Siyasal Partiler (Çev. Ergun Özbudun) , Ankara, s. 4, 1993
- ERDOĞAN, Mustafa : Başbakanlık Hükümeti,A.Ü. , S.B.F.D., C. XLIV, S. 3 , s. 229, 1989
- ERDOĞAN; Mustafa : Başbakanlık Hükümeti mi? A.Ü., S.B.F.D. , C.14 , S:3 , s. 229 , 1989
- ERDOĞAN, Mustafa : Başkanlık Sistemini Doğru Tartışmak, Liberal Düşünce, s. 4, 1996

- EVCİMEN , Günsev : Başkanlık Hükümet Sistemini, A.S.B.F.D. , S. 47, Ankara, 1992
- FINER , S. E. : Comparative Government, 1974
- FREDMAN , Leonard : Power and Politics In America, 6th. Edition, California, 1991
- GENÇ, Turan : Parlamenter Rejimin Bugünkü Manası Ve İşleyişi, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, no: 661
- GENÇCAN ,Ömer Uğur : Başkanlık Rejimi, Ankara, 1997
- GÖZE , Ayferi :Siyasal Düşünceler Ve Yönetimler, İstanbul, 1989
- GRANT , Alan : The American PoliticalProcess, 1994
- GÜRBÜZ , Yaşar : Anayasalar, İstanbul, 1991
- HAZIR, Hayati : Anayasa Hukuku, Konya, 1990
- İNAL , Mahmut Kemal : Son Sadrazamlar, ihid. , İstanbul, 1969
- KARAL, Enver Ziya : Osmanlı Tarihi, Ankara, 1956, C. VII, s. 69
- KELEŞ , Mehriğül : Başkanlık Rejimi, İzmir, 1992
- KING , Edward-HAWLEY Joseph : Amerikan Hükümet Sisteminin Umumi Hatları (Çev.: İlhan Lüthem) , Ü.H.F.K.D. , c.17
- KUBALI, Hüseyin Nail : Anayasa Hukuku Dersleri, Genel Esaslar Ve siyasi Rejimler, İstanbul, 1971

- KUZU , Burhan : Anayasa Hukukumuzda Yürütme Organının Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Güçlendirilmesi Eğilimi , İstanbul , 1987
- KUZU , Burhan : Olağanüstü Hal Kavramı ve Türk Anayasa Hukukunda Olağanüstü Hal Rejimi , İstanbul , 1993
- KUZU , Burhan : Türkiye İçin Başkanlık Sistemi , İstanbul , 1977
- LASKI , J.Harold : The American Presidency , New York , (Tarih yok)
- LEWIS, Bernard : The Emergency Of Modern Turkey, Oxford University, 1968, s. 165
- MANFRED , C.Vernon : Devlet Sistemleri Mukayeseli Devlet İdaresine Giriş (Çev.: Mümtaz Soysal) , Ankara , 1961
- NARDULLI , F. Peter : The Constitution And The Amerikan Political Development , 1992
- NEUSTAND , E.Richard : Presidential Govorment , Inter Encyclopedia of The Social Sciences , c.12 , New York
- OKANDAN, Recai Galip : Amme Hukukumuzun Ana Hatları, İstanbul, 1973, s. 131
- OKANDAN , Recai Galip : Umumi Amme Hukuku , İstanbul , 1966
- OYTAN , Muammer : 1982 Anayasasında Yasama ve Yargı Erkleri Karşısında Güçlendirilmiş Yürütme Organı ve

Güçlendirme Nedenleri , T.İ.D. , s.364 , İstanbul ,
1984

ÖZBUDUN, Ergun : Demokrasiye Geçiş Sürecinde Anayasa Yapımı,
Ankara, s. 93, 1993

ÖZBUDUN , Ergun : Siyasal Partiler , Ankara , 1973

ÖZER , Atilla : Başkanlık Hükümeti Sistemi ve Bu Sistemin
Türkiye Açısından Uygulanabilirliği , Ankara , 1998

ÖZER , Atilla : Batı Demokrasilerinde ve Türkiye'de Hükümet ,
Ankara, 1981

ÖZKOL, Adil : Çağdaş Parlamenter Demokrasilerde Kuvvetli İcra
Eğilimi, A.Ü. , H.F.D. ,C.26, S.1 , s. 43, 1969

ÖZTUNA, Yılmaz : Türkiye Tarihi, C. XII, s. 53

SARTORI , Givanni :Comparative Constitutional Engineering , New
York , 1994

ŞIVGIN , Halil : Türkiye İçin Umut , Krizden Çıkış , Yeniden
Yapılanma ve Başkanlık Sistemi , Ankara , 1997

TANÖR, Bülent : Osmanlı İmparatorluğunda Yasal Gelişmeler,
Ders Notları, İstanbul, 1982, s. 99

TEZİÇ , Erdoğan : Anayasa Hukuku (Genel Esaslar), İstanbul,
1991

TOCQUEVILLE, Alexis : Amerika'da Demokrasi (Çev.:Taner Timur),
İstanbul, 1962

- TUNAYA, Tarık Zafer : Siyasi Müesseseler Ve Anayasa Hukuku,
İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1975
- TURAN, İlter : The Relevance Of American Constitutionalism
To Other Nations, A.Ü. , S.B.F.D. , C.XLVI.
No:1-2 , s. 433
- TURAN, Refik-SAFRAN Mustafa : Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi,Ankara,1997
YALÇIN; Semih, ŞAHİN Muhammed
- TURHAN , Mehmet : Hukuk Sistemleri Ve 1982 Anayasası,
Diyarbakır, 1989
- TURHAN , Mehmet : Parliamemtarism Or Presidentialism,
A.S.B.F.D., S. 47. Ankara, 1989
- YANIK, Murat : Başkanlık Sistemi e Türkiye'de
Uygulanabilirliği, İstanbul, 1997
- YAŞİN, Cem : Başkanlık Sistemi, Ankara, 1992

SÜRELİ YAYINLAR

Açıklamalı Amerika Birleşik Devletleri Anayasası, Birleşik Devletler Tanıtma
Dairesi, 1987

Gerekçeli Anayasa Önerisi,, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi Yayını,
Ankara, 1992

ÖZGEÇMİŞ

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
DİL VE TARİH BİLİM DALI
ANKARA

İlk ve orta öğrenimini Adapazarı'nda tamamladıktan sonra İngiltere'de Pitman Üniversitesine bağlı *The Overseas School Of English* adlı okulda dil eğitimi gördü. Daha sonra *Ankara Üniversitesi , Dil ve Tarih , Coğrafya Fakültesi* , Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalından mezun oldu .

Bir süre Özel Dershanelerde yöneticilik ve yabancı dil eğitmenliği yaptıktan sonra Türk-İş Konfederasyonu Dış İlişkiler Dairesinde çalıştı. Daha sonra Sakarya Üniversitesinde Yabancı Diller Bölümünde öğretim elemanı olarak göreve başladı. Bu görevinin yanı sıra, aynı üniversitenin Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığında Kültür Şube Müdürlüğü ve Sakarya Üniversitesi Tanıtım Proje Koordinatörlüğü de yapmaktadır. Ayrıca yeminli tercümanlık da yapmaktadır.